

პრსენალი

საქართველო
შინა და გარე
პოლიტიკა

№ 25 (120). 10 - 23 დეკემბერი, 2010 წ. სახვარეო-ინალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1.5 ლარი.

1425
2010

**ნადირობა იერალის
რუს ბარონზე**

**აგვისტოს ომის
საიდუმლოებანი
WikiLeaks-გან**

**ნაღვისკეპებელი
აფრიკული ვირთხები**

**ვის გავაყვას
თავდასხმას
თქვენს
კომანიტაგარზე?!**

**გათუშეთან
მოქრეიფა
„გომეკავაგეგია“
სომეღს ქალი
გეთაუაროგა**

არევაგი
ნუვაყაძელას

51

ერთი წიგნის
სანიგრაფო
ღაგალი

10

ჩრდილოეთელი
გეოგოლის ავიაციის
უესახე

35

აფრიკული
ჯავახანგეჩიკა

40

კა-გე-გეს
არქივებიდან

14

ერთი
გამოღების
უნდობი
ეპიგოლი

46

სარჩები

- 4** ახალი ამბები კალიდოსკოპი
- 8** სამხედრო ჟურნალისტთა საერთაშორისო ასოციაციის პირველი ანგარიში მსხველი
- 9** „გაქონვა“, რომელმაც მსოფლიო შეახანზარა სანდარი
- 10** „გონსაღესი“ ბათუმს ესტუმრა პიზიბაზი
- 12** ჯავახიური მოვლენების მიმოხილვა... კაპიონი
- 14** როგორ ყიდულობდა ყა-გუ-ბე სომხურ დიასპორას საქსმსახარების არქივიანი
- 15** „იარაღის ბარონი“ მახუმი გაბა იარაღის შავი ბაზარი
- 18** კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები – ლათინური ამერიკის უძველესი ზარტიზანული გაერთიანება ბარკოსტალი მრავანობაში
- 21** SAS-ი ჩრდილოეთ ირლანდიაში საშიაური მარაშიანი
- 25** კიბერომის წარმოების ტექნიკური მეთოდები თანამედროვე მუშაობა
- 30** შვეულმფრენები ნიჟაშიანი ბანოქოშიანი
- 35** რუსეთის ავიაგია – რეალობა და პერსპექტივები პიპიში
- 40** სამხრეთაფრიკული ტანკები – ქვეყნის რელიეფზე მორგებული ჯავშანტექნიკა ბანკოშენაბელი ქაუნიანი
- 46** 1992-93 წლების ომის ფინალი უხუაშოის მუი
- 48** ბრძოლა ტანკებთან მოსაზრებაში
- 51** კვალიფიციური რჩევები არაბული ნაუაბოლაბს
- 53** ამერიკული M14-ისა და საბჭოთა AKM-ის გერმანული კონკურენტი – G3 „არსენალს“ იარაღის მალაზია

კვლევითი სპეციალიზაცია

კახუნიის დელეგაციის მხარეში გამართულ კვირის სამსახურ გამოსვლისას დიდი ბრიტანეთის, გერმანიისა და შვედეთის წარმომადგენლებმა საქართველოში კვირის მისიის აღდგენის დაუბრუნებლად, კვირის მისია საქართველოში 18 თვის წინ დაიხურა, რადგან რუსეთმა მისი მანდატის გაგრძელებას ვერა დაადო. შესაძლებელია, რომ დახვედრი ისე ცნობს საქართველოს ტერაქტიულ მოღვაწეობას და არ აღიარებს რუსეთის მიერ იკეტირებულ აუხუნიისა და ცხინვლის რეგიონის თვითგამოცხადებულ დამოუკიდებლობას. მაგრამ კვირის მისიის საქართველოში აღდგენას კერძო კონსულტაციებზე შექმნა შესაძლებლობა, რადგან კვირის სრულყოფილებით წერია და შეუძლია დამოუკიდებლობის აღდგენის კერძო კონსულტაციებზე უფრო პრაქტიკული აქტუა და საქართველოში კვირის მისიის აღდგენაზე დახვედრის გეგმა ღრუბრითაა, რომ საიკეტირებლად მისიის მიერ მხარეს გადაღები კვირის მისიის 200-მდე სამხედრო დამკვერცხელი, რომლებიც მხოლოდ წყნის კონტროლირებლად ტერაქტიზმზე მომზადებენ და სპარატივისტული სიხუის და ცხინვლის შიტი ტერაქტიზმზე ცხინვის არ აყიფიერებს.

ირაკლი ალადაშვილი

ყურადღება!
გამოიწერეთ „არსენალი“ და მიიღეთ შინ, ორ კვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუთხოხავად მისაღების გადაბეჭვვა აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
6.12.2010

გახეთ „კვირის პალიტრის“ დამატება ©
რედაქციის მისამართია: თბილისი, იოსებოძლის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარედაქციო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenal@kvirispalitra.com
კვირალი გამოდის ორ კვირაში ერთხელ პარასკევს

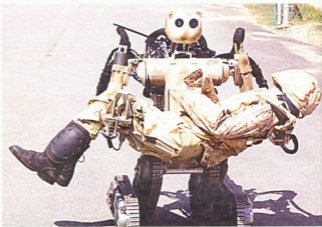
ბრძოლის ველზე დასაფრთხილებელი რობოტი არასდროს მიიბრუნება!

ამერიკის სამხედრო სინტრებსა თუ მედიებს ბრძოლის ველიდან დაჭრილების გამოყვანა სიცოცხლის რისკის ფასად აღარ მოუწევთ. კომპანია Vecna Technologies-ის ინჟინრებს სამასობად სპეციალური რობოტები შექმნეს და აშშ-ის სამხედრო უწყებებს წარუდგინეს. შუღვებად, სამხედროთა მიერ რობოტის ტესტირება პოლი წლის განმავლობაში ჯორჯიის შტატში პოლიგონზე მიმდინარეობდა და წარმატებით დასრულდა.

შექმნელებმა მექანიზმს სახელად BEAR-ი უწოდეს. ეს აბრევიატურაა და ითარგმნება, როგორც: „ბრძოლის ველიდან საევაკუაციო რობოტი-ასისტენტი“ (Battlefield Extraction-Assist Robot).

მუხლუხან რობოტს დისტანციურად ოპერატორი მართავს და სხვა მრავალ სიკვდილს უწიად იგი კამერებითა და ხსენიებითა აღჭურვილი. BEAR-ს მასიდან 230 კგ-მდე ტვირთის აწევა და საკმარის მანძილზე ზიგვა შეუძლია.

ამ გამოკონების სამხედროათვის

მართლაც დიდი სივთის მოტანა რომ შეუძლია, იქიდანაც ჩანს, რომ ცნობილმა ჟურნალმა Time-მა წლის მათვარი გამოკონებუბის სახში შეუყვანა, ახლა ინ-

ჟინრები რობოტ BEAR-ის ტექნიკურად სრულყოფისა და მისი შესაძლებლობების კიდევ უფრო გამარავალეკურეუებას ემუშეუბან.

ბანხანიური ვირთისა-გამხალგავლი

რაოდენ უცნაურიც უნდა იყოს, აშშ-ის არმიის წარმომადგენლებმა გიგანტური აფროკული ვირთის (Cricetomys gambianus) შესაძლებლობებს გულდასმით აკვირდებიან. თორმე ამ მღრღნელს ვირთისის განსაკუთრებული უნარის წყალობით ნაღმის აღმოჩენა წარმატებით შეუძლია და ტანხანიისა და მოზამბიკის შეიარაღებულ ძალებში უკვე კარგა ხანია, „მსახურობს“.

ტანხანიაში ქვეთისწინააღმდეგო ნაღმების აღმოჩენი ვირთისების გაჭრთნაზე ადგილობრივი ორგანიზაცია APOPO ზრუნავს და როგორც ჩანს, საკმაოდ კარგი შედეგებიც აქვს. ამ ამბით პირველად ამერიკის სამხედრო აკადემიის წარმომადგენელიც ჯორინტკვისტი დაინტერესდა, რომელმაც აშშ-ის არმიის ლაბორატორიას ქვეყნის შეიარაღებულ ძალებში ანალოგიურია პროექტის განხორციელება შესთავაზა. ლაბორატორიის წარმომად-

გენლებმა რინტკვისტის რჩევა ვურად იღეს და მოზამბიკში სპეციალური სამხედრო მკვლევარები უკვე მიუდინეს, რომლებიც გამანადმუკელი ვირთისების შესაძლებლობებს ადვილზე დააკვირდებიან.

მღრღნელის ამ სახეობისადმი სამხედრო მკვლევართა ინტერესს მისი იოლიად გაჭრთნის შესაძლებლობა განაბირობებს. თანაც, ეს ცხოველი არცთუ მძიმეა — სამ კილოგრამამდე იწონის და მის ქვეშ ნაღმი მოქმედებაში არ მოიღის. როგორც ამბობენ, ამ სახეობის ვირთისის გამოყენება წარმატებით შეიძლება შენობის ნანგრევებში ადამიანების აღმოჩენისთვისაც. ვე კი არა, ამ ვირთისა ძალზე მგრძობილია ვირთისის წყალობით სხვადასხვა დაფაფების, მათ შორის ტუბერკულოზის დიაგნოსტიკაც კი ძალეოს.

ერთი სიტყვითა, ადამიანებს ამ „ნიქოტი“ არსების გამოყენება მრავალი მმართველობით შეეცილია. რაც შეეება განაღმვისი რთულ და მნიშვნელოვან საკუბში მის როლს, ნაკლოვნება იხანა, რომ ერთ ვირთისა დღის განმავლობაში დეტალურად მხოლოდ 84 კვ ფართობის შემსწრება შეუძლია

ბრიტანულმა კომპანია BAE Systems-მა აშშ-ის არმიის გამოცხადებულ ტენდერში, რომელიც არსებული ჯეჰმანქანა Humvee-ის შეცვლის — JLV-ს შექმნას ვანსა და ტრეილერის თვისი კონსტრუქციის წარმოადგინა.

ბრიტანელთა მოხელის ჯეჰმანქანა Valanx-ის პროტოტიპის დემონსტრირება აუსტრალიაში „2010 წლის შეიარაღების სახმელეთო სისტემების გამოფენაზე“ შედგა. მისი ტექნიკური მახასიათებლების შესახებ ცნობები აგრეთრობით არ ვრცელდება.

ცნობილია, რომ ამერიკის შეიარაღებული ძალების მიერ ჯეჰმანქანის შექმნაზე გამოცხადებულ ტენდერში სამი კომპანია: BAE Systems-ი, General Tactical Vehicles-ი და Lockheed Martin-ი მონაწილეობს. ამერიკელ სამხედროთა მოთხოვნა, აგრეთრობილი ორი ტიპის (მძიმე და მსუბუქი) ჯეჰმით იქნება დაცული,

საწვეის მარაგი 480 კმ/სა და გათვლილი და არანაკლებ 70 კმ/სთ-ში ხიჩქარე უნდა განავითაროს.

ამასთან, JLV-ი გადაადგილების უნარს მრავალ გავრცელების სისტემისათვის უნდა საბურავების დაზიანების შემთხვევაშიც უნდა ინარჩუნებდეს. გათვალისწინებული უნდა იყოს ჯეჰმანქანაში მოთავსებული თვითმფრინავით C-130 Her-

cules-ით და შეუვლმურყნებით (CH-47, CH-57 და VH-47) ტრანსპორტირებისა და შემდეგ დესანტირების შესაძლებლობა.

ტენდერში გამარჯვებულ კომპანიას ამერიკელი სამხედროები 50-60 ათას ჯეჰმანქანის შეუკვეთენ. კონტრაქტის დირიჟება კი დაახლოებით 20 მილიარდი დოლარია.

მანახვე უზენი Facebook-ი და გებყვი, გაკეთვის თუ არა ჯარისკარი სასსახ ური

ვინც არ იცის, მათთვის — ისრაელში სავალდებულო სამხედრო სამსახურში ჯინანარად უზმობენ როგორც სრულწლოვან ვაჭებს, ისე გოგონებს. ოღონდ, განსხვავება ისაა, რომ ქვეყნის კანონმდებლობის თანახმად, ძლიერი სექსის წარმოადგენელათვის ეს ვადა 3 წლით, ხოლო ძანდილონებისთვის 2 წლით განსახლებება. პოდა, ამ ვეკლაფრის გათვალისწინებით, ებრაელი შორისაც მოიძებნებინ 18 წლის ასაკს მადწვეული გოგონები, რომლებსაც დიდად არ ეხატვნებათ ჯარისკაცის ფორმის მოტება და სავალდებულო სამხედრო სამსახურთან თავის არიდებას ვეკლა საშუალებით ცდილობენ. ისრაელის კანონმდებლობა კი ამ მხრივ შედარებით მხოლოდ რელიგიური ნიშნით, მათ შორის ობობილიკს უდევალდებულებე უშუებს, რომლებსაც მრწამსი ჯარში სამსახურს უკრძალავს.

ბოლო მომენტებით, ებრაელ ახელთა 35% ჯარში სამსახურს სწორედ რელიგიური არეუმენტით თავს არიდებს. ამისთვის კი ადვალდებულ კომსარატიკ-ს ჰაკიფისტური მრწამსის დავიქსირებაც საკმარისია. ერთი სიტყვით, ბოლო დროს რელიგიური ნიშნით ჯარში სამ-

სახურისგან სულ უფრო მეტი გოგონა გათავისუფლდა და ისრაელის შეიარაღებულ ძალებშიც უმაღ დავუდნენ — სინამდვილეში რამდენად იყენენ გათავისუფლებული წვეკმდელი მორწმუნენი.

როგორც აღმონდა, ებრაელ გოგონათა დიდი ნაწილი ამ თუ იმ კონფესიის მიმდრინად თავს მოტყუებთ ახალბეს. ცრუმორწმუნეთა გამოსაყენად ისრაელის შეიარაღებული ძალების მანქანდონიერ წარმომადგენლებს სოციალური ქსელები, უპირველესად კი Facebook-ი გამოადგათ.

კომსარატიკების შესვეურებმა სოციალურ ქსელში იმ გოგონების პირადი გვერდები შეისწავლეს, რომლებიც ჯარინან რელიგიური ნიშნით გათავისუფლდნენ და მატყუარების გამოამკარგება ფორტიობით შეძლეს, სადაც „მორწმუნეთი“ თამაში ნაცემლობითა თუ რესტორანში წვეკლესზე მოღზინისას არიან დავიქსირებულნი. ზოგიერთი ცრუმორწმუნის გამოამკარგება კი პარასკეზს წვეკლესზე დასატყუებთაც მოხერხდა. ამ დღეს ქვემარტივი თუდველი შპაისი — სამფაროს შექმნის მუშავე დღეს აღინიშნავს.

რომელიც მორწმუნეთის უჭყა და წესობა, ფვეკვეკარ საქსამობისთან ერთად დროს ტარებასაც კრძალავს.

სოციალურ ქსელებში გადამოწმების შემდეგ ჯარში სამსახურიდან გათავისუფლებული ცრუმორწმუნეთი მრავალად გამოვლინდნენ, რაც ებრაული კანონმდებლობით სისხლისსამართლის დინამსუღლია და სახელსაც თივალისწინებს, თუმცა აქამდე ამ მუხლით ჯერ არავინ გაუკამართლებათ.

რუსეთის სამხედრო სააპერო ძალები-ის მოივარსარდალმა „რუსი რაინდებს“ მფრინავეებს უმაღლესი პილოტაჟის ფიგურის — „კობრას“ შესრულება აუკრძალა. საპილოტაჟე ჯგუფის მეთაურის გეარდის პოდპოდკოვნიკ ანდრეი ალექსევის თქმით, აკრძალვის მისთვის მოძველებული ავიამარტაა.

„ჩვენი თვითმფრინავეები, რბილად რომ ვთქვათ, უკვე 20 წელია, დიდი დატვირთვით დაფრინავენ და პარამეტრები დარღვეულია. ფიგურა „კობრას“ შესრულებას კი გეომეტრიულად უნაკლო თვითმფრინავე სჭირდება“.

ალექსეემა ასევე განმარტა, რომ ფიგურა „კობრას“ შესრულებამდე

„რუს რაინდებს“ „კობრას“ შესრულება აუკრძალეს

აუცილებელია, მფრინავეებმა ჯერ კონკრეტულ თვითმფრინავეზე საცდელ ფრენები შეასრულონ: „ეს ექსკლუზიაა, რომელსაც ავიასალონებზე ერთეულები წარმოადგენენ და მაკონკრეტული ადამიანი კონკრეტულ თვითმფრინავეზე ასრულებს“. რუსი ლოდოლკოვნიკი ირწმუნება, რომ „კობრას“ შესრულება, სპეციალური მონადების შემდეგ ნებისმიერ მფრინავე შეუძლია.

„კობრა“ მაღალი პილოტაჟითურთულები ფიგურაა და ის პირველად გასული საუკუნის 70-იანი წლების ბოლოს სსრკ-ის დამსახურებულმა მფრინვემა ივორ ვოლკმა Cy-27-ზე, საკომოდო ფრენისას შეასრულა.

ბრიტანელი გეოგრაფი სნაიპერის აღმოჩენილი სისტემით აღიჯ ურუგუიან

ბრიტანეთის თავდაცვის სამინისტრომ ოპერატიული საპეროების ფორგულბმა გადასატანი დეტექტორის Boomerang Warrior-X-ის საეულე პერიოდში სასწრაფო გამოცდის პრძანება გასცა. შედეგად, სამხედრო სფეროში პირველად, შეიძლება კომპაქტურ ინოვაციულ ზღვსწყვის მიღებენ, რომელიც მათ ბრძოლის ველზე მონაადამდევის შერჩეული მაროლევის აღმოჩენის საშუალებას მისცემს.

ბრიტანელმა სამხედროებმა არჩევიანი კორპორაცია Raytheon-ის წარმოებულ სისტემა Boomerang Warrior-X-ზე შემოხვევით არ შეაჩერეს. ის ველაზე მეტად შეესაბამება მათ მოთხოვნებსა და ბრძოლის ველზე არსებულ ვითარებას. თანაც, წინასწარმა ცდებმა აჩვენა, რომ ეს სისტემა მხოლოდ 100-დან 1 შეშთხვევაში ცდება, ზებგერითი საბრძოლო საშუალებებიდან კი 95%-ს ამოცნობს.

განსაკუთრად რომ ვთქვათ, Boomerang-ი გამოსრობილ ტყვიას ზებგერითი ტალღით აფიქსირებს და მონი-

ნაადამდევის საცვხელე წერტილს მებისერად ადგენს და მინიშნებს. ამრიგად, სისტემის ოპერატორისთვის სნაიპერის ადგილმდებარეობა მანამდე ხდება ცნობილი, სინამ ეს უკანასკნელი პოზიციის შეცვლას მოასწრებს.

Boomerang Warrior-X-ი კომპაქტური სისტემაა, რომელიც შეიძლება სტანდარტულ ტაქტიკურ ვილეტზე თავსება. ის არცთუ მძამა — სულ რაღაც 311 გრამს იწონის. ჩართულ მდგომარეობაში სისტემა მფრინავე ტყვიის აღმოჩენისთანავე ხმოვან სიგ-

ნალს იძლევა და თან ახანთი კოლოფისფრემა დისკლებზე მაროლევის ადგილმდებარეობაზე ინფორმაციას წარმოადგენს.

ვეულფეროვან ეროვად, შეიძლება სისტემებთან კავშირის წყალობით ბრძოლის ველზე არსებულ მდგომარეობაზე მდომიად ინფორმირებულ ქვედანაყოფის მეთაური, რომელიც შემდეგ მტოქიის პოზიციებისა და საცვხელე წერტილების კოორდინატებს მის ხელი არსებულ რუკა იოლად ადგენს.

მკაცრი ასოუთქაბელი ნივთიარებასი, სინთაზირება ინდოელებს "აქაქს"

სამხედრო კვლევებისა და გამოვლენების ინდომა ორგანიზაციამ (DRDO) თავის ლაბორატორიაში ფედაზე მკლავრი — CL 20-ის სახელით ცნობილი ასოუთქაბელი ნივთიარებასი ხინთიზირება შუალო და მას ICL 20 უწოდა. ინდოელები სამომავლოდ ამ ნივთიარებას ტურეტებში, ბომბებსა და სხვა საბრძოლო საშუალებებში ოქტოგენისა და ჰექსოგენის ჩახანაცკლებად გამოიყენებენ.

ინდოელ სამხედრო მკვლევართა ოქმიო მათი ახალი პროდუქტის მთავარი ღირსება უფრო ძლიერი ფეთქებლობა და ოქტოგენთან შედარებით 15-ჯერ მეტი ძალა აქვს.

საერთაშორისო, ახალი ასოუთქაბელი ნივთიარებასი სამხედრო მრეწველობაში გამოყენება უახლოეს 15-20 წელსადაც დაიწება და პირველ რიგში კი ICL 20-ით 120 მმ-იანი ტურეტები და მძაფრება, რომელსაც ინდოელები Arjun-ის მთიხმარს.

აღნიშნული ნივთიარების უმთავრესი ნაკლი მისი ხინთიზირა. 1 კილოგრამი ICL 20-ის საინთიზირებით მძლავრის გაწეული ხარჯი 1.500 დოლარს აღემატება, როცა მსვე რადიონობის ოქტოგენის და მძაფრება ინდოელებს თითქმის 10-ჯერ ნაკლები უჯდებათ. ნივთიარება CL 20 პირველად კალ-

იფორნიაში, ჩინან ლეიკში 1987 წელს მიიღეს და მისი მორე, „ქიმიური“ სახელწოდება საკმაოდ გრძელია — 31 ასოსგან შედგება. ამერიკელები დღემდე ამ ასოუთქაბელი ნივთიარებასი სამხედრო მრეწველობაში გამოყენებას უკარს სწორედ ხინთიზის ძალზე მაღალი ღირებულების გამო ამბობდნენ.

ახიის გონლის პისტოლები — 435 ათას დოლარად!

ლონდონის აუქციონზე Christie's-ზე გასაყიდად პისტოლეტი გამოიტანეს, რომელიც „აგენტ 007“-ის სახელადი პლაკატზე გამოჩენული, ფილმისთვის „რუსეთიდან დიდი სიყვარული“, 1963 წელს გამოშვებულ პლაკატზე ლეგენდარულ ჯეიმს ბონდს (შინ კონერი) ხელში სწორედ ეს გრზებულულიანი პრემიუტური „კალტერი“ უჭირავს.

თავდაპირველად პისტოლეტი 15-20 ათას სტერლინგად ფახლებოდა, მაგრამ გაყრობის დროს შექმნის მორეკლებმა მასში 10-ჯერ მეტი თანხის გადახდის მძაფრება გამოიტქეს და საბოლოოდ იარაღი 277 250 სტერლინგად (435 ათას დოლარად) გასხვისდა.

აუქციონზე ჯეიმს ბონდის კიდევ ერთი იარაღი წარმოადგინეს, რომელიც 1974 წელს გადაღებულ ფილმში („ადამიანი ოქროს პისტოლეტი“) გამოჩნდა და ის გაყვალბით ათად, 15 000 სტერლინგად გაიყიდა.

საბრკოლო უპილოტო Phantom Ray-ს გამოცდალინო

ამერიკელმა ავიამშენებელმა კონკრეტმა Boeing-მა მისორის შტატში, სენტ-ლუისის საერთაშორისო აეროპორტში საბრძოლო უპილოტო აპარატ Phantom Ray-ს გამოცდები ჩაუტარა. პროექტის ხელმძღვანელია ოქმიო, უპილოტოს სატესტო მარევა წარმტებით დასრულდა. აპარატი ასაფრენ ბოლოქვე ოპერატორების მი-თითებისსამებრ გადაადგილებოდა.

აღნიშნულია, რომ ამ უპილოტო საფრენ აპარატზე ამერიკელები უკვე ორი წელია მუშაობენ. საზოგადოებას კი ის პირველად ამ წლის გაზაფხულზე წარუდგინეს. ახლა Phantom Ray-ს კალიფორნიაში, ვეფარდის სამხედრო-სადაერო ბაზაზე გადაიტანენ, სადაც მას მაღალ სინქარზე მართვაში გამოცდიან. ამის შემდეგ უკვე აპარატის ფრენაში ტესტირების ჯეო დადგე-

ბა, რაც საყარაუდოდ, 6 თვეს გასტანს.

წინასწარი მონაცემებით ეს აპარატი 920 კმ/სთ-ში სინქარზე განვიარებს და მისი საბრძოლო რადიუსი 600 კმ იქნება. ამასთან, აპარატი 2 ტონამდე საბრძოლო ტვირთს ზიღებს შეუძლებს. Phantom Ray-ს ფრენის ხანგრძლივობა 16-18 საათს შეადგენს.

სამხედრო ჟურნალისტთა საერთაშორისო ასოციაციის პირველი ანგარიში

ქვეყნის უსაფრთხოებაზე ზრუნვა, თუ დაცვისუნარიანობის განმტკიცება და შეიარაღებული ძალების განვითარება მხოლოდ ერთი ან რამდენიმე უწყების ზრუნვის საგანი არაა — ის სახელმწიფოს თითოეული მოქალაქის პოლიტიკობაა. მით უმეტეს, თუ ქვეყნის დედაქალაქიდან 40 კილომეტრში მტრის ტანკები დგას და ღელვები ჩვენივე აქტი მომკვრილი.

რა თქმა უნდა, ეს აქსიომა და მტკიცება არ სჭირდება, მაგრამ დღეს სრულიად საჩინაოდ იმდენი ვაქებებით უსაფრთხოებაზე ზრუნვის მთელი სამიძი სახელმწიფო აპარატმა იტვირთა, თუ დაცვის სამინისტრომ „აღაფაფის კარი“ მაგრად ჩაქცა და გველა „ქუჭრუტანა“ საგულდაგულოდ დაგვიანა, გაერთიანებული შტაბი და სამხედროები „დამუხდნენ“, საომარ ვითარებაში მყოფ ქვეყანაში რამდენიმე დამოუკიდებელი ექსპერტიზა ანალიზებს ამ სფეროში მიმდინარე მოვლენებს. სამხედრო ჟურნალისტები ისე „ქებებიან“ და „დენიან“, რომ უახლოეს მო-

მავლში ამ ძალებზე სარისკო და საინტერესო პროფესიისა საქართველოში აღარაფერ დარჩება.

აი, ამავარი მძიმე გუნება-განწყობილებით შეიქმნა სამხედრო ჟურნალისტთა საერთაშორისო ასოციაცია, არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომლის უპირველესი ამოცანა ამ პროფესიის გადარჩენა და განვითარებაა.

ცხრათიანი მუშაობის შედეგების შეფასება ფონდ „ღია საზოგადოება-საქართველოს“ ოფისში 30 ნოემბერს გაიმართა. ასოციაციის მუშაობის უპირველესი შედეგია www.miljournalists.ge — საიტი, რომელიც ფონდ „ღია საზოგადოება-საქართველოს“ მხარდაჭერით შეიქმნა.

ანგარიში მისმა დამფუძნებლებმა გიორგი ცხტიჯავამ და ირაკლი ალაღაშვილმა წარმოადგინეს. კიდევ ერთმა დამფუძნებელმა, კობა ლიციანიკაძემ, რომელიც ახლაც პრავდაში იმყოფება, მოხსენება არასამთავრობო ორგანიზაციის საერთაშორისო აქტიურობების შესახებ ელექტრონული ფოსტით გამოგზავნა — ასოციაციასთან თანამ-

შრომლობით სააგენტო Defense-express- ი დაინტერესდა, რომელიც უკრაინული არასამთავრობო ორგანიზაცია „არმიის კლდევის, კონგრესის და განარალების ცენტრის“ კოორდინატორია, დაწესებულია ასევე ევროპის სამხედრო პრესის ასოციაციაში გენერების პროექტურა, რომელიც საქართველოში კონგრესის ჩატარების უნდა დასრულდეს. კონგრესის მოსამზადებლად და თანხების მოსამზადებლად სამხედრო ჟურნალისტთა ასოციაციის მუშაობს.

ფონდ „ღია საზოგადოება-საქართველოს“ ოფისში გაიმართა დისკუსია, რომლის შინაარსი მოკლედ შეიძლება ასე ჩამოყვებით უსაფრთხოებისა და დაცვისუნარიანობის საკითხებზე მდებარეობს ინფორმაციის, მით უმეტეს ხარისხიანად მომზადების, ნაკლებსა ამკარა და სამხედრო ჟურნალისტთა საერთაშორისო ასოციაციის ვებგვერდზე (www.miljournalists.ge) ვითარების გაუმჯობესების კარგი საშუალება იქნება.

ზვიად თხიფიძე

„გაქონვა“, როგორც ესოვლიერ შეზღუდვა

WikiLeaks-მა პრაქტიკა და ავლანეთის მოგონი შედეგ 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომზე გამოაქვეყნა სიღრმეო განცხადება

სიტყვა **Leaks**-ი ქართულად ნიშნავს „გაჟონებას“, რაც სრულად ასახავს WikiLeaks-ის ხელმძღვანელის, ამერიკელი ჯელან ასანჯის ნათქვამს, — თითოეული მოკლე ინტერნეტში გაქვრის ამ საიდუმლო დოკუმენტებს, რომლებიც ამქმნე მხლად პოლიტიკოსებისთვის, დიპლომატებისა თუ სახელმწიფოსთვის იყო ხელმისაწვდომი.

პირველად აშშ-ის ხელისუფლება WikiLeaks-ს 2008 წლის თებერვლში დაკავშირების იყო ხელმისაწვდომი, — კალიფორნიის სასამართლომ დახურა ამ საიტის მისამართი, რათა არ განსაზღვრულიყო ერთ-ერთი ამერიკელი ბანკის შესახებ კონფიდენციალური მასალები, თუმცა მალევე იმვე სასამართლომ გაუქმა თვისევი გადაწყვეტილება და საიტს უფლება მისცა ინფორმაციას გამოეყვანა.

სხედღეური სენსაციების პირველი ზომი WikiLeaks-მა 2010 წლის ივლისში ააქვრა, რომელსაც საიტზე დახლოებით 90 ათასი საიდუმლო და კონფიდენციალური დოკუმენტი გამოაქვეყნა უღანეთის ომზე. ამ დოკუმენტებში ცხებოვა ვახდა, რომ ISAF-ის ოპერაციების პოლიტიკა მზრად ახლავს მშვიდობის დამსახურების მსხვერპლებს; NATO-ში ექვბენ, რომ ირანისა და პაკისტანის სექსისასხურები საიდუმლოდ ქმარების უღანელ თვლიბებს; რომ თვლიბებმა სხედღეურად შემოცინების საომარი დამინების ვიდასატანი სახეითო რაკეტები, რომლებიცავე შეუქმლიათ NATO-ს შეუღვერებისა და თვითმტერანადების ნათვლებს.

2010 წლის 23 ოქტომბერს WikiLeaks-მა მორე, უფრო მზღვარი საიდუმლოების ზომი ააქვრა, — ინტერნეტში ვახათეს დახლოებით 400 ათასი დოკუმენტი, რომელიც 2004 წლის ივლი ანეროდან 2009 წლის 31 დეკემბრის სათვლი ვრავის ომს შეეხებოდა. ამას აშშ-ის ხელისუფლების მწვევი რეაქცია მოჰყო, რადგან დოკუმენტები ნათვლი მზღვოდა, რომ ვრავში მოქმედი ამერიკელი სახელო დანაოვები და მათი მოკვერები ვოვლიბების არ იცავებენ ომის კინებში, რასევე მშვიდობიანი მოსახლეობა ქრებოდა. ერთ-ერთი თვლსამინო მავალითავე იქცა ინტერნეტში ვერეკლეული ვიდოკადრები, თუ როგორ ეხერის

სათვლიერ ქვერების ამერიკელი საბრძოლო შეუქმლურე „ამასის“ ვრავათი მშვიდობიანი ვრავლებების ვეუგვის ამ მოტევიით, რომ ერთ-ერთი მათგანის ტელესკოპურიზირებტივანი ვოტოადარედი „ამასის“ პილოტებმა ვუმბარსატორებინდ აღიქვეს.

შესამე საინფორმაციო სუერებოში WikiLeaks-მა 2010 წლის ნოემბრის მთვლის ააქვრა, რომელსაც საიტზე დავიო 250 ათასამდე დოკუმენტი, ვერძოდ, ამერიკელი დიპლომატიური შეტვიზინებში, რომლებიც წლების განმავლობაში აშშ-ის 274 საელჩოდან ვამხეტვრებში, სახელმწიფო დეპარტამენტში იგზენებოდა.

ამ დოკუმენტების დიდი ნათვლი ამერიკელი დიპლომატების ანეროშობია, რომლებსაც იხინი ამ თუ იმ ქვეყანაში კოლეგების არათვითავალური საუერების მშუდდ, ავანერნდ და ვამხეტვრებში გზენებდნენ.

ვამხეტვრებში ამ დოკუმენტების ვავრობა სახელმწიფო დეპარტამენტის, პერტავრებისა და ზოგიერთი სხეე ამერიკელი სახელმწიფო დეპარტამენტების ამ ნინორების მშუქვლითა ვისაც ხელი მოქმედებოდა „სრულიად საიდუმლო“, „საიდუმლო“, „კონფიდენციალური“ და „სამსახურებრივი მასსახურებისთვის“ გრითთი მთვლ მასსახურებისა.

აშშ-ის სხეესამსახურებმა უკვე დააკვეს პერტავრის თანამშრომელი, აშშ-ის არმიის ერთ-ერთი სადზავრევი დანაოვიის სახედრო მოსამსახურე ბრელი მინერა, რომელსაც ბრადედევმა ზემოხსენებული დოკუმენტების ელექტრონული ვერსიების მობარევა და WikiLeaks-ისთვის ვადაკვესა.

ასევე თებენება თვად საიტის დამოუთვლიერ ჯელან ასანჯი, რომელიც, სეარსადედ, დიდ ბრიტანეთში იმთვლიება და როგორც ჩანს, მასაც დააკვესენ მშვიდობის სასამართლოს მოთხოვით, რომელიც ასანჯის ვეუპატორებანში სღვებს ბრალს.

ზენეროვია, საინტერესოა, კოვე რა დოკუმენტები ვათვრება საქართველოს საკომსზე, როგორც ამბობენ, WikiLeaks-ი წლის მთვლითვე კოვე 1167 დოკუმენტის გამოქვეყნებას ამირებს. ერთი ნათვლი უკვე ცნობილია და სათანადო რეაქცია

გამოიწვია. ძირითადი ვერადღება, რა თქმა უნდა, რუსეთ-საქართველოს ომს ეთობობა და დოქუმენტებია იმ დროს საქართველოში აშშ-ის ელჩის, ვინ ტევერის დიპლომატიურ გზენიღებზე ვამხეტვრებში, სახელმწიფო დეპარტამენტში. ტევეტი იმერტივლად გზენიდა ინფორმაციას, თუ რა ხეღებდა საქართველოში, ვის ხეღებოდა, რაზე საებრობდნენ და ა.შ.

მავალითავე, აშშ-ის ხელმწიფი თვლიბების ვამხეტვრებში 9 ავგისტლის ვადასევა, რომ ქართული საპარეო თვდაცვის რზერევი ამერტივლად და ქართული არნა სასკოო დარტვრისგან დოქვევი დარნა, რომ მიზევი საკავშირეო, აღბათი ეკვეება სასწრაფოდ შეუთანხმდეს აზერბაიჯანისა და უკრაინის ხელისუფლო ვადასატანი სახეითო მოქვერების მათვლიბებზე.

11 ავგისტლის ტევეტი ვამხეტვრის ატვინებება, რომ საავრეო საკვირა მინსიტრებმა ვეე ტევექმლათვოდა მას ინფორმაციი მათვრად ქართული არმიის დიდ დანაკრვსა და რუსეთის მიერ საბრძოლო მოქმედებების ვავრტივტივტივზე, რომელიც ვაკვედა ცხინვლის რეგიონს. ტევეტი იმსაც უღანეს ზახს, რომ პირად საებრებში საქართველოს შეარადღებულ მალეების ხელმძღვანელობა არ მალავს, რომ მათ იმევი ვავრევა დასეღვითისა და კრძოდ, აშშ-ის მოვლივამ, რომლებსაც სათანადო დამხარება არ აღმოქინეს საქართველოს ამ კონლიტებში.

11 ავგისტლის ტევეტი ვამხეტვრებში გზენის შეტვიზინებას, რომ სულ უფრო მთვლად მასღებია ინფორმაცია, რა ხეღვა საბრძოლო მოქმედებების რაობრიმ, რადგან საქართველოს შეარადღებული მალეების მართვის სისტემა მწვიობრიდან ვამდებოდ, რომ ქვეყნის ხელმძღვანელობისგან ზოგივერ საბრძოლო მოქმედებების შესახებ სხედასხეე ვერსიას ოღებს.

ინტერნეტში საქართველოს შესახებ დიდებულ მასალების ანალიზის ვრავი სტატია კი არა, მთვლი ვერნითვიც არ ვოფე, მავრამ მას მშუდღე, რაც ვეველა დოკუმენტი გამოქვეყნებდა, აუცილებელი მათი დეტალურად მშუქვლია, რაც ბვერ საინტერესო რამეს მოავქნის ნათვლს.

ირბაღი ალადაბშილი

„გონსალესი“ ბათუმს ესტუმრა

სარაკეტო საესკადრო
ნაღმოსანი „გონსალესი“

სამხედრო ხომალდების მგობრული ვიზიტები პოლიტიკური თუ სხვა სახის მხარდაჭერის გამოხატვის ერთ-ერთი გვერდებულ და მიღებული ფორმაა. საქართველოსათვის ასეთი ვიზიტები მხარდაჭერასთან ერთად ჩვენი ხანა-პირობის სტრუქტურის საჭიანობის გაუმჯობესებასაც უმსახურება.

გამოცდილ უცხოელ მებრძოლებთან ერთობლად შეკვადნიეობებში ჩვენი მქნლ-

ეურები პროფესიულ ცოდნას იღრმეებენ, სტუმრებს საქართველოს აცნობენ, რაც ქვეყნის პოპულარიზაციაზე უწყობს ხელს.

შორევი მგობრული ვიზიტით 29 ნოემბერს ბათუმში ამერიკული სარაკეტო-საესკადრო ნაღმოსანი DDG-66 Gonzalez-ი შემოვიდა.

წელს ეს უცხოური ხომალდების რიგითი მეთოხე ვიზიტია: თებერვალ-

საქართველოში აშშ-ის ელჩის მოადგიდე კენტ ლონგდონის, ხომალდის მეთაური კომანდერი ლინ ენისონი, შსს სასაზღვრო პოლიციის უფროსი ზაზა გოგავა

სერჯანტი
ალფრედ
გონსალესი

მარტში ფოთსა და ბათუმს ამერიკული სარაკეტო ფრეგატი FFG 32 John Hall ესტუმრა.

პარიღში იმავე ხომალდის ვიზიტს გამეორდა, ხოლო ფელისში ბათუმში სარაკეტო-საესკადრო ნაღმოსანი D66 Jean De Vienne შემოვიდა.

საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ ეს ამერიკული ხომალდების რიგით 22-ე ვიზიტია.

1995 წლის 16 აგვისტოს საქართველოსა და კრძიდ, ბათუმს პირველ ესტუმრა ამერიკული სარაკეტო ფრეგატი FFG-53 Hawes-ი.

ჩვენი ქვეყნისათვის დიდი მნიშვნელობა აქონდა ამერიკული ხომალდების შემოსვლას 2008 წლის რე-

ლი აგრესია-ოკუპაციის დღეებში, როცა მოსკოვი სხვადასხვა საშუალებით საქართველოს მსოფლიო თანამგობრობისაგან იზოლირებას ცდილობდა.

იმ უძძიმეს დღეებში, 24 აგვისტოს, ბათუმში კომანდარული ტვირით ჯერ სარატო-სავსკადრო ნაღმოსანი DDG 74 McFaul-ი, ხელი 27-ში ამერიკის სანაპირო დაცვის ხომალდი WHEC 716 Dalas-ი ჩამოვტა.

DDG-66 Gonzalez-ი Arleigh Burke-ს სერიის სარატო-სავსკადრო ნაღმოსანია დასრულებულ თუ მშენებლობის სტადიაში მყოფ 61 ხომალდს შორის რაგით მეთექვსმეტა.

ხომალდი ვეტნამის ომის დროს 1968 წლის 4 თებერვალს ქალაქ კუეს მახლობლად გმირულად დაღუპული გვიანტ ალფრედ გონსალესის სახელს ატარებს.

სავსკადრო ნაღმოსანი უნივერსალური დანიშნულების ხომალდია, რომელსაც მრავალი სახის დედალებათი შესრულება შეუძლია. შესაბამისად, ხომალდის შეიარაღება მრავალფეროვნია: ხომალდსაინაღმდეგო ფრთოსანი რაკეტები Tomahawk-ი, სპეციტო/ხომალდსაინაღმდეგო რაკეტები RIM-156 SM-2, წვალქვეშა ნავსაინაღმდეგო რაკეტები RUM-139 VL-Asroc-ი, ერთი 127 მმ-იანი ქვეშები, ორი 25 მმ-იანი ქვეშები, ოთხი 12,7 მმ-იანი ტვი-ამურსავე, ორი 20 მმ-იანი ვეტომატი Phalanx CIWS-ი, ორი MK 32 ტიპის ტრაქელი და ერთი შვეულმფრენი SH-60 Sea Hawk-ი.

„გონსალესი“ ფლოტს 1996 წლის 12 ოქტომბერს შეემატა და აშშ-ის სანაპირო-საზღვრო ძალების შემადგენ-

სახეიმო დახვედრა ბათუმში

ლობაში მსოფლიო ოკეანის სხვადასხვა რაიონში მრავალი ოპერაციის მონა-იღვა; ადრიატიკის ზღვაში ოუგოსლაფის წინააღმდეგ წარმებულ ოპერაციებში მონაწილეობდა, ინდოეთის ოკეანე-სა და სპარსეთის ყურეში სურთა-შორისო ტერორიზმს ებრძოდა, ხმელ-თაშუა ზღვაში NATO-ს მუდმივმოქმედი ესკადრის შემადგენლობაში უსაფრთხო ნაოსნობას უზრუნველყოფდა, სპარსე-თის ყურესა თუ ხომალდის სანაპიროსთან მყოფობებსაგან ანაერთი მშვიდობიანი გემი გადარჩინა და სხვ.

საქართველოს წლებში „გონსალესი“ კომანდერმა ლინ ენისონმა შემოყ-ვანა, ის წყნის პორტებში შემოსული სამხედრო ხომალდების მეთაურებს შორის პირველი ქალი-მეთაურია.

ბათუმში ამერიკელ მუზღეაურებს დახვედა საქართველოს სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის დეპარტა-

მენტის დირექტორი, I რანგის კაპიტანი ბესიკ შენგელია, დეპარტამენტის ოპერაციების მართვის მთავარი სამ-შართველოს უფროსი, I რანგის კაპი-ტანი გია კვეცილა, დეპარტამენტის პოლიტიკის უზრუნველყოფის სამ-შართველოს უფროსი, I რანგის კაპი-ტანი რამაზ ჰაპიძე და სხვები.

30 ნოემბერს საქართველოში აშშ-ის საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის მოადგილე კენტ ლონგდონი შინაგან საქმეთა სამინისტროს სასაზღვრო პოლიციის უფროს გუგერ-ალ-მაიორ ზაზა გოგავთან ერთად სან-აპირო დაცვის დეპარტამენტის რე-გიონული სამმართველო „ბათუმის“ ბა-ზას ესტუმრენ, სადაც ახალი პროექ-ტის გახსნაში მონაწილეობდნენ.

„გონსალესმა“ ბათუმი 2 დეკემბერს დატოვა.

თეიმურ ჩანანიძე

ხომალდის ეკიპაგი პორტშიც საბრძოლო მზადყოფნის ინარჩუნებს

კავშირი მოვლენებს

სამხრეთაფრიკელები აზერბაიჯანელთა მოხიბვლას უახდესი Mbombe-თი ცდილობენ

ახეჩაიჯანი

● მიმდინარე წელს აზერბაიჯანი სამხრეთაფრიკულ Paramount Group-თან ერთობლივად აწეობდა 20 დავაგუნდულ ავტომობილს შეიარაღებულ ძალებს გადასცემს. უკვე დამთავრებულა 17 ერთეული, რომლებსაც ფულემბრევი შემოქმედა-ტესტირება ჩაუტარადა. სამხრეთაფრიკულ კომპანიასთან შეთანხმებით თვდაცული მრეწველობის სამინისტრო პირველ ვტანზე 25 Matador-სა და ამდენზე Marauder-ს დაამზადებს. ორივე მანქანა სამქედობით გამოირჩევა და 17 კგ ტროტილის გუფაღერტ აფეთქების უტლებს. ცოტა ხნის წინ „არამაზონთა“ ახალი საბრძოლო მანქანა Mbombe წარმოადგინა, სადაც V-ებური ფსკერის მაგვირავი წველებიანი ბრტყელი ძირია გამოყენებული.

● აზერბაიჯანის ტერიტორიის განაღმვის ეროვნული სააგენტოს (ANAMA) დირექტორის ნაზიმ ისმაილოვის თქმით, ვარაზაღის ოკუპირებული ტერიტორიების განაღმვის დაახლოებით 10 წელი დასჭირდება. ისმაილოვის აზრით, ზოგიერთ ტერიტორიაზე საერთაშორისო ტრადერების გამოცხადება სხვა ქვეყნების გამაღმველ ორგანიზაციებს მოხიბავს და ამით ვარაზაღში სამუშაოები დაჩქარდება. ვარაღ ამისა, დანაღმული ტერიტორიების რუკების წარმოადგენაზე სომხეთთან მოლაპარაკება დაწყებულია. სააგენტოში 550 კაცი მუშაობს და წელიწადში აზერბაიჯანის ტერიტორიის 20-22 მილიონ კეის-ს ფოქიქებადსაღმსა სავნებისაგან ახუფოთავებს. ამ სამუშაოთა დასრულება 2014 წლისათვის არის მოსალოადებული.

● გასულ წელს უკრაინამ აზერბაიჯანის მხკეიდა: 29 გუფმტრანსპორტორი БТР-70, 29 თეითმავალი 122 მმ-იანი პაუბიკა 2С1 Гвоздика და 6 თეითმავალი 152 მმ-იანი პაუბიკა 2С3 Акация, 1 სასწავლო-საბრძოლო თეითმურინავი МиГ-29УБ და 11 საბრძოლო შვეულმფრენი Ми-24.

სომხეთი

● 18 ნოემბერს ქალაქ ჩამბარაკში განღავებულ სამხედრო ნაწიღში 23 წლის ჯარისკაცი რობერტ აფციხანი დახვრიტეს მას შუღღ, რაც ის გუშავის ბრძანებებს არ დაემორჩილა. აფციხანმა გადაკეთა არკაღული ზონის პირველი ხაზი და გუშავის გაუროხიღებაზე, პაროღი ვოქეა, რეაგირება არ მოახღინა, გზა შორე პოსტისკენ განავრდი და ბრძანებაზე „შეწერღი“, არ შეწერღა, რასაც მისი მიმარსუღებით გასროღა.

მოქეა. საქმეში ჩახღულ წყროთი ინფორმაციით, ამ შექსხვეგს წინ რაღაღაღა უსწრებღა, რის გამოც ჯარისკაცი ასეი ნაბიჯზე შეგნებულაღ წეიღა.

● 2010 წელს სომხეთის არმიამ 4 სამხედრო მოსამსახურე დაკარღა, საიღანაც ცხიღლის შეწვევების რეჟიმის გამო მხოლოდ 7 მათეიანი დაღუღულია. ასეი ინფორმაციი გაეგრეკღა ქეღსინკის ასამღლის ვანიბორის ოფისის ზღმბღვანეღმა არტურ საკრცხმა. მისეე მონაცეებითა 37 შექსხვეგეში შეღაურისღა ოფიცის პასუხისმეებღობის საეოთი არ დაღმღვარა და ბრღადღებები რეეოთი ჯარისკეკების აღღარეოთი წყრეებზე დაეწრღნობით გაეკეფღა. იმეღეროულად თეადღეციკის სამინისტროს ოფეიციღალი ინფორმაციით, სამხედრო საბსახურის დღრის ამა თეე იმ მსეეხით 31 სამხედრო მოსამსახურე დაიღუღა.

● დაახლოების მინისტრის გრანეეე აკოფიანის განეცხადღებით, ქვეყნის 10400-ზე მეტი მოქალაქე თეეს არღდეტი სამხედრო სამსახურს და იტეეება. აიღრომაეე მოეღრობას წინდაღეზღა აქეს შეიციღლის კანიონ „მოქალაქეებზე რომღებმეე დაღეენიღა წესის დარეკეფული საეადღებული სამხედრო საბსახური არ გაიარეს“ და წეეეამღელი გარეეეული კარეგოროა სისხღლის საბროღლის პასუხისმეეებღობისაგან გაათეიხუფეღოს. მაეაღლითად, გათეულ ისწინეებულა ჯარშია 100 ათიხი დრე-მის (280 დოღარი) ოღენიღობით იმ კარეეე გოროის პარეებისათეის, რომეღლაღ 21 წელი შეუწრულღაღი, მაგრამ სამხედრო სამსახური არ გაუეღლიათ.

2010 წელს სომხეთის არმიამ სხვადასხვა მიზეზით 44 სამხედრო მოსამსახურე დაკარღა

მიმოივლა...

● თედაკვის სამინისტრომ წვეთმდელებს მობილური ტელეფონებით სარგებლობის უფლება მისცა. მინისტრმა სვიან ოგინანმა ხელი უკვე მოაწერა ბრძანებას, რომლის საფუძველზეც სამხედროებსა და მშობლებს შორის კავშირი უნდა გაადვილდეს. თედაკვის უწყების სატელეკომუნიკაციო კომანა VivaCell MTS-თან შეთანხმებით გამოშვებაზე ზარები უფასო იქნება, ხოლო საუბრებს ზარის მიმღები ანაზღაურებს.

ოკუპირებულ ტფეთაოთში ყაზბაგების მშენებლობა 2009 წლის ზაფხულში თავად რუსეთის პრეზიდენტმა მოინახულა

ჩადილო კავკასია

● 19 ნოემბერს რუსეთის პრეზიდენტი დმტრი მედვედევი კიხლოვსკში რუსეთის შინაგანი ჯარების სპეციალურ მორტორიზებულ ბატალიონს ესტუმრა. ბატალიონში 300 კაცი მსახურობს და უსაბრთხოებას კიხლოვსკში, პიატიგორსკსა და ვისნტუკოში უზრუნველყოფს. ბატალიონში მედვედევის წინაშე რუსული უპილოტო საფრენი აპარატები, რომორტკვიცა, წყალქვეშ სროლის იარაღი, დაჯეშული „უაზუბი“, „ურალუბი“ და სხვ. პრეზიდენტმა ბატალიონის 5 სამხედრო მოსამსახურე დაჯავდღეა და სიტყვი გამოხვლისას აღნიშნა, რომ 2004 წლიდან შინაგანი ჯარების 26 ათასზე მეტ მოსამსახურეს გადაეცა სახელმწიფო ჯავდღეობი, 90 კი რუსეთის გმირი გახდა.

● 19 ნოემბერს ჩრდილო კავკასიაში სტაბილურობისათვის აუცილებელი კომპლექსური ღონისძიებებისათვის მიძღვნილ თაბორზე პრეზიდენტმა დმტრი მედვედევმა რეგიონში შექმნილ სიტუაციასზე სტატისტიკას და მათ შორის — შინაგან საქმეთა სამინისტროს ხაზით წარმოებულს — არახანდო უწოდა. პრეზიდენტმა ისიც აღნიშნა, რომ რეგიონში შეკვლელობების რიცხვმა 5%-ით მოიმატა, ხოლო საქმეთა გახსნა კი 10%-ით შემცირდა. მედვედევი თქვლინებს, რომ სტატისტიკას ბევრად გააუმჯობესებს ახალი კანონი „პოლიციის შესახებ“.

● ნოუროსიის ცვლმა საზღვაო შესახლერებმა ნოემბერში რაბინსკში აკვებული ორი ახალი სასახლერო-საპატრულო კატარა „მანგუსტი“ (პროექტი 12150) და სანქტ-პეტერბურგიდან კი ერთი „სობოლი“ (პროექტი 12200) მიიღეს.

კონფლიქტური კავშირები

● ოკუპირებული აფხაზეთი აფხაზეთში საოკუპაციო ძალების ფედერალური უშიშროების სამსახურის აფხაზეთის სასახლერო სამმართველოს უფროსის, გენერალ-მაიორ ოზირ ზვარიკის თქმით, წელს შესახლერები ახალ 5 სამხედრო დასახლებას ჩაიბარებენ, ხოლო დანარჩენები — 2011 წელს, რამდენიმე ობიექტი კი 2012 წლისათვის დასრულდება. მისვე ინფორმაციით, 2008-დან 2010 წლის ოკუპირების მფორმირების სახლერის დარღვევისათვის 1200 კაცია დაკვებული და მათ შორის — 900 მიმდინარე წელს. აღმოსწინადა იარაღისა და საბრძლო მასლის 30 საცდელო საცავი. ჩამორთმეულია 130 ტონა კონტრბანდული ტვირთი და საქორელი, შემწამება 60-მა გემმა გაიარა, საიდანაც მეთოხმა სხვადასხვა მხეზით დააკვეს.

● საოკუპაციო ჯარებმა დაასრულეს 12 სამხაროულიანი სწრაფად ასაკეტი შენობის მშენებლობა, სადაც მე-7 ბა-

ზის პირადი შუმადგენლობა დაბინავდება. მალე დასრულდება შტაბის შენობა და სასახლო, რომელიც 1600-3200 ჯარისკაცის მღებზეა გათვლილი.

ყარაბალი

● 20 ნოემბერს ღამით სამხეოთის მიმართულებას მოწინავე ხაზე მეოფე ერთ-ერთი ქვედანავლოში სისხლიანი ინციდენტის შედეგად ოთხი ჯარისკაცი დაიღუპა და ამდენზე დაიჭრა. გურეკლებული ინფორმაციით, მხეზი ყოფითი ხაზიანის იყო — ჯარისკაცებმა პლეური ვერ გაიფეეს. 22 ნოემბერს ეკვპიტანინღად ერთ-ერთი დაქორილი ჯარისკაცი — მანეღ აბროიანი ცნეს. აზერბაიჯანის შორ გურეკლებული ინფორმაციაში ღაპარაკი იყო 20 დაღუპულსა და 30 დაჭრილზე.

● თეთალიარებული ყარაბალის თედაკვის სამინისტროს ინფორმაციით, 21-27 ნოემბერს აზერბაიჯანმა ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმება დაახლოებით 470-ჯერ დაარღვია.

ჩრდილო კავკასიაში სტაბილურობისათვის ჯერ იხვე შორის არის

როგორ ყიღებოდა კა-გე-გე სომხურ ღიასპორას

„არსენალის“ გასულ ნომერში ჩილეს კომპარტიისა და საბჭოთა სუვერენიტეტის კავშირის შესახებ საიდუმლო არქივებიდან მოპოვებული ზოგიერთი დოკუმენტი გვაცხადებს. დღეს კიდევ ერთ, გრიფით „სრულიად საიდუმლო“ დამზავებულ და უკრიოზულ დოკუმენტს გიდავაკლთ თვალი.

ვინ აფინანსებდა სომხურ ღიასპორას

სომხეთის სოციალურ-პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში ძალზე დიდა დიასპორის როლი. ნაციონალური ლობი ამ ერის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია. ამჟამად მსოფლიოში 120-ზე მეტი სომხური სათვისტომოა და აქტიურად მონაწილეობენ საგარეო-პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურული გადამწყვეტილების მიღებაში.

უცხოეთში გამოავლინა სომხურენოვანი გაზეთების დაფინანსება კრემლმა ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან დაიწყო კა-გე-გეს აგენტურის საშუალებით და შეთავაზებულობით. საბჭოთა კავშირში სომხური ღიასპორის ანასტას მიქოიანი შეთავაზობდა. ეს პოლიტიკოსი იმითა ცნობდა, რომ დამყვებული ღენინით და ბრეჟნევიით დამოკრებული, საკუთეს ურთიერთობა ქონდა ყველა საბჭოთა დიდერთან და ორმოცდაათ წლებზე მეტხანს იყო საბჭო-

თა პოლიტიკურ ელიტაში. 70-იან წლებში ლეონიდ ბრეჟნევის თანამშრომლებად და მრეკლებად არაერთი სომხეთი პოლიტიკური პოლიტიკური მუშაობდა. მათ შორის იყო სკკ ცკ საერთაშორისო განყოფილების ერთ-ერთი ხელმძღვანელი კარენ ბრუტცეცი. 1978 წლის ბოლოს სწორედ მისი აქტიური მონაწილეობით მიღეს საბჭოთა კავშირის უშიშვრებსა ორგანიზაციის დასაფინანსებელი სომხეთის მუშაობის გაძლიერების შესახებ.

ეს დოკუმენტი საბჭოთა სომხეთის „მოდერნიზაციის წინეხასთან“ ურად საბჭოთა კავშირის „მშვიდობისსოფარე პოლიტიკური კურსის“ პროპაგანდას ითვალისწინებდა. ამ „ისტორიულ“ საქმეში აქტიურობა მხოფლიოს მრავალ ქვეანაში არსებულ სომხურ დიასპორას უნდა გამოქანია. უცხოეთში გამოავლინა სომხურენოვანი კომუნისტურ-სოციალისტური ორიენტაციის გაზეთები კი, რომლებიც ძირითადად დამნაწერი ორიენტაციის იყო, ამ სპეცოპერაციის უშიშვრელები იარაღი უნდა გამოეყენებინათ.

ამ დადგინებებზე დაერწობათ სომხეთის კომუნისტური პარტიის ცკ-ს პირველმა მდიანმა კარენ დემირჰიანმა 1986 წლის 25 თნის მოსკოვში „სრულიად საიდუმლო“ მოხსენეს გაგზავნა, სადაც საკუთარი ბიუჯეტიდან სომხურენოვანი გაზეთების დაფინანსებას ითხოვდა. სიაში მოხვდნენ

„კანის“ (ღიანის); „ამხარის“ (სოფრანგეთი); „ღრბბერი“ (აშშ) და „სეკანი“ (არგენტინა). ყველა მათგანს გაკრებების პირას იყო.

სომხეთი კომუნისტების ლიდერ გაზეთების დასაფინანსებლად ყოფილ ლეონარდ საკუშირო ბიუჯეტიდან 70.000 აშშ დოლარს ითხოვდა. ხანტურესო, რომ კარენ დემირჰიანის მოთხოვნაზედ კა-გე-გე, საბჭოთა კავშირის შექვეყნაროდნაია ქივას“ ამ ფარგლები, ყოფილ ლეონარდ აფინანსება და გაზეთებს: „ამხარის“ — 17.000-ით, „ღრბბერის“ — 32.000-ით, „სეკანის“ — 15.000-ით და „კანის“ კი 3.000 დოლარით.

1986 წლის 7 ავისტოს კა-გე-გე თავმჯდომარე ვიქტორ ნებრიკოვი სკკ ცკ-ს მდიანი ალექსანდრ იაკოლევი, ასევე „სრულიად საიდუმლო“ ცნობის მწერს ხელს და დემირჰიანის წინადადებას ვინებებიან.

საბჭოთა ბიუროკრატიული მანქანის მოიხიომებდა, სწრაფად მუშაობდა, ერთი კვირის შემდეგ, 14 ავისტოს სკკ ცკ სამდიონო ერთხად მიიღო, „სრულიად საიდუმლო“ დადგინებულ და დაავალა საბჭოთა კავშირის ფინანსთა სამინისტროს ყოფილ ლეონარდ დაახლოებით 90.000 დოლარის გაკე კა-გე-გე-სთვის „პროგრესული სომხური გაზეთების“ დასაფინანსებლად. ამ თანხას ამ 67.000 დოლარსაც დღე

მატები, რასაც სომხური დიასპორა მანამდე იღებდა, გამოის, ფოცქლიურად საბჭოთა კავშირის ისედაც ვადატკვებულ მოქალაქეებს სომხური დაასპორას დასაფინანსებლად 157.000 დოლარს აცლიდნენ ჯებიდან.

ამგვარი პრაქტიკა, სომხეთის გარდა, არც ერთ სხვა საბჭოთა რესპუბლიკაზე არ ვრცელდებოდა. უცხოეთის სომხურენოვანი გაზეთები კი ერთხმად უმღეროდნენ ვირტუალური „დიდი სომხეთის“ აღდგენის აკეიტაცებულ იდეას.

ბრეჩნევის სრულიად საიდუმლო მადლობა

1981 წლის 13 იანვარს სსრკ ცკ სამდღროს სხდომის ოქმიდან ამოწმუნებო კეთიხლოობა „დამტკიცდეს ნიკარაგუის რესპუბლიკაში საბჭოთა კავშირის ელჩისთვის მითითების ტექსტი (თან ერთისი)“.

შეიანხმებულა ცკ მდენებთან. შუმდგე მოდის საბჭოთა იმპერიის „ნორჩი“ ბელადების ჩამონათვლი სუბორდინაციის მიხედვით სულელი, კორილენკო, სერენტო, გორბანოვი, პონოპრათი, კაპიტონოვი, ზიმანანია, რუაკაოვი. ვეულა მათგანი ვიანხმება სრულიად საიდუმლო მითითების ტექსტს.

სანტრეჩისა, ტყელით ახალი წლის დღეს ასეთი რა მწამუნელობის დოკუმენტის განსახილველად შეიკრიბნენ ეს მართლაც რომ უღმერთო კომუნისტები?

სრულიად საიდუმლო მითითების ტექსტს უცვლელად გთავაზობთ

„პნაგუა. საბჭოთა კავშირის ელჩს შუგვით ამხანაგ ბაიარდო არსე კასტანოის და ასევე ნიკარაგუის ეროვნული გათავისუფლების ხანდინისტური ურორტის მთელ ხელმძღვანელობას ბ. ო. ბერენდის სახელით გადავით მგალიდა სააზნაწლო მილოციკისა და ცოილი სურვილებისისთის. შესრულება გვაკნობით“.

ასეთი „სასამოირო დეაღება“ მიილი ელჩმა, თუმცა სრულიად კუროსულა ამგვარი კონსარაცია. ვის და რატომ უმაღლდნენ ამ „სახელმწიფო საიდუმლოებას“? მაგრამ „ბორტების იმპერიას“ რას გავუკვ?

გენის ალადაშვილი

ესპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უმწიროების გადაადგვარი პოლკოვნიკი

„იარაღის ბარონი“ მასეში გაეგა

რუსეთის მოქალაქე ვიქტორ ბუტი (შეტსახელად „იარაღის ბარონი“ და „სიკვდილით მოვაჭრე“) ტაილანდის დელეატლე ბანკოკში 2008 წლის მარტში დააკვეს, ხოლო მამდინარე წლის 17 ნოემბერს ტაილანდის ხელისუფლებამ უსაფრთხოების ზომების მაქსიმალურად დაცვით სპეციალური თვითმფრინავით ვიქტორ ბუტის აშშ-ში ექსტრადიცია მოახდინა. ამას უმაღლესკვა რუსეთის საპრეტესტო განცხადებები.

დაკვეების პირელი დღდანე რუსეთისა და აშშ-ის ხელისუფლებამ ძელდონეს არ იმურებდნენ, რომ ბუტი როგორმე თვითნებ ქვეანამს გადაეყენათ მანე ვინ არის ვიქტორ ბუტი, მისი პერსონის ირეველ ამგვარი საერთაშორისო სკანდალი რომ ატედა?

სსრკ-ის დამლის შუმდგე ბუტი საზღვარგარეშო წეიდა და ბინენესკანსინობას შეუედა. 90-იანი წლების დასწყისში საავიეთ გააზღვეების ბინენეს სწრაფად ვითარდებოდა და საბჭოთა თვითმფრინავების ყოველი ითვდ შეიძლებოდა. ვიქტორ ბუტიმაც დაიწყო თვითმფრინავების შექენა და საავიეთო სტვითით გადაზიდვების ფირმა გახსნა. ამასი თითქოს კრამინალური არავერცა, მაგრამ რე არქარლებით 2001 წლის ბუტს ოფიციალურად წეყო

მიირომ დოსინი: ვიქტორ ანატოლის ძე ბუტი დაიბადა დეკანოზში, 1967 წელს. დაამთავრა მოსკოვის უცხო რეზის სამხედრო ინსტიტუტი. ინსტიტუტის დამთავრების შემდგე ის გაეგაენეს ვიქტებსკო, სამხედრო-სატრანსპორტო ფიცივის ელიტორ 339-ე პოლკში მათრმწვდელ ოფიციალური ინფორმაციით, სამხედრო სამსახურიდან უფროსი ლეიტენანტის წოდებით წამოვიდა. დასავლეთის პრესსა ბუტს კა-გე-ბეს ყოფილ ოფიცერს უწოდებს.

ენა ბრადლებუა ორგანიზაცია Human Rights Watch-მა გაეროს უშიშროების საბჭოსთვის გადაცემულ სპეციალურ მოხსენებაში, რომელი ლიბერიაში იარაღის უკანონოდ მიწოდების განხილვედა. 2002 წელს ბელჯიაში ბუტის დაკვეების სანქცია გასკეს. ბინენესქნს ამ დროისთვის უცვლელად არჩევიტრირებული ასრინდა კომანია Air Cess-ი ანტეკასქნს, სპეცსამსახურების მეთაფლერეობის დანქნის შემდგე ბუტს დატყუა ბელჯია და არამბა გაერთიანებულ სამიროებში გადააბრედა. 2002 წლის ამრეკლებმა მყდამ ბუტი იარაღით არალეველურად ვაჭრობის ვეულანე

ამერიკად კონტრაბანდულმა იარაღმა შეშვეთამდე ვერ შიდალია

მასშტაბური ქსელის მფლობელად დასახვდა. მათ ურსილი ბურჯი ვიდუღობდა იარაღს უკრანის, მოღალატეობისა და ბულგარეთის ქარხნებში და გაეროს ემბარგოს მიუხედავად, ყოფი ანგოლამ, სერგო-ლეონისა და სხვა აერიკულ ქვეყნებში. მხოლოდ 2000 წლამდე ბურჯმა გაეროს სანქციების გვერდის ავლით არანაკლებ 38 შეთანხმება გააფორმა ამიასა და აფრიკის ცხელ წერტილებში იარაღის მწოდებლად. 2005 წელს აშშ-ს გაყინა ბურჯის ფინანსური აქტები და გაეროს სანქციების კომიტეტს გადასცა ინფორმაცია იმ 30 ფირმის თაობაზე, რომლებიც დაკავშირებული იყო ბურჯის სახელით. 2006 წელს აშშ-ის ადმინისტრაციამ იარაღით მიუჭრეს სანქციები დაუწყეს, ხოლო ვიქტორ ბურჯის გვარი აშშ-ის პრეზიდენტ გორუქ ბუში-უკრანის ბრძანებით იმ პირთა სახმა შეტანეს, რომელთა საბანკო ანგარიშებიც უნდა გაფინანსებულიყო.

ამჟამად რუსეთი იარაღსა და სამხედრო ტექნიკის მსოფლიოს 80 ქვეყანაზე მტრს აწოდებს. „როსობორ-ინტეკსპორტი“ ყოფილიყოფიდა ათასზე მეტ კონტრაქტს აფორმებს. ამერიკელი ექსპორტების აზრით, 2008 წელს აშშ მსოფლიოში იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის ყველაზე დიდი ექსპორტორი იყო, მის წილზე მიდიოდა მთლიან ვაჭრობის 68% (ანუ 38 მილიარდ დოლარზე მეტი). შედეგად მიდიდა იტალია — 3,7 მილიარდ დოლარით ექსპორტით და მესამე „საპრობი“ ადგილზე, 3,5 მილიარდ დოლარით, რუსეთი. ამ შანსიდან არ ეთანხმებოდნენ „როსობორინტეკსპორტის“ წარმომადგენლები. მათი მტკიცებით, 2008 წელს რუსეთმა 6,75 მილიარდი, ხოლო 2009 წელს 7,8 მილიარდ დოლარის ღირებულების იარაღი გაყიდა და აშშ-ის შემდეგ მყარად ინარჩუნებს მუარე ადგილს.

დღეს იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის მსოფლიო ლეგალურ ბაზარზე სხვადასხვა ქვეყანას შორის დაურღობულ კონკურენციაა, რაც უკვე ფარულ დაპირისპირებაში გადაიზარდა. თუ იმასაც გვითვალისწინებთ, რომ იარაღით არადაკავალური ვაჭრობა ერთ-ერთი ყველაზე მომგებიანი კომერციული ბიზნესია, მაშინ გასაკვირი გახდება, რატომ „აღიღობდა“ აშშ-ის ხელისუფლება ვიქტორ ბურჯზე.

ვიქტორ ბურჯის დაკავების ოპერაცია

აშშ-ის ოფიციალური წარმომადგენლების განცხადებით, ვიქტორ ბურჯი იარაღს აწოდებდა „ალბატოს“ და კოლუმბიაში FARC-ის დაჯგუფების წევრებს. მუხუდვად იმისა, რომ ინტერპოლმა ბურჯის დაკავებაზე ორდერი გასცა და რამდენჯერმე სიკვდილამდე დააპატიმრებდა, ბურჯმა მაინც მოახერხა ითვის დაქურთვა. მარცხით დამთავრდა ბრიტანეთის სპეცსამსახურების აგენტების ცდაც, ბურჯი საბურჯეთის დელაქაქაქ აფრთხი დაკავებულაშთ ამის შემდეგ, საჭმელი ამერიკელებმა ჩაერთვნენ.

აშშ-ის ნარკოტიკების ბრძოლის სამსოფლიო, რომელიც აშშ-ს დროს იარაღით არადაკავალური ვაჭრობის აფრთხი, ვიქტორ ბურჯის დაკავების სანქცია მაილი და 2008 წლის მარტში, რამდენიმე უმჯობესი ოპერაციის შემდეგ, ვიქტორ ბურჯი ბანკოკში დააკავეს.

სამხედრო სპეცაგენტების, რომლებიც ითვს კოლუმბიას ტერორისტულ დაჯგუფება FARC-ის წევრებად ასაღებდნენ, ოპერაცია ისე დაგეგმეს, რომ ბურჯი დავიანძმებინათ FARC-ისთვის იარაღის მწოდებლად. პირველი შეტევა რუმინეთის დელაქაქაქ ბუქარესტში დაითქვა.

ავსტრიაში იმდროინდელი, რომ ბურჯი პირადად ჩავილიდა ბუქარესტში, რათა ხელი მოეწერა ხელშეკრულებებზე, რომელიც ქვიშია FARC-ისთვის ისეთი

იარაღის მიყიდვას, რეგულაციების სუბსიდიური შეფასებების მიხედვით, უკვე 2007 წლის იანვარში და „სინ-სარა“ კლასის ვახლეს რაკეტები, ყველა ამ ტიპის იარაღი ბურჯი 15 მილიონ ამერიკულ დოლარს მიიღებდა, მაგრამ ისე მოხდა, რომ რუმინეთის ხელისუფლებამ ბურჯი ქვეყანაში არ შეუშვა, რადგან მას ადრე სავინო დაკავებები წესდებოდა ამ ქვეყანაში. ამიტომაც ბურჯი შეტევის ადგილად ბანკოკი შეისთავსეს. ამ ქვეყანის ერთ-ერთი სახტუბროში აშშ-ის ნარკოტიკების ბრძოლის სამსოფლიოს ინსპექტორებმა ბოლის და ბოლის, მიიღეს საჭირო მტკიცებულებები. მათი ვახლესობის ბურჯი მხად იყო მიყვდა მათთვის ყველაფერი, რასაც ისინი მოსურვებდნენ. მისთვის ეს ბიზნესი იყო და სულ არ აღარხდებოდა, რომ ამ იარაღის გამო შეიძლებოდა უდამსჯელი აღძრებები დაეკავებინათ. ვიქტორ ბურჯი უსრინდელად დააკავეს.

რას ელოდებიან „ბიზნესმენ“ ვიქტორ ბურჯი?

აშშ-ის პროკურატურის განცხადებით, მათ აქვთ უტყუარი მტკიცებულებები, რომლის მიხედვითაც ბურჯი ბრალად ედება აფრიკაში, სამხრეთ ამერიკასა და ახლო აღმოსავლეთში კონფლიქტების მწოდებლად მხარვედისთვის იარაღის მიწოდება. მათი მტკიცებით, ვიქტორ ბურჯი მონაწილეობდა აშშ-ის მოქალაქეების მტკიცებულების მიხედვით მიწოდებულ მუხუდვებასა და ტერორისტული ორგანიზაციების მხარდაჭერაში.

რუსეთში მაშინათ, რომ ბურჯი პოლიტიკით მოქმედი დააკავეს და ის რუსეთში უნდა დაბრუნებულიყო, სოფიეთი უცხოელ ექსპერტების აზრით, ბურჯი რუსეთის სადაზურავო სტრუქტურებთან ითანხმდებოდა და მოსკოვი შიშობდა, რომ მან შეიძლებოდა საიდუმლოდ ინფორმაცი გასცეს. ვიქტორ ბურჯი კარგად იცნობს რუსეთის ამჟამინდელ ვიცე-პრეზიდენტ იგორ სერინს, ერთხანს ისინი ანგოლამ იარაღისმწოდებელ მუხუდვებდნენ. ამჟამად მწოდებლობაში იმყოფება საჭმელსა და სამხედრო სპეცსამსახურების ან გადაბარებული. ექსპერტების აზრით, ვიქტორ ბურჯის ორჯონი შემთხვევაში ვიქტორ ბურჯის მძღოლი კვიშინი ჯერ საჭიროა, ხოლო შემდეგ რუსეთის სპეცსამსახურებისან, ექსპერტების თაობაზე ყველა ექსპერტი დარწმუნებულია, რომ ბურჯი რუსეთის სპეცსამსახურების დახმარებით თუ არა მათი ნებართვით მანც მოქმედებდა. მათ დაკრძობებით რუსეთის მთავრობის ვიცე-პრეზიდენტ იგორ სერინს სავდი უნდა წყობილი ეთხებინათ (კუბაში, ვიცე-პრეზიდენტა თუ სხვა რომელიმე ქვეყანაში), დანამდვილებით შეიძლებოდა თქვას, რომ აშშ მოსკოვში გარეგნება იარაღის შესყიდვის თაობაზე, არ არის გამოირიცხება, იარა

ადის ბარონმა“ ზვერი სადგომლო იცის, მწელი წარმოსადგენია, როგორ მოახერხებდა ბუტი თანამედროვე რუსული იარაღით ვაჭრობას, თუ რუსეთის ხელისუფლების უმადლეს წრეებში არ ეკიდებოდა და მისი საქმიანობა „ხე-მოდან“ არ იქნებოდა სანქცირებული. აშშ-ის სპეცსამსახურები ვარაუდობენ, რომ ბუტის საქმიანობის უკან ფიკციური მიტყვევებელი იდგა და ის აშშ-ის წინააღმდეგ იყო მიმართული. ეს იყო ერთ-ერთი მანქანი იმისა, თუ რატომ სურდა ბუტს Farc-ისთვის „შიჩა-პაჩა“ ტიპის რაკეტების მიყიდვა. ამერიკელები ეჭვობენ, რომ რუს „ძინებულებს“ სურდა კოლუმბიელ ტერორისტებს ამერიკული თვითმფრინავები წამოეღოთ ფაქტია, ბუტს ხელი მიუწვდებოდა ისეთი იარაღების სახეობებზე, რომელთა შერვა შეეძლოდა არ არის იდო. საინტერესოა, თუ როგორ ღებდა ის სარეზან განივებულებს? რა თქმა უნდა, რადიკალ სატანის-პორტი თვითმფრინავიდან Farc-ისთვის აფებდა „კალიშინი-კოვის“ ტიპის ავტო-მატებს, ამისი განსაკუთრებული არაფერი იყო. ასეთი ავტომატების შერვა არ არის პრობლემა. მაგრამ, როცა დაპატარავა „შიჩა-პაჩა“ ტიპის გადასატან სახეობა რაკეტებზე. ეს განვანის საფუძვლის იტყუა. „ასეთი შეთარაფება მკაცრად კონტროლდება და ამის შერვა ძაღან არეულია“.

— აცხადებენ ამერიკელი ექსპერტები. სწორედ ამით ახსნებდა ის დაფარული დაბლობატიური ბრძოლა, რომელიც გაიმართა მოსკოვსა და ვაშინგტონს შორის ბუტის ექსტრადიციის გამო. აშშ-ის პროკურატურამ ვიქტორ ბუტისა და მისი საქმიანი პარტნიორის, ჟანდრო სპულიანის წინააღმდეგ სხვა სამხედროდან ერთად წარმოადგინა აშშ-ის ნარკოტიკების ბრძოლის სამმართველოს სპეციალური აგენტის, რობერტ ზაქარიაშვილის ჩვენება. ზაქარიაშვილი იყო ერთ-ერთი ხელმძღვანელი იმ ოპერაციისა, რომელიც ბუტისა და სპულიანის დაკავების დასრულდა. ზაქარიაშვილი დეტალურად აღწერს იმ ოპერაციას, რომელიც 2007 წლის ნოემბრიდან 2008 წლის მარტამდე მიმდინარეობდა. უცხოური პრესის ინფორმაციით, ბრატანკის მოქალაქე ჟანდრო სპულიანი გამოძიებისთანავე თანამშრომლობას დაიხსნა.

თუ ბუტს დაუტოვებდა ბრალი, მას 25 წლიანი ან სამუდამო პატიმრობა ემუქრება. ექსპერტები დარწმუნებული არიან, რომ თუ ბუტი ჩვენების მიცემას დაიწყებს, ეს პრობლემას შექმნის იმ პარტის, რომელთა უმრავლესობა დღესაც რუსეთში მნიშვნელოვან სახელმწიფო თანამდებობაზეა.

ამიტომაც ტაილანდის ხელისუფლებას საშუალება მიეძღვნა რუსული სპეცსამსახურების თვალსაზრისი ექნონა და ბუნეს-

მენი თვითმფრინავისგან დაეშინაღმდეგე-ში ჩაკეტილი და მრავალრიცხოვანი დაიცვის თანხლებით მიჰყავდათ. ექსპერტის აზრით, სწრაფად გახვეწილ შუბლზე აღმოჩნდეს არა მარტო რუსეთი, არამედ უკრაინა, ბელარუსია, ვაზა-ხეთი. საქართველო და აღმოსავლეთ ევროპის ზოგიერთი ქვეყანა.

ვიქტორ ბუტი და საქართველო

ვიქტორ ბუტის დაკავებისთანავე უცხოური და ქართული მედიასამუდგომებში გავრცელდა ინფორმაცია ბუტის კავშირებზე საქართველოს ოფიციალურ და ბუნესსწრეებში. გამოქვეყნდა რამდენიმე სენსაციური სტატია და გადაიკა სატელევიზიო რეპორტაჟები. ამ დროს დასახეულა ხაზოგაღობისთვის კარგად ცნობილი და უცნობი პირების გავრცელება და იქვეა მათ კავშირზე „სიკვდილითი მიჯაჭურ“ ბუტის. 90-იან წლებში დაწვეულმა და რამდენიმე წლის მანძილზე გაგრძელდებოდა პოლიტიკურმა და ეკონომიკურმა კრიზისმა, შეარაღებულმა კონკლექტებმა სამსახლობსა და აფხაზეთში, მძიმამდგელებმა სამოქალაქო ომში რამდენიმე თვეწელით უკან დასწია საქართველოს პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება. ამ საფრეულათი უდებრებდა იყო ერთი ბუნესი, რომელიც უდასნობა აველებული იახსნეით ხარობს იმების დროს — ეს აბრალის ბუნესისა, ყველაზე მომეტებანი და სისხლბანი. პარტიოტული რიტორიკით შეარაღებულ ვაზაკე სამშინ, მწელებ თუ მომეტებება. ისინი ყველთვის ნახულობენ უმეტეს ვახს მინის მასაღწეად. მოსახლეობის პური ამ ქვეანდა და მამშვილბდა, ხელისუფლის თვეობით არ გაეცემადა, მაგრამ აბრალის

შეხამენად საქართველოეტიკურადმწეული ყველთვის იყო.სპეცსამსახურები და მოსახლეობის გამოცხადების პარტეული დღიან დაუნდობელი ფარული ბრძოლა მიმდინარეობდა აბრალისა და ტყვეანამლის შეხატანის არხების ვასაკონტროლდებდა. შეიად გამსახურდაის პრეზიდენტობისას ეს არხი თვეებს კავრენსა „გაქურა“. სამწელო ვადებრალბეს ის შეუნდ კო „პატაკა“ რუს გენერლებს „ჩაბტეა“ და აბრალის ვაჭრობის ბრძოლისტობა თიქმის 1993 წლის ბოლომდე შეინახწენა. ამასი ეს მას გვგრავლი სუყანი ბვაყევი ხმარბობდა. გენერალი, რომელიც წარმომბობით ვაბრალიაღვარეობიან იყო, საქართველო რუსეთის ვარამი მსახურბობა, როდესაც კავრენის „ადიო მეგობარი“ ვახდა. დღიანდ იულის აბრალის სახეობის სანაცვლოდ ბვაყევი გულუზბად „გუქნილია“ რუსულ აბრალის ბუნესრეობია, მწელოდ ის ასეთი მამშვილენარ საკითხს ვერ ვადწევადა, თორე რუსეთის სამწერიო კონტრაბუნესრეობას არ გაუტყობდებოდა „ქართულების შვეგობარი“ ბვაყევის და-ატომბება. აბრალის ვაყევი რუსეთის სპეცსამსახურების იმ სადგომლო ვეგების ნაწილი იყო, რომელიც საქართველოს ტერიტორიაზე შეიარაღებული კონფლიქტების პროვოცირებასთან ერთად, შერატეტილორ მწეუნებად ასახებდა. ცნობილია, რომ ქართველებისთან მიღებული იუული ისევე ამ მწეო რუსეთის ავტორუბის ჩწენას და სპეცოპერაციების სატარებზე იხარებობდა. ვარდა ამისა, რუსეთი საბოლოოდ მკვდიდდებოდა საქართველოს აბრალის მამარზე და სხვა ქვეყნიდან აბრალის შექმნის ყველა მკვდლების სასტრატეგი უსწორდებოდა.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ბუტს 25 წელი ციხე ან სამუდამო პატიმრობა მოეცის

დასახრული. დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ N24

ურთიერთობა ნარკოკარტელებსა და სხვა შეიარაღებულ დაჯგუფებებთან

„კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ და ნარკოკარტელები ეპყრობა ის თქმა, რომელიც დასავლეთ ნახევარსფეროს მასშედიამო ყველაზე ხშირად შექცება და ამჟღავნოვლად, არასოფლს იწერება. სხვათა შორის, ნარკოკარტელებთან ეპყრობამ კოლუმბიასა და სამხრეთ ამერიკაში ორგანიზებული სახე გასულ საუკუნის 70-იან წლებში ძალით, მამის, როცა ამ საქმით „რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ შეიძლება მესვეურები დაინტერესდნენ. სხვათა შორის, 90-იან წლებში მარულად ვეღვსაყ და სხვა საყველ შეთარებმაც მრავალჯერ აღნიშნეს, რომ ნარკოკარტელების „მწესრიგება“ მათი თვის დროზე „კაგებემ“ ურჩია: „არუსები ყველთვის გვეუბნებოდნენ, რომ კოკაის და „სამალს“ მომეღვლი კარგი ფაზი დავებოდა და გვემდინდებოდათ მართლაც, — მათი ნათქვამი ზუსტად ასრულდა“, — ამბობდა ზაგობო არჩაის 1990 წელს.

კოლუმბიური ნარკოკარტელი შეტად საინტერესო ფენოქნია. სყველებრაც, ეს პრის ოფიციალურად დარეგისტრირებული, შეხლუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებრათა ან ფირმათა გერითიანება; ისინი ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად შეუძობენ სხვადასხვა სფეროში; თითოყველ მათგანს, სყველებრაცი საქმიანობის პარალელურად, აქვს კოკას პლანტაციები, ანდა ნარკოკარტელების გადამამუშავებელი ქარხნები. შემოხალის განსახლდერულ ნაწილს ფირმები აძლევენ შფარველს — რომელიმე კრიმინალური ან პოლიტიკური შეიარაღებული დაჯგუფების შეფის. სწორედ ეს უკანასკნელი ითილუბა ნარკოკარტელის შეთარებად. შეესაბამება, ნარკოკარტელის შე-

კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები — ლათინური ამერიკის უპველსი პარტიზანული გაერთიანება

მადგენლობაში შესაძლოა შეიძოდეს ნებისმიერი პროფილის გერითიანება — სამრეწველო ფირმებით დაწყებული, მედიკალინდინგებით და ბანკებით დამთარებული; სხვათა შორის, „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ ზოგიერთ გველენიან უცხოურ ფირმასაც კი აძილუებს, ამა ოყ იმ ნარკოკარტელს შეუერთდეს. უარის შემთხვევაში კოლუმბიაში საქმიანობის საშეღებებს არ აძლევს. 2008 წელს „ყინისმულ თიამი“ წერდა, რომ ლათინურამერიკელი ფირმების უმეტესობა, რომელიმაც კოლუმბიაში ფილიალთა ფართო ქსელი ქეხნდა, იძულებით ან ნებისთი ყოი ჩართული ნარკოკარტელი ნე-თიერებათა წარმოებაში.

დღეს კოლუმბიაში რამდენიმე ნარკოკარტელია: მეღვდინის, კალის, ნორტე დელ ვალიესი, ჩრდილო სანაპიროსი და ა.შ. ყველაზე გველენიანია პირველი, რომელსაც 1993 წლამდე ცნობილი პაბლო ესკობარი შეთარებდა. დასავლური მასშედიამო მიიწვეს, რომ „კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალებთან“ სწორედ მველენის ნარკოკარტელი უნდა ყოის დაკომერებული. ბი-ბი-სის ცნობით, მესმარეზერადიკალი შეამოხეები ნარკოკარტელობით ყველწილურად 300-400 მელიორამდე დღლარის შოგებს ნახულობენ. რამდენიმე თვის წინ დასავლურ მასშედიამო გაიძლევა ინფორმაციამ იმის თარბაზე, რომ „რევოლუციური შეიარაღებული

„რევოლუციური შეიარაღებული ძალები“ მიერ ბრიტანეთში გასაგზავნად დაფისოებული კოკინი

ლი ძალების“ შესვერთა ხელში ასევე კოლუმბის სამხრეთში მოქმედი კალის ნარკოკარტელიც.

ხევა შორის „კოლუმბის რეფლუციური შუარაღებელი ძალები“ ტერორისტულ ორგანიზაციად მას შემდეგ აღიარეს, რაც მისი შესვერები თეთი ფეხბამულ გადაემუქნენ ნარკოკაპობაში და ნარკოკარტელთა ხელში ჩასაგდებად ტერორის მმართველს. პირველი გამხარჯველი ტერაქტი, რომელიც „რეფლუციურმა შუარაღებელმა ძალებმა“ მოაწყო, 1998 წლის 3 ნოემბერს ქალაქ ბიტუმში, აფგილიზში მსხველი ნარკობარონის რანსომე მომხდარი აფეთქება იყო; დაღუპა 138 კაცი, ხოლო 30 დაიწყო. 1999 წლის მარტში გაერთიანების აქტივისტებმა მოიტაცეს და დასაჯეს CIA-ის 3 აგენტი, რომლებიც მათ კონტროლირებდნენ ტერიტორიაზე ნარკოკარტების გადაძაპვაში; 2000 წლის ზაფხულში, კვლავ ნარკოკარტელთა გაერთიანების გამო, „რეფლუციურ შუარაღებელ ძალებს“ და „ეროვნულ-განმათავისუფლებელ არმიას“ (კოლუმბის შურა უმსხველესი შემარცხენურადიკალური შუარაღებელი დაჯგუფება) შორის უფიქრობათა უკუდრეხად დიპლომა, რასაც ტერაქტების ახალი ტალღა მოჰყვა. საბოლოოდ, კოლუმბიელი შემარცხენურადიკალური ჰეგონმა ფიდელ კასტრომ შუარაღა.

ამჟამად, რაოდენ დაუჯერებლადაც უნდა ხანდეს, „რეფლუციური შუარაღებელი ძალები“ შესვერები აცხადებენ, რომ ნარკოკარტები მათ აღარ აინტერესებთ და აიბრუნებ, უფრო მეტი უფრადლებს მათკენი კომუნისტურ იდეალებს: „ღღეს მსოფლიოში ვეღვას ჰგონია, რომ ჩვენ პირსისხლიანი ტერორისტები და სახიზნადი ნარკობარონები ვართ... ეს ვეღვაფერი ამერიკული პროპაგანდის შუღვია და არა სინამდვილე. ჩვენ უკვე აღარც გვიანტერესებს ნარკოკარტები, შუარაღ ამერიკელების სურთ, რომ გვიანტერესებდეს. მინდა ვეღვას გასაკონად განცხადად, რომ კასტრომ, მეტი უფრადლება მიუცემოთ კომუნისტურ პრინციპებს და ვიბრძოლით კოლუმბიის კომუნისტის დასამყარებლად.“ — განაცხადა „რეფლუციური შუარაღებელი ძალების“ ლიდერმა იფან მარკესმა 2010 წლის მაისში.

პროპაგანდა და პოლიტიკური მხარდაჭერა

„კოლუმბის რეფლუციური შუარაღებელი ძალები“ ჩამოყალიბების დღიდანვე საკუთარი იდეების პროპაგანდას

მასმედის ვეღვა საშუალებით ეწევა. გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან მარკეტალის ჯუნგლებიდან შარვებლობა დაიწყო რადიოსადგურმა „წინააღმდეგობის ხმაში“ (La Voz de Resistencia); ასევე გამოვიდა ეურნალი „წინააღმდეგობა“ (Resistencia), ხოლო 90-იან წლებში ამავე სახელწოდების ტელეარხიც კი ამუშავდა. ვარდა ამისა, შეამბოხებეს ინტერნეტშიც უამრავი საინფორმაციო ვებ-გვერდი აქეთ გახსნილი და, საინფორმაციო ვებ-მსოფლიოს რამდენიმე ენაზე აწარმოებენ. მათი მასმედის საშუალებათა ხარისხი უფრო მაღალია, ვიდრე ოფიციალისა. როგორც „ნიუ-იორკ თაიმში“ 2009 წელს წერდა: „ღღეს კოლუმბიელები ამჯობინებენ, შეამბოხეთ ტელეარხს უფრო ან მათვე რადიოს მოუხმონ, ვინაიდან ოფიციალურ მასმედიაში ჰეგონის უმადღეს შესვერთა ვებგვერდა ძალიან დიდია; ამჟამობების უამრავლობა ისაა, რომ კოლუმბიური ოფიციალი ცენტურას ეზარზვება.“ — წერდა ამერიკელი ვახუთი.

ტრადიციულად, „კოლუმბის რეფლუციური შუარაღებელი ძალები“ უფთავებს პოლიტიკურ მხარდამჭერად ითვლებს კოლუმბის პატივითული კემშირი, რომელიც 1984 წელს კოლუმბიელმა, ვენესუელელმა, ეკუადორელმა და პანამელმა კომუნისტურადიკლებმა დააარსეს. ამჟამად, ეს ორგანიზაცია ლათინური ამერიკის ვეღვა ქვეყანაში აკრძალულია, ვენესუელის ვარდა, სადაღ ლეგალიზაცია 1999 წელს მოხდა. ის ტიპური შემარცხენურადიკალურ-ბოლივარული პარტიაა, რომელიც „ღღიდ კოლუმბის“ აღსადგენად და იქ კომუნისტის დასამყარებლად პოლიტიკური გზებით იბრძვის. დასავლელ ექსპერტთა აზრით, კოლუმბის პატივითული კემშირი გაცილებით მეტ ფინანსებს უნდა ფლობდეს, ვიდრე „რეფლუციური შუარაღებელი ძალები“, რადგან პარტიის შესვერებს ამერიკული სპეცსამსახურები ადამიანის ორგანოებით ვაჭრობის კონტროლში ადამაშუალებენ.

საკოეფელთაოდ ცნობილია, რომ „კოლუმბის რეფლუციური შუარაღებელი ძალებს“ კარგა ხანია, საერთაშორისო ასპარეზზე დიდად გულშემატკმირებენ კუბის, ვენესუელის, ბოლივიის და ნიკარაგუის ხელისუფლება, ასევე რუსული სპეცსამსახურები და გვაგად ზოგანოვის კომუნისტური პარტია. შეამბოხეთა ლიდერი მანუელ მარუღანდა და ფიდელ კასტრო ჯერ კიდევ 1948 წელს დაძაპკადნენ. კუბის მომუ-

ფურნალი „წინააღმდეგობა“ — კოლუმბიელი შემარცხენ რადიკალი პარტიზანების ვეღვაზე მომუდარული გამოცემა

და დიქტატორი ბოგოტის ცნობილი ხოცვა-ღვრის შემდეგ სპეციალურად ჩვიდა კოლუმბიაში, ტყვენი გუარდნილი მარულანდა და მისი ამუშონები მოინახულა და ბრძოლის წარმატებუბი უსურვა. თერთმეტი წლის შემდეგ, როდესაც კუბამ ხელისუფლების სათავეში მოვიდა, ფიდელმა კოლუმბიელ შეამბოხეთა ლიდერი თაქსონი დაატარა და გამოცილებუბაც გაუხიარა. მანვე დააკემბოა მარულანდა და მისი ბიჭუბი საბჭოთა „კა-გე-ბეს“, ხოლო ლიდერლებთან კი ყოველგვარი კემშირის გრევება ურნია.

ეს შემდეგ, „თავისუფლების კემქელი“ კოლუმბიელი შეამბოხებუბითა სათავე სათქლო ნუსუფულად იქცა — საუბანმა მკურნალობდნენ დაქცილებლს, იტყნდნენ იარაღსა და ამუნიციას, ხვედუბდნენ მოკემბოტუბებს და საბჭოთა „კა-გე-ბეს“ — დახმარებით მოწყობილ საწერულ ბანკრებში გამოცილებლს იმადლებდნენ. 80-იან წლებში, როცა „კოლუმბის რეფლუციური შუარაღებელი ძალები“ საერთაშორისო ნარკოკაპობაში ჩაერთო და დიდი მოგებუბი ნახა, ფუღის „კაოტორება“ ჰუბანის ბანკრებში დაიწყო და ა.შ.

გასული საუკუნის 90-იან წლებში ჰუბანის კარაკასიც დემბტა — ხელისუფლების სათავეში მოსულმა უფო ჩაყებმა კოლუმბიელ შეამბოხებუბს ოფიციალ-

„რეველუციური შეიარაღებული ძალებში“ პარტიზან ქალია განერთის დიდ ყურადღებას მიქცევინ

ზრად გამოუცხადა სრული მხარდაჭერა და მთელი მსოფლიო აიგლო ტრამბაზით — ძალე ხომის ბოლღეარის რინებას აღასრულებ და დიდ კოლეშობას აღვადგინო. ამჟამად კი უგო ჩავეს აქტიურად ემხროება კოლეშობის ხელისუფლებას წინააღმდეგე ხაოზრად და კოლეშობილი ხაზისი ერთადერთი წარმომადგენელი სწორედ „კოლეშობის რეველუციური შეიარაღებული ძალებს“ მიიწინა. ამასთან, თუ კოლეშობილი მეამბოხეებს სამკურნალოდ, სამხედრო ხელოვნებაში დასახობატებლიად და ფეხლის „ეკსპლოატრებლიად“ ჰყავამო მიეზტეზერებოდინენ, ამჟამად ვეღადიერს მსწერიარად ახერხებენ მუშობლიად — კარაკასში. უგო ჩავეს „რეველუციური შეიარაღებული ძალებს“ არაოლეციე ამარაგებს.

რაც შეეხება რუსეთს, პეტინ-მედვედვის ტრადეში კოლეშობილი მეამბოხეებს ოფიციალური მხარდაჭერისგან თავს იკავებენ, მაგრამ არაოფიციალურად ძალიან მჭიდრო ურთიერთობა აქვს მასთან. სამკოთა კომუნის არსებობის პერიოდში „რეველუციური შეიარაღებული ძალებს“ სხვა ტერორისტულ დაჯგუფებებს (როგორცაა, მაგალითად, პალესტინური „ჰემბოლა“ ან „ჰამასი“, ვეიპიტური „ჰაქსელო-ისლამი“, ოღანდიური „არა“, ბასკური „ეტა“, ინდური „ნაჰალაიდი“ და ა.შ.) უმეტესად „კავ-გუეს“ შემუშობილი უკავშირდებოდა, დასავლელი ექსპერტები ვარაუდობენ, რომ შუამდგომლობის როლს რუსული სპეც-სამსახურებმა, შესაძლოა, დღესაც თამაშობოდინენ „კოლეშობის შეიარაღებული რეველუციური ძალებსა“ და სხვა დაჯგუფებებს შორის. 2008 წლის სექტემბერში, როდესაც რუსეთმა

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიების დამოუკიდებლობა ცნო, კოლეშობილი მეამბოხეები პირველი ოფიციალურ ხელისუფლებასაც მოუწოდეს, რუსეთისთვის მიეზამა. მოკლედ, ძველ „კავებში“ პეტინსა და კავებებს ძველ მოკავშირეებს ამჟამადაც მშენიერი ურთიერთობა აქვთ.

„კოლეშობის რეველუციური შეიარაღებული ძალების“ ცნობილი აქციები

1960 წლის 11 ანვრი — სამთავრობო ძალებსა მოკლეს მარკეტალიის რესპუბლიკის ავარული კომიტეტის ხელმძღვანელი ხაკოპო პრასია, მექსახელიად „მევი მარჩობლი“. ამის გამო „რეველუციური შეიარაღებული ძალების“ შეკრებიებმა მანუელ მარულანდის შეთავაზობით ბოგოტაში თავდაცვის სამინისტროზე მიიტანეს იერაში, რომლის დროსაც 23 კაცი დაიღუპა, ხოლო 34 დაიჭრა. სამთავრობო ძალებმა დაჭერეს მეამბოხეთა მეთაურიც.

1964 წლის 11 აპრილი — ბრძოლა სოფელ სუისასთან; მამის მეამბოხეებს, კოლეშობის არმიასთან ერთად, ამერიკული ფიციაციე დაუპირისპირდა, თუმცა მანუელ მარულანდისა და ხაკოპო არენასის მოხერხების წყალობით „რეველუციურმა“ შეიარაღებულმა ძალებმა წარმატებას მიაღწიეს. ამჟედ დროს, მეამბოხეებმა ისტორიაში პირველად გამოიყენეს ტყვეთა დასჯის საკეთარი მეთოდი — ე.წ. „კოლეშობური პაღესტუბი“.

1965 წლის 17 მარტი — „რეველუციური შეიარაღებული ძალების“ 145-მა მწეარითა ქვეყნის 145 დასახლებულ პუნქტში 145 აფეთქება მოახდინა, მთავრობაზე ზემოქმედების მიზნით. სხ-

ვათა შორის, არც ერთი აფეთქება მოხდენილი არ მოყოლინენ „მარულანდის ტერიტორიებში“, — განაცხადა მანუელ მარულანდამ.

1984-1986 წლები — „რეველუციურმა“ შეიარაღებულმა ძალებმა „აქტიური ქმედებითი მწეეცხტა და „საბრთრობული კავშირის“ დაარსების აღსანიშნავად მისმა ლიდერებმა განაცხადეს, რომ „დიდი კოლეშობის“ აღდგენა პოლიტიკური და რეველუციური მეთოდების მონაცვლეობით უნდა მომხდარიყო. „ახლა ჩვენ პოლიტიკური მეთოდებით ვაგრძელებთ ბრძოლას“, — განუცხადა წერნილისტებს ხაკოპო არენასმა.

1992 წლის იანვარი — „რეველუციურმა“ შეიარაღებულმა ძალებმა „ოფიციალურად“ განაცხადა, რომ უწესუდებში მოქმედებო ბოლღეარულ ძალებს მათი გეოგრაფიკა ვეღა სამუალებით მხარს დაუჭირდა.

2002 წლის 28 თებერვალი — კოლეშობის სამთავრობო ძალების მიერ სპეციპარატი „სამარტოსის“ დაწყების გამო (რაც მეამბოხეთა კორტრადიციულ ტერიტორიაზე კაკის პლანტაციების გასანადგურებლიად დაიგეგმა), „რეველუციურმა“ შეიარაღებულმა ძალებმა იერაში მიიტანეს ბოგოტაში ვიღერე გარეუბანში მდებარე პრეზიდენტის ვიღაზე და დახობილი მისი მომსახურე პერსონალი და დიეცა — ხუღ 30 კაცი. პრეზიდენტმა ანდრეს პასტრანამ ორ პირად მცველით ერთად მთელს მოახერხა გაქცევა.

2007 წლის აგვისტო — ვენესუელის პრეზიდენტმა უგო ჩავესმა კოლეშობის მთავრობას „რეველუციური შეიარაღებული ძალებთან“ მოლაპარაკებაში შუამდგომლობა შესთავაზო, რაც ბოგოტაში უარყვეს. „რეველუციურმა“ შეიარაღებულმა ძალებმა „სახალხოდ ქალეკ შედღესინში პრეზიდენტ ალვარო ურბეს იოჯახის რაწილი გადჭყვეს.“

2010 წლის 1-ელი მარტი — „რეველუციურმა“ შეიარაღებულმა ძალებმა „კოლეშობისა და ეკვადორის სახლგარეშე, კოლეშობის სასახლის ძალების რამდენიმე პუნქტს ეკვადორის ტერიტორიიდან ცეცო ხლი გაუხსნეს. კოლეშობილებმა სახლგარეშე გადალახდა და მეამბოხეთა ძალებს განაღდგურეს. ამ ოპერაციას ემსხვერპლა სავლედ მეთაური რაულ რივისი, ხოლო ეკვადორისა და კოლეშობის შორის ქონადამ ომი დაიწყო — ეკვადორმა კოლეშობის ვლინი გამოითქვა და საკეთარ სასახლერი ძალებში საომარი მზადყოფნა გამოაცხადა.

SAS-ი ჩრდილოეთ ირლანდიაში

ჩრდილოეთ ირლანდია. ლოკებილი — ეს ორი გეოგრაფიული სახელწოდება დამიანის წარმოსახვაში სამოქალაქო ომის ასოციაციას იწვევს. — აგეოქებილებიან გაპარატებული ქალაქები, დამახინჯებული ვარსკვლავები, დამყრობალი მოსახლეობა და მოქალაქეთა სახეზე აღბეჭდილი შიში, ზიზღი და მრისხანება. ოლსტერი ის ადგილი აღმოჩნდა, სადაც დიდი ბრიტანეთის ვიკინგურ-სამხარის 22-ე პოლკს (SAS) ველურად დღვანს მოუწია დარჩენა. SAS-ის შემომრების მოვრებებზე დავრდობით ადგილად შეიძლება წარმოდგენა შევიქნათ იმ ომის სასიათბა და ხერხებზე, რომელსაც სპეცრანსმულები უჩინარი მტრის წინააღმდეგ შეიძენენ.

ჩრდილოეთ ირლანდიაში კათოლიკეებისა და პროტესტანტების შეჯახებების ჩასახმობად ბრიტანული ვარები პირველად 1963 წლის აგვისტოში ვაიჯახენა. ამჟვე პერიოდში გამოიყენეს პირველად SAS-ის ქვედანაყოფებიც, მათინ 22-ე პოლკის ესკადრონი „D“-ს შემომრები პროტესტანტი მოვიყების აარადის სპეოტების ექვბენტი ირლანდიის სოფლებში.

1970-1976 წელს არაბთა კოორდინირებულ საამბროუმში დაჭეუბლბა ომის ხელი შეუქმნადა პოლკის მინიმუმდოვანი ნაწილების ვოყინის ზემოსახეობებში მოვიტყობება, მხოლოდ ცალკეული ოფიცრები, უტერ-ოფიცრები და რავითი ვარისკაციები ასრულებდნენ იქ სადახეცოი ოპერაციებს. 1976 წელს კი დიდი ბრიტანეთის ხელისუფლებამ განაცხადა, რომ 22-ე

პოლკის ქვედანაყოფები მოლიანდ ჩრდილოეთ ირლანდიაში მსახურობდნენ.

SAS-ის მთავარი მოწინააღმდეგე იყვნენ ირლანდიის რესპუბლიკური არმიის ნაციონალისტები, რომლებიც ცდილობდნენ, აეულებინათ ბრიტანელებს, რომ ოლსტერიდან ვარები გაეყენებინათ. SAS-ის ქვედანაყოფები თითქმის არ დაპირისპირებან პროტესტანტულ და ტერორისტულ ორგანიზაციებს, უპირველეს ყოვლისა იმის ვამო, რომ ისინი უშმბრობის ძალებით ომში არ მონაწილეობდნენ. 70-იანი წლების ბოლოს SAS-მ ერთ-ერთი ტერორისტული აქტის დროს დააკცეს ირლანდიის რესპუბლიკური არმიის მუბრძოლია ვეჯეის მეთაური პიტერ კლერული, რომელიც ვეცევის მუდღვლისას დაიღვა. ამის მუდღვე SAS-ში ვრახელვადანი კამპანია დაიწყო ირლანდიის რესპუბლიკური არმიის ტერორისტების ვასანდგურებლად.

SAS-ის ამოცანები ჩრდილოეთ ირლანდიაში

თავიდან SAS თვალვითობა და სადამხეცოი მომაცემების შეფრეციბით შემოიფრეულებოდა, სოვეჯრ კი ჩასავრებისა და ხაყინებებს ჭეობდა მოწინააღმდეგების მოღვტერობითაც. 1970 წლის ბოლოს ოლსტერში მავდინეს 22-ე პოლკის ესკადრონი „D“. ერთ-ერთი მათი რანჰში ბესბრეკის დაბნაკვდა, მერე — ბუდფისტის რაიონში, მესამე — ლონდონდერიში. მუიოხე რანჰში სახმულო ვარების სარდლის განკარგულებამ რჩებოდა, მერემ 1980 წელს

ესკადრონის ასე დავოვა არავუკტურად წაითვდა. არმიის სარდლობა დავინებით მოიხობოდა SAS-ის ერთ დიდ რანჰშიდ ვარეობებებს, რომელიც სავროებისასმებრ უსოკლეს ხანში მუივლად ოპერაციის ადგილას მღვე შეეჭნა ახალი ფორმირება — უშმბრობის დახეცრების ვეჯეო. მასში ვეცადვლით ნაღვები სახმულო ოფი, ვინე ვინე ესკადრონი „D“-ში. ახლა SAS-ის პოლკიდან ჩრდილოეთ ირლანდიაში მსახურობდა არა მოლიანდ ესკადრონი, არამედ ერთი ქვედანაყოფი, რომელსაც 20-ზე მეტი მუბრძოლი თუ იქნებოდა. რანჰში სახელეც თვისებური ქვედანაყოფი „ოლსტერი“ უწოლეს. სანამ „ოლსტერში“ გვიყრებოდნენ, SAS-ის ვარისკაციები განსახმულოებულ პირობებში მოქმედების მოსახმულოებ ცურის ვადივდნენ. ვამოვლად ინსტრუქტორთა ზემამხეცველობით ამუშოვდნენ მალვლად მოქმედების, მალვლად ფორტავრების და ა.შ.

„ოლსტერის“ ერთ-ერთი მუბრძოლი იხსენებდა: ერთხელ მომხდების ცურის ვეცდისას სოველ პერფომირიან ვეშ-შობიდი. ორი მუბრძოლი ვესიბობას, მთავარი მღღის ვამდგუბოდილი ორი კი ზურგის ვეცამებრება. დღლის მუღ საათზე შეყრინოი ორი სიღბიანი კაცი, რომლებიც შენობიდან აარადი ვამოვდნენ. სანამ მამქანამი ჩახხეპოდნენ, წამით სადაბბა-ზოსთან შეყრდნენ და სეენ მათი ფორტავრავრება მოვასწარიოთ. ფორტები ძალიან კარგი ვამოვიდა. რა ოქმს უწია, ვეცერა, კარვად ვავროითი თვი დღვლეუ-

ბრიტანელების ერთ-ერთი ბლოკ-პოსტი

ბას, მაგრამ ინსტრუქტორს ცივი წყალი გადაეცა, მან კონკრეტიდან სხვა ფორტოურათვის ამოიღო, რომლებზეც ჩვენ ვიყავით გამოსახული. თურმე სხვა ჯგუფს, რომელიც წყის სათავადად იყო გამოიყენებოდა, აღმოუჩინებარ და ფორტოზეც დაგვიყენებოდა. ცხადია, შტაბის რამ მონიშნავდა, რომ გაეკეთებინა, ჩვენ უკვე ცოცხლებს შორის ადარ ვაჭურბოლი”.

თორღვლად, პროცესი ამის დასრულებული ვიქნა სამხურა და სადსურეო ორგანიზაციის თანამშრომლობა, სინამდვილეში კი საქმე სხვაგვარად იყო. შტაბისად, M1-6-ის თანამშრომლებმა ხშირად წინააღმდეგობას უწოდებდნენ ორგანიზაციის სამეფო კონსტრუქციულ რაზმის წევრებს, რომლებიც მათი სადსურეო მონაცემების გაყვანა სურდათ. კონსტრუქციულ თვის შრე უფროსადმდეგობის საკუთარ მონაცემებს, თუდან SAS-ის ცივი დასაქმებულებმა კვირდა ვარსა და კონსტრუქციონამ, რადგან 22-ე პოლის სადსურეო ესკადრონის ამ მხარეში გადსროლა ნაშენი იმას, რომ ვერც ერთი და ვერც მორე დასმულ ამოცანებს იყვინ ართმედა. მრეხველად მრეხვებითა ერთობის, ეს ფრული შეუძლებდა და კინკლამის არსდროს შექმნიდა, ამის გამო SAS-ის მოქმედებები წინააღმდეგობა ირანდამამ მაქსიმალურად გაასაღმდეგო.

SAS-ის მონიშნავდა

ბრიტანული ოპოზიციური ორგანიზაცია იყო IRA (ირლანდიის რესპუბლიკური არმია), რომლის შესახებაც არსებობს დაწერილი იქნებოდა 1969 წელს ეს ორგანიზაცია ორ ფრად გაყო. ერთი მხარეა, რომელიც დუბლინის ძველი ხელმძღვანელობა შედის, ოდის, რომ კათოლიკეთა და პროტესტანტთა შუამთა კავშირი გაერთიანებს ირანდას, ორ-

განიშნავს მორე ერთა დარწმუნებულება, რომ მხოლოდ შეარადლებული წინააღმდეგობით გააძველებ ბრიტანელებს, რასაც ირანდასის გაერთიანება მოჰყვება. ამ ორგანიზაციის მორე მრეხობილი ტრანსპორტიდან კვლავ სისხლანები იყო აუცილებელი ბრძანებულება (1974 წლის შემოდგომა); აუცილებელი ბრძანების „ვარდა ორგანიზაცია“; 11 საბოკალკო პირის მკვლელობა 1987 წლის ოქტომბერში.

IRA-ის მეთაურთა უმრავლესობის ეიანობა უმომრეობის ძალბისათვის ცნობილი იყო, მაგრამ მათი დაკავება ფაქტზე, უსალოდ ტრანსპორტის ჩატარებისა, როგორც იყო.

ნარეზავებელი ორგანიზაცია

ერთ-ერთი ორგანიზაციის შესახებ მოგვითხრობს „ალტერნატივ“ საკრეტიმელი: „ერთხელ IRA-ის ერთ-ერთი ცნობილი ტერიტორიის დიკეიდიციის ბრძანება მრეხული მოგვეცა ადგილმდებარეობის ურეხობა ცნობეა, ცნობეა ფრეკანტის მდგომარეობის შესახებ და სხვა აუცილებელი ინფორმაცია. ჩვენი კლერტი თანამრეხული იყო მუკ საპარაშუტო ბატალიონის გასაზავებრეხვად მრეხობილი ტრანსპორტის, აგრეხვ შესაძლოა მონაწილეობდა 1976 წლის 5 ათვრს კანგლანდში მრეხობილ სასაკლამო, მამხ IRA-ის წევრებს აგრეხვ გააძვერეს და თორმეტი პროტესტანტი მტხარეი დახვრატეს. მხოლოდ ერთი ვადარსა სკეილის.

საკეიციარეხვის მონახი არა მარტო მათი წევრების და ღმრეხვის დაძვერება ამ დიკეიდიცია იყო, არამედ მორაღები ხემოსქმნებლად ურდა მოგვეძინა ახალგაზრდებზე, რომლებსაც ერთი სული ჰქონდათ ორდის მამხადმდენრ იყავინ ღმრეხვებს.

მაკრეტი ორგანიზაცია ვაძვერეს პორტეციური მონიშნავდას საყარადლი განდავება, „საფოსტო ყუბო“, კავშირისა

და მომარაგების საშუალებების შექმნის პუნქტები, შეხვედრის ადგილები, ვეკეიციის წევრებზე, მათი რაზმების წინხლისა და უკან დახვევის მარშრუტები, მათ შორის – ვეკეიციისაც. აგრეხვ რეზერვად დატყვეული სრადი რეკონსტრუქციის ძალბის განდავების ადგილი, ორად რაზმმა სათათოდ გაიყვანეს ორგანიზაციის რაიონის წევრებზეც ეს შეკვლამრეხობით ამ ერთ-ერთი აგრეხობილის დახმარებით კვლავდა. მუ იმ რაზმში ვიყავი, რომელიც რაიონის შეკვლამრეხობით ვადახვდა. დილაღობდა ბესრეკედან გავრეხინდით და მთითბრად ადგილდან დაახლოებით ორი კელომეტრის მონორებით დავემეით ჩვენ მარსტეკვს საყარში ურდა კმსხდარდვით და მხარე დაეკეიციარა ჯგუფისათვის, რომელიც მრითად ამოცანას ასრეხვდა და, ორად ურდა გვეკვერინდა ამ ადამანთა და ტრანსპორტის მამოსილისათვის, რომლებსაც შეძლიერ ხელი შეემალიათ მრითად ჯგუფისთვის.

ბრიტანული ჯგუფი ორგანიზაციის ჩატარების ადგილზე უმომრეობის მონახით მივიდა და მრეხველობა ფარდობის სახურეზე განთავსდა. იმისი კარგად იყინრ შეარადლებული, ჰქონდათ მამხანები, გლვერეხვლამანი ორდის და რაი უმრამხატე ორდის. ვარდა ამისა, თითბრად მრეხობდა 9 მმ კალიბრის „ბრეკინგინ“, ჩვენ რაზმს ჰქონდა ხელის ტყვიამრეხვევი, თითბრად გლვერეხვლამანი ორდის და რაი მამხანა M16, ორმრეხვი სრადის შემოსევაში მრეხვამრეხვების ამოცანა იყო მონიშნავდას ცეხლის უსრადვად ნაშნობა და მრეხვამრეხვევი ცეხლის მამხარეა მონიშნავდას საცეხლზე წერტილებების, რაია ვიქნა ჩვენგანს დახვება მრეხვამრეხვული ტყვიების სრეხვის მონახით; ორად ჯგუფის ჰქონდა Sarbe-ის მუქურა საფრეი აპარატების სათვის მონხის ხანგრეხვად, რომელიც მხოლოდ განსაკუთრებულ სიტუაციებში უნდა გამოეყენებოდა. მაგალითად, თრეტიორისტიკით დიდ წინააღმდეგობას გავრეხვინდა ამ გაიცარებულ ბრძანებაზე შექმნილი რადიოკავშირის დაძვერების, მამხ ჩვენ ორდისებელი ვიქრეხობით, მამხ Sarbe, ვ მოგვეხებინა ვიკეიცი, რაია მას მონიშნავდასათვის დარტყმა მივეყვინდა ჩვენამ მთითბრად წერტილებში. ამ მუქურით აგრეხვ შეიძლებოდა შეკვლამრეხვის დასაყვინთ ადგილებში მთითბა, რადგან SAS-ის ვარსკეიციებს ნების მორე ამნდში უწევთ მოქმედება, მათ კარგად მრეხვითობა აქვთ სკეიციარეხვით ქსევილი Goretex-ის მამხ ამ იყო ფრად ვარეხვებელი, წყალგაუმტარი ქრეხვები და ღმრეხვობა არ გვეძირდა. ფრეხვებზე მრეხვით პრეხვობის იყო მონახობის ვარსა, ამის გამო ზოგი საყარადლი ფრული ვადღობდა მოკვლელან ჩვენს

ოქრაციის დროს იქნა გვეჯი მოუხრებელი რეზინისბრანი წყების, ამტრამე მთავარი იყო, კვლი არ დაგვეტყვიანა, ფურჩები მას აუცილებლად აღმოაჩნდნენ და მაშინვე აცხრობდნენ IRA-ის წევრებს. ვეღობოდი, არ გამოვეჩინა იარაღი და აღუქრებლად, მოსისამბეს რამდენიმე ვაჭარს მოქრა ნადილად გურები და ბატარები გვეყო. იქნა ისეთი ფორმა გვეჯი, რთობივ ბრტანულ ჯარის სხვა წიწილებს, რათა ახალ წიწილებს ვუგანებოდათ”.

SAS-ის სპეცრაზმელები სამი დღე-ღამე იყვნენ ჩასთვრულები და საბოლოოდ ერთი ტერორისტი მოკლეს, მარტო იგი არ აღმოჩნდა ის, ვისზეც ნადირობდნენ. მოკლეს, აჯანყებულთა რაზმის ერთ-ერთი ლიდერის საყვალად, რთობივ წერი მოკლეს. მარტოხანი ოქრაციის განაღობებისას ვეჯლა დარწმუნა, რომ ვიყვლივ სპეცრაზმელების მოუქვლამ მოქვლდამ გამოიწვია და ისინი თვლუბული გახდნენ, თადარიგში გადასულიყვნენ.

ჩრდილოეთ ინგლანდში საიდუმლო სათვლილო პუნქტიდან დახვერვის წარმოება SAS-ის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა. მათ უშეტეს, რომ მათ კვით ფხიკურად და ფხიკურად ვამჩრობილი შპონრები, რომლებსაც ვიწრო სატრები რამდენიმე ათული დღე-ღამე გატრება შეუძლია.

სადანერე ამოცანების უსრველსობა ბუნრუკში, ჩრდილოეთ არმის SAS-ის ოქრაციების შტაბში იგვეშობადა. დიდი ბრტანეთის ჯარების აქტიორობის გამო ფოჯლი ბამველების საქსოვი ფაბრიკა ფურტის სკას დაქვდა. ჩრდილოეთის არმის პასუხისმგებლობის ტაქტიკურ ზონაში განთავსებულმა ბატალიონებმა აქ შტაბები და შხარდაჭერის ქვედანიყოფები დაბანაკეს, ფაბრიკის მოშორებით ვიშველმურების დასაფრთხილოდ მოქვდა. აქ იგვეშობდა დამხმარე მოქვლებები, რაც უნომრო ავტომობილებით IRA-ს წევრები სხვა ტერორისტული ორგანიზაციების მსგავსად სახეს არ აჩვენებენ

უნრველოფასა და სწრაფ რეაგირების მორვე ქვედანიყოფის გამოყოფი განიხატებოდა. სწრაფ რეაგირების მორვე ქვედანიყოფს შველო ქვევის ნებისმირ წურტოლში, ნებისმირ დროს ვადანერინილიყო.

ბაზა კარად იყო დაქული. მიუხედავად იმისა, რომ IRA-ს ტერორისტებს რამდენჯერმე სცადეს მისი განადგურება, ვრამდენი დააკლეს.

მოუხელოვანი ერთ-ერთი სპეცრაზმელის, რომელიც გეიამბობს SAS-ის ტაპური ამოცანის სათვლილო პოსტიდან დახვერვის შესახებ: „აუცილებელი იმყოფიკითის გეგნების შუხვე, უკესში, კრისბელერის უნიშობის ბაზაში ვადანერინილი, სადაც უნდა შვევდროითი ერთ-ერთი რაზმი, რომელსაც რამდენიმე დღე ვეჯლეს ვაატრია. ბაზაში ინსტრუქცია ჩავეტრატეს ახელის შუაგრამი და ოლსტერის სამეოი კონსტებლების თოყურბი, მათ ვავეტრეს ამ რაიონში თვიანი საწინაინობის ბოლო მორაკებში, ვეიამბეს ვეჯლა ფაქტი, რომლებიც უკანსტვლ დღეში მოხდა. მოვეეს ცრობი იმ სახელვამოქული ტერორისტების მიმოხვლის შესახებ, რომლებიც პასუხისმგებლობის ზონაში იყვნენ შუხვეული. ეს ყოველივე ერთობ მთავრულიანი იყო მოძიკული ოქრაციისთვის. მოგვინძენს აგვლი, სადაც სათვლილო პუნქტი უნდა მოვექვო და დატრანს ის სამეო რუკაზე ადრე ტერორისტების სავერული იარაღი იყო ტვიამოქვევი, რომელსაც ხაზნდრედი ავლიბმეც იყვნენდნენ, მავრამ ბოლო დროს ნადმსატორცრებზე ვადიუნენ. სროლის სხეულც დიდად არ აინტრესებოდათ, მიხნად სულ რამ ჰქონდათ — მოქალაქების დამძნება.

ბოლო დროს მოძიკებული იმყოფიკითის ანალიზმა ცხადყო, რომ შხადეზიდა მასარებელი თვდასხმები ბრტანული ჯარისკაცების დიდიკაციის ავლიბმეც. წვენი ამოცანა იყო, რაღაც უნდა დაგვეჯლიბოდა, თვიდან აგვეცილებინა

ტრატებოდა. ანალიზის შედეგად მსგავსი წილი რომ იქნებოდა შტაბში მსგავსი ადგილიდან იქნებოდა მოხრებელი. ერთ-ერთი იყო სატრებიანი მოდელი, რომელიც ბაზის უკან მდებარეობდა”.

საიდუმლო სათვლილო პუნქტის მოწინააღმდეგეობა უნრალი საქსი არ არის. ისეთი ადგილი უნდა შეარჩეს, სადაც ობიექტზე დაკვირვება 24 საათის განმავლობაში იქნება შესაძლებელი. ამასთან, სათვლილო პუნქტში შესული გამოხივლია მარინააღმდეგეობისთვის შეუქმველი უნდა დარწეს, ხოლო ისეთი რაიონი, სადაც მოსახლეობის ურავლესობა მტრულად არის განწვიბილი, ამის გეგნება ადვილი არ არის. ამიტომ ამოცანის შესარულიებად შექვდა სპეციალური ტაქტიკა. ხანგრძლივი თვლივლისათვის კროსმველის გარეუბანში, მიწვეული შრომაში მოიძებნა შესაფრთხილი ადგილი. შრომის ერთ მხარეს სატრებელი სახლი იბცა, დაახლოებით ამი მტრის მოშორებით ეს ვბა ვადიდა. სორულეს წარმადეკნა ვევეეს მტრ სათვლილო პუნქტის დაკვიება-თოყისება, რამდენ სატრი იყო შტაბში მდებარეობა (IRA-ს მუბრობული ხნრად ნადიუნენ ასეთ ადგილებს).

კროსმველიდან სადამის გვედილი, თან საინფორო ვარების სახი სვეკალიბტი წივეტური მოიგეოი ტანმარტული აღუქრებლობა, რადიოებზე და პატრულის თორმეტკაციან რაზმთან ვროთად ვევეშური მთავარი მოდისსაც, სადაც ამ შრომის ვარტებ მოქვდათ რადა გევეცობილია რომლის დაკვევასაც იმეც სადამის ვაიბრებელი წვენი პატრულებმა და ვწველილი და კროსმველის გვედილი თანდათან მიწვეული აღმარბე. ამისობაში უნრველოფითი ბატალიონის წვერება კავლილოფზე მოძიკაო საკორტოლო-გამშვები პუნქტი მოქვყეს, რამეც წვენი ავლივლებარობის დახვერვა ვავაკივლიდა. განმადლელები ეს ამ დროს შრომაში ასავეოქებულ მოქვბილობებს ვხედნენ. წვენი ავლივ მოქვკენი ვველოფური, რაც ათდიდან თვლივალს ვავაკივლებინებდა: წყალი, სურსათი, საბროლო მასალა, სათვლილო ტვიკი და მოწიბილობები. ვრეოვე ცოცხალი სატრებები, რომლებიც შრომის გარშემო ვანეოვეოი ვავოვლისწინებელი ენიბტრებისგან თვის დასაცავდ. მოყინშითი ავრეოვე ვეკაციის ვარინტები იმ შრომვევისთვის, თეკი აღმოვანქნდნენ. ვრობს მნიშვნელოვანია სათვლილო პუნქტის ორგანიზება, მისში სოფლის მოხრებულად განლაგება. შრომის დაკვიების შუხვეც შეკრული ზურგანითი აუცილებლად შესახველბობა უნდა წიოს და არახივს აარაის ერთმანეთში, რათა პოხივის ვსერებელი

ჩრდილო ირლანდიის ომის შედეგები

ცელალების დროს პრობლემა არ შექმნას სპეცრაზმებს. მისი და მოუზრჩებულ სამხედრო ჩეჩნების ნივთიერად სპეცრაზმებს უნდა ვეცეს რაღაც ფეხსაცმელი. ხშივრი მიკრობების ტოლივანა და ამიტომ სპეცრაზმებს სოფრისთვის ვეცელა ზომა უნდა დაეცეს, რათა მიწინააღმდეგისთვის შეუქმნევილი დარჩეს.

სათავდალო პუნქტში, ჩვეულებრივ ერთი მომადი იხვევება, შორეული რადიოკავშირის აპარატურის, შესაძლო კი გარემოს სერვისი.

გამსაღებელი გვერდის დამის ხელის აპარატურა და ფორტკამერები, ხოლო ბიოლოგიური მოხსენიების დასკვნა-ფორული-სათვის პლასტიკური ტომები და ცარიელი ქალები სახეს წინაა გვერდზე იყო მიწოდებული. ძაღვი მიწოდებული იმის შეტყობა, რომ აღმასი-სათვის დამისათვის იხივ ნიშნებს, როგორც არის სენი, ხშივრი, შეუძლიათ გასცეს ვეჯუვის ადგილსაფორული, საფარში ადამიანის დიდხანს ყოფნის გამო და-ცარიული ნარჩენების სენმა შეიძლება უსატრონი კატებისა და მანანწალა მალეების ყურადღებაც მიიპროს. ამიტომ წერილმანებსაც დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს.

სათავდალო პუნქტში მთავი მებრძოლების ითვე (ციცხლის ხანზე არაინ და ეს კარგად აქვთ შეგნებულ, მაგრამ მიწვენილობის გასატარებლად ცდურება მანკი არსებობს. მხოლოდ მიკრონი თვით-დასკვნის მუშევრები შეიძლება შეცდომების თვითინ აცელდება. სამხედრო შუქის ანთავა თუნდვი ერთი წამითაც კი დიდად სარისკია. პრობლემა კეპაც, წენ ერთხელაც არ გვიჭამა ცხელი ვერსი, ერთხელ, დიდიმ, რიცე დარწმუნებული კითხვით, რომ ვერსინ გაიყარებდა ანთ-ბული ვამის შამის, ცხელი ვეფ დილევი. სპეცრაზმების კამუფლატორი სიცხეს სახეზე ოპერაციის დამატარებლად უნდა ჰქონდეს. ვერ ერთი იმტომ, რომ თვითი სახე ადვილად არეკლეს ხანადლის ხე-

ვებს და შორიდან ადვილი შესაშინევი, შორევი თუ ვინზე შესიხვევით შესახე-დვიდა წინის სასურველში და კამუფლა-ციან სახეებს დანახედა, აუცილებლად გაოცდებოდა და დამინოდა. ეს კი დროის მოგებაა. წენ ერთი ან ორი წამი ხელმეტი გვერდულად გადმეწვევების მისაღებლად უღამისათვის განკეთილად ჩეჩნები, კამუფლატირებული შარვლები, შავი, მრგვალსაფორულიანი ვეჯნები და მატყ-ლის ქუდები გვათბობდა და უხმაურად გადაადგილების საშუალების იძლეოდა. მიწინააღმდეგისთან პირისპირ შეჯახების არ უყურისობოდა რადგან თითოეული ჩეჩ-ენის ქონდა 9 მმ კალიბრის „ბრაუნინგი“.

ტელევიზიისა და ფორტკამერის დასაკენებლად კვლადინ რამდენიმე ადვილი გამოვლით ამ საშუალება მოგ-ეც გვეყოფილად გზისთვის, სიცხერე-ბული სახლისა და საფეხბურთი მოვ-ლისთვის, სადი ტერორისტებს ნაღმსა-ცორჩების დაეცება შექმლო. მთელი დღის განმელობაში ხმა არავის გაუღია, ხელი თუ აუცილებლობა მიითხიდა ინ-ფორმაცია რადიოთი გადაცემული, ინ-დისტები წერწელით გადასცემდნენ.

დამით მოხელმა უბრუნევილყოფის ვეჯუვის სასაღვიდან გამოვლი წენი ბი-ოლოგიური ნარჩენებით სახეს ტომები და მის საცელად დავიცხოვრე ახალი სენ-დებები, აუცილებელი სენები, რადიო-ად-გურის კევის წყაროები, მიკროიტებს ვე-ლელები, რაც აუცილებელი იყო, წენ კი მათ ფორტფარები გადვეციო, რამელოთ გამეღვიუნება საქარა იყო“.

SAS-ის სპეცრაზმებელი არა მარტო სადამტერო საქმიანობისთვის, არამედ სა-ბრძოლო მოქმედებებისთვისაც უნდა-ბოლენ, ამიტომ თითოეული დიდ ვერსი-ვლები, აუცილებელი სენები, რადიო-ად-გურის კევის წყაროები, მიკროიტებს ვე-ლელები, რაც აუცილებელი იყო, წენ კი მათ ფორტფარები გადვეციო, რამელოთ გამეღვიუნება საქარა იყო“.

ში სამხედროების უზრუნველყოფის მი-ლოდა ამერიკული შამინა M-16 ქეჩ-ოდა, რადგან მის დიდი საბრძოლო კო-მლექტი მოეცება თან, ეძვეე SLR-სა და ახალი SA-80-ს. ვერდა ამისა, შედარებით მოძირო ამერიკული შამინა ვადატან-ის შინაღვის საშუალების იძლევა. რე-სტერში მოქმედი პოლკის ვარისკაციებს შორის დიდი მიწინააღმდეგის სახე-შამინა G3-ის მოდელის დამოკლებული ვერსი Heckler&Koch 53.

შტაბში იბორიაციის ვადაციების ხმადად პრობლებები იწენდა ხოლმე თეს. „შტაბში დაცემობრება შეიძლება ტან-ჯეოდ გვეცეო იმის გამო, თუ რა სიხ-მარეზეა შამინაოლი აპარატურა, მაგე-ლოდა, უღერადმეტი ტალღური დაბახ-ნი-ში შემოსილად რადიოების ვეცელა ტელევი-ზორი. როგორც კი კამუფლე გეყოფილი ვეცელა ტელევიზორები ხელდავდა, რომ მათ რადიოში სასურველი მოქმობენ, ამის თვითინ ასაკლებლად რადიოკავშირის დამატარება გვიან დამით ვეიხებოდა, რიცე ტელევიზორები ვამორიული იყო და ვეცელა ვენა“.

მოუხედავ იმისა, რომ სათავდალო პუნქტში მუშაობის დიდ რისკით არის დაცემობრებული, შორებებს ხმადად უნევი საფორული პრობლებების მიკრონი და-ცარიული დიდი პრობლების შექმნა შეუძლია ჩვეულებრივ ვარაუდებს. მწენი ვქმნე-მტების სახეს დამატებით შეიძირო იყო დახევიული და დაბეჭდილი, სურსათი პლასტიკურ კონტეინერებში ინახებოდა, მაგრამ ვართავებდა მანკი მოვაცითეს სხეწენე, სადი ვარაუდებით იმანი შე-ცევაზე გადმოვინდნენ და არ ეცივობო, როგორ დავეცეო მათგან სურსათი და ნავევი. ბოლის სადიავიდან სასამლევი შვითისბევი და ერთ დღეს ნავევისა და ნარჩენების ვეფი წვიდმეტი მვედარი ვართავე ვეფიხევი. ხანაში ითუქნე რომ ვეხერხობოდა მაგრამ წენ სახესა-ლი სახეს წამლეოდ არ გვეწარა. სულ 90 ვართავე მოვაცილო იყო სხვა ვარა-ულებშიც, რამდენიმე დღის შედეგ წამორილდმა წენმა შეგვეწარა, ხელე-მი ჰქუქნებდა ვამეტიული ვეწინდა, რიცე იმ სახლიმ შევეციო, რომლის სხეწენე სათავდალო პუნქტის მწენმა ვეწინ-და გადმეწვევილი. ერთ-ერთი თამანი თუ-აღმეყინებო და გადმეწვევილი, სხეწის იატაკზე დავეცურა, რათა წენი ნახეც-ების ხმა შეგვეწინებინა და თვის სენთი წენი სენი გადმეწვევიდა. ეს ვეწვილარე ვეცევიო და დავმეწვილიდა, მაგრამ რიცე ოპერაცია ვეფიხევი და მათის ამან-ში შევეციო, დეიანახევი, რომ ვეწებს მათსინებით ვეწინდა ვეფორული. დე-ძაღვისხევი და ვეწვირდა მათი მოსამორე-ბელი“.

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

ქიბეროზის ნარკოზებს ბაზიკური მეთოდები

ველა ქვეყნის აქვს ინდივიდუალური საომარი სტრატეგია და ომის წარმოების მეთოდები და საშუალებები. ბოლო დროს დიდი მნიშვნელობა მიენიჭა კიბეროზის წარმოების ტექნოლოგიურ ხერხებს. წინამდებარე სტატიაში მოყვანილია კიბეროზის მთლიან ზოგადი სურათი და პოტენციურად გამოასვენებელი მეთოდები და საშუალებები.

კიბერშეტევების ტექნიკური მახასიათებლები და გეგმა რომ განესაზღვროს უპირველესად უნდა განსაზღვროს კიბერშეტევების მიზანი. კიბერშეტევების ძირითადი პოტენციური მიზანშეწონილი სისტემების შემოღობვაზე დამოკიდებული სახელმწიფო სტრატეგიული პარამეტრები, სამომხმარებლო სექტორი და საბანკო სისტემა. დანიშნულებიდან გამომდინარე, კიბერშეტევა შეიძლება ჩამოყალიბდეს რამდენიმე მიზნის მისაღწევად. კერძოდ: 1) ქსელის პარალიზება; 2) მიზნობრივი ინფორმაციის მოპოვება (ძირითადად, სამოქალაქო პირებზე მონაცემთა ბაზიდან და ქსელში გადაცემული ინფორმაციის მოპოვება) და 3) მატერიალური დაინტერესება.

ქსელის საბანკო სისტემისა და სახელმწიფო სტრატეგიული ერთეულების ბლოკირებას, რაც ნიშნავს არა მარტო კიბერშეტევაზე შეტევას ელექტრონული ქსელის დაზიანების მიზნით, არამედ შედეგად გულისხმობს კომუნიკაციის სხვა სისტემებში, მაგალითად, კავშირგაბმულობაში, ცენტრალ, მობილური ტელეკომუნიკაციების მუშაობის პარალიზების მიზნით თუ დეაქტივების დაზიანების რამდენად დიდი ადგილი უჭირავს კომუნიკაციის სისტემებში სატელეფონო და ინტერნეტკომუნიკაციების შორის არსებულ ფუნქციონალურ კავშირს, მისი

განსაზღვრული პერიოდით გაუქმება ქვეყნისთვის რამდენად დიდი ვერონიკური ზარალის მომტანია, ამის განსაზღვრა შესაძლებელია, ოღონდ არა აბსოლუტური სიზუსტით, რაც დამოკიდებულია ინფრასტრუქტურის ზემოქმედებულ გარემოებებზე.

მიზნობრივი ინფორმაციის მოპოვება არ გულისხმობს ქსელის ანდა კომუნიკაციის სისტემების პარალიზებას, არამედ გარკვეული ხაზით ან ფორმით საკმარის ინფორმაციის „მოხსნას“ კომუნიკაციის საშუალებებიდან. ეს შეიძლება იყოს მონაცემთა ბაზაზე ადმინისტრირების უფლებების მოპოვება ან მონაცემთა ბაზაში შეტანილი ცილიკულების დადგენა და განსაზღვრა, აგრეთვე მონაცემების ამოღება მონაცემთა ბაზებიდან, საბანკო ანგარიშებზე გადარიცხვით, დარღვიული თუ საბანკო ანგარიშებიდან მოხსნილი თანხების დადგენა, ფულადი გადარიცხვების ოდენობისა და მარშრუტიზების დადგენა, საკრედიტო ბარათების გამოყენების გაერტორიზება და ა.შ.

მიზნობრივი ინფორმაციის მოპოვებაში იგულისხმება აგრეთვე სატელეფონო-მობილური კომუნიკაციის საშუალებებიდან ინფორმაციის მიღება სატელეფონო საუბრების, მოკლე ტექსტური შეტვამბებებისა და სხვა სახით.

ამ ფაქტორების მიხედვით შესაძლებელია განისაზღვროს კიბერშეტევების რამდენიმე სტრატეგიული გეგმა მოსალოდნელი და სასურველი შედეგიდან გამომდინარე. ამერიკელი ექსპერტების აზრით, ენერჯეტკის სფერო არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პოტენციური საშიშრეობის შორის და შედარებით ნაკლებად დაცული კიბერშეტევებისგან. იმდენად, რამდენადაც ენერჯეტკომპარაგების სისტემა ქვეყანაში დამოკიდებულია კომპიუტერინატივის როლზე, შესაძლებელია ენერჯეტკომპარაგების სისტემაში არსებულ სერვერზე მართვის ანდა კონტროლის უფლების მოპოვება და ენერჯეტკული მომარაგების წყაროების შეწყობიდან გამოყვანა. შეიძლება თქვას, რომ ამ გზით ინფრასტრუქტურის დაზიანების მიზანი მიღ-

ვირტუალური სივრცე ახალ საფრთხეებს შეიცავს

The image shows a man in a military uniform looking at a computer monitor. The monitor displays a network traffic analysis interface with various charts and data. The text 'Akamai Internet Intelligence CLASSIC' is visible on the screen. The interface includes a 'New Feed' section with columns for 'IP', 'Port', and 'Count'. Below this, there are several rows of data representing different network connections. The man has a serious expression, suggesting a focus on cybersecurity or network monitoring.

კიბერომები მსოფლიოში დროსაც მიმდინარეობს

წელი იქნება, რადგან ძირითადი ენერგეტიკული კვების გათვალისწინებით, მსოფლიოს ელექტრონულ საშუალებებს ალტერნატიული ენერჯიკების წყაროების გააქტიურებაზე და მოსახლეობაში დამახლობის საფუძველიც გახდება. ამის შესაძლებლობაზე შერეულებს 2007 წელს ბრაზილიაში კიბერმეტრით ენერჯიკების დანახვაზე. ორი-სამი დღის განმავლობაში რამდენიმე ათეულითი ქალაქში მილიონზე მეტ კაცს ელექტრომომარაგება შეუწყდა. ამერიკის ეროვნული დასაჯრვის ყოფილი დირექტორის განცხადებით, ასეთვე კიბერმეტრით შეიძლება აშშ-საც ენერჯიკების, განსაკუთრებით – ზაფხულის ველაზე ცხელ და ზამთრის ველაზე ცივ ჰეროლში, მაშინ როდესაც ქსელი მაქსიმალურადაა დატვირთული. თუ კიბერმეტრის გამო რამდენიმე კონკრეტული გენერატორი მწვანოდან გამოვა, მაშინ შესაძლებელი იქნება ქვესისტემის კასკადური გათვების ინიცირება (ერთის გათვება გამოაწვევს მეორისას და ა.შ.) იმისათვის, რომ კიბერმეტრით გენერატორი დაზიანდეს, საჭიროა გენერატორის ავტომატიზებული სისტემის გამოყენება, გენერატორის მართვის „ბულის“ ინდივიდუალურ რეჟიმში გადაყვანა და მისი ექსპლემალურ რეჟიმში ამუშავება (დატვირთვა). ამის ენერჯიკის ელემენტების მიერ Idaho National Labs ლაბორატორიაში ჩატარებულმა კვლევებმა დაამტკიცა, რომ ამის გაყოფა პრაქტიკულად შესაძლებელია.

კიბერომის არხიდან გამომდინარე, იმ შემთხვევაში, როდესაც კიბერმეტრის მიხანი უსახურება საომარი ოპერაციების ჩატარებას, შეიძლება განსახლდროთ თავსაზღვის რამდენიმე ეტაპი: შერევის პირველი ეტაპი – კიბერმეტრით ენერჯიკომომარაგების

რესურსებზე და ფუნქციონირებაზე დატვირთული რეგონების (რაიონების) პარალიზება, რაც მიმართულია ენერჯიკული ინფრასტრუქტურის დაზიანებისკენ.

შერევის შერე ეტაპი – კიბერმეტრით სატრანსპორტო საშუალებების ელექტრონულ ქსელზე; შერევა დაწინაურება უსაფრთხოდ საგზაო მოძრაობის პარალიზების მიხნით სატრანსპორტო გზებზე, რათა შესხლდროს გადაადგილების საშუალება და შეფერხდეს მოძრაობა, მოძრაობის პარალიზების შედეგად რეაქციების სისწრაფე და მოხილდროთ მნიშვნელენად შეიკრძება, რაც მონიხადმდევის დროის უზარტესობას მისცემს სხვა მიმართულებით შერეებისთვის და ინფრასტრუქტურის სხვა პოტენციური საზიანეების დასაზიანებლად.

შერევის მესამე ეტაპი უნდა განვიხილოთ როგორც საპირი ტრანსპორტის პარალიზების, ცნ მიმართული შერევა. როგორც საშუალება, აგრეთვე სახმედრო დანიშნულებას ავაციებს პარალიზებით დაბრკოლება შექმნება თვდაცვისა და შერეებით პოტენციალს. გარდა ამისა, უდაკატასტროფებში, საგზაო შემთხვევებში და მავებულთა რაოდენობით სიდიდე პანიკურ მისი დათესვის მოსახლეობაში, რაც იქცევა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფსიქოლოგიურ დაბრკოლებად. ყოველი ეს მიმართულია იმისკენ, რომ მონიხადმდევე ქვეყნამ ვერ შეძლოს ორგანიზებული რეაქციება და საომარ პირობებში თვდაცვითი და შერეებით სტრატეგიით განსახლდროლი მოქმედების დაწყება კიბერთვდასხმზე რეაქციებისას.

შემდეგ ეტაპად უნდა განვიხილოთ შერევა ქვეყნის ფინანსურ სექტორზე იმ სფეროების პარალიზების მიხნით, რომელიც ფინანსურ სექტორზეა დამოკიდებული. ასეთებია, ძირითადად,

სახანო სექტორი და მსოფლიო ეკონომიკური ბული მთელი ქვეყნის ფულადი რესურსების მართვის პოლიტიკა. აღენად, ფინანსური სექტორის პარალიზება გამოიწვევს მთლიანად ქვეყნის ყველა იმ სფეროს პარალიზებას, რომლებიც ფინანსების მართვის ელექტრონულ სისტემებზეა დამოკიდებული. ამის ნათელი მაგალითია ქვეყნის შინით და მის გარე არსებული ფინანსური ბაზრები და ფულადი გადართვების ელექტრონული სისტემები. სახანო და ფინანსური სექტორისთვის მნიშვნელებული ზარალის წინასწარ დადგენა კი ფაქტობრივად შეუძლებელია უდიდესი კონომიკური დანაკარგებდა გამომდინარე.

მომდენო ეტაპია კიბერმეტრის გადატვირთვა, რაც გულისხმობს ინტერნეტმომხმარებლებს შორის კავშირის გათვების და სახელმწიფო სექტორში კომუნიკაციის ელექტრონული სისტემების პარალიზებას. ამის მაგალითია 2008 წელს ინტერნეტის ჩინეთის ქვეყნის სერვერებზე კიბერმეტრით, როდესაც მსოფლიოდან გამოვიდა დედაქალაქის თითქმის ყველა სახელმწიფო აპარატს შორის არსებული კავშირის საშუალებები. ამ დღეების წყალობით ინტერნეტით კავშირა შეუწყდა არ შეხლულ ყველა მუნიციპალურ სადასაწყოფოს, სკოლას, საწარმოო ორგანიზაციებს, სახელმწიფო დაწესებულებებს და აგრეთვე 400 ათას მომხმარებელს. ინტერნეტკავშირის აღდგენა მხოლოდ ორი დღის შუდეგ მოხერხდა.

ყოველი კიბერმეტრის მარცხის შემთხვევაში შეიქმნება ინდივიდუალური დღეენად პიარდანიშნულია ორთა არ გამოვლინდეს კიბერმეტრის რეაქტი მისანი და ცხადი არ გახდეს პოტენციური პროფიკაციის ნაშედეგად დანიშნულება. კიბერმეტრებით შეიძლება დაიწყო სხვა ქვეყნებთან, სადა შესაძლებელია კიბერმეტრების ცენტრის განთესება და ე.წ. კიბერბაზა, რათა გართვდეს ე.წ. კიბერმეტრული დღეების წყალობი გამოვიდა და გადავლდეს აგრესორი ქვეყნის კვლის დღეენად. ამიტომაც კიბერომის ერთ-ერთი მნიშვნელებული პირობატრეფი იმის წარმების მოხილდრობა და ფრულბაა, რაც საომარი მოქმედების დროს მნიშვნელებული სტრატეგიული უპირატესობის მოქმნება.

შერევის შემდეგი პოტენციური საზიანე შეიძლება გახდეს ქვეყნის სახელმწიფო სექტორი და ქვეყნის მასშტაბით არსებული მონაცემთა ბაზები. კიბერმეტრის შერეებით სტრატეგიის მნიშვნელოვან კომპონენტად შე-

ბლენა იქცეს პოტენციური სამიზნე ქვეყნების კომპიუტერულ ქსელში შეტყვის დაწვევებზე გამუდმებულ და გააქტიურებული ისეთი პროგრამული უზრუნველყოფა-ვირუსი, რომელიც თვითონ გავრცელდება ქსელში და არაფერს დაახინანებს მანამდე, სანამ სერვერიდან არ იქნება მოთხოვნილი კონკრეტული მისამართზე შეტყვის ბრძანება ან შესაძლებელია აღნიშნული ვირუსი იყოს დაფარული დეტონირების სისტემასზე, რაც ვველა დაფარუბეული კომპიუტერული ბიძან უზიდროულ კიბერშეტყვის ნიშნებს ამავევად, პოტენციური სამიზნე ქვეყნის კომპიუტერულ ქსელთან დაახინანებს თავისივე ქვეყნის კომპიუტერული ქსელი, რაც შემდგომში შესაძლებელია განხილული იქნეს როგორც კიბერკრიმინალის გამოვლინება ქვეყანაში და ა.შ.

შეტყვის სამიზნე დაუცველბად იქცევა სამხედრო სექტორი. ზემოგანხილული შეტყვის ინფრასტრუქტურის პოტენციურ სამიზნეობაგან ქვეყანაში ბირთვად დაუცველ დაუცველი აღნიშნული სექტორებია, ხოლო სამხედრო სექტორი კი შედარებით ვველახე დაეუღლია. სამხედრო სექტორზე კონტროლის მოპოვება ნიშნავს საბაიეიკაციო სისტემების, კომპიუტერულად მართვადო საბარტელერით და საბაიეიკაციო შეიარაღების, კომპიუტერული მართვის და ნაეიკაციის სისტემის გაკონტროლებებას, რითაც მოხდება ქვეყნის შუიარაღების სისტემების პარალიზება და მონინააღმდეგის ინტერესების შესაბამისად მართვა და გამოფრება, რაც ნიშნავს უშიშენვლოვანეს და გადამწყვეტ პოზიციას სომარო მოქმედებისას.

კიბერშეტყვის რიჯიობა და სახე განსაზღვრება ქსელის დაეუღლისა და დატეიროვის მიხედვით, რაც განსაზღვრავს ქსელისთვის დანახანების ან ქსელზე კონტროლის უუღლების მოპოვებისთვის საჭირო დროს. ქსელზე შეტყვა გათიღილი უნდა იქნეს დროის უკინევის ეთიღელის ნიხუხტით, რათა მარეიხის შემთხვევაში გამოიიციხოს დეტრხიის წყაროს აღმომჩინა და დადეივის შესაძლებლობა.

კიბერშეტყვეამდე განსაზღვრული იქნება ვველა პოტენციური სამიზნე ქსელი და შესაბამისად შემუშაეიებული იქნება ქსელში შედწევისა და პარალიზების შეიღლება, საშუალებები და პროგრამული უზრუნველყოფა. ამიტომაც იმის განსაზღვრა, კიბერშეტყვის რიჯინიხუბული ჯგუფუ დაიწვებს იუ წარიმართება „მწენელებული მოქმედების ნაღმის“ სახით ფაქტობრივად, შეუძლებელია, რადგან ეს დამოკიდეუღლია კიბერშეტყვის მახანსა და დანიშნულებახე.

კიბერშეტყვის ტაქტიკური პარამეტრების დეტალური განსაზღვრა ფაქტობრივად შეუძლებელია, რადგან სტრატეგიის შემუშაეება აგრეხორი ქვეყნის ინდივიდუალურ მოთხეიღლებახე, სურვიღებასა და შესაძლებლობებხე დამოკიდეუღლი. იუმცა კიბერშიმის წარიშობისთვის უშიშენელოვანესია განსაკეორებული მნიშენელობის ტექნიკური სადაზუერყო ინფორმაციის მოპოვება და ადამიანური რესურსი.

ინფორმაციულ უსაფრთხოებაში სტრატეგიის არხეობა მიმართულია საფრთხეებზე რეაგირების ინსტრუმენტების შემუშაეებაზე. ქვეყნები,

რომლებიც განხილავენ ინფორმაციულ უსაფრთხოებას, ეწრენელო უსაფრთხოების ასპექტში შემუშაეებული აქტუ ინფორმაციული უსაფრთხოების სტრატეგია, რაც გუღისხმობს ამ სფეროში არხეულ საფრთხეებზე რეაგირების ინსტრუმენტების არხეობახს და განსაზღვრავს კონკრეტულ ეითარებაში ჩასატარებელი მოქმედებისა და ღონისძიებების გეგმას წარმოქმნილი საფრთხეების ლიკვიდაციის მიხნით.

ინფორმაციული უსაფრთხოების შესახებ კომპანია Websense-ის 2010 წლის ანგარიში, ეურადღებაა გამახვილებული 2010 წლის კომპინირებული კიბერშეტყვის მატებაზე, რომლებიც მიმართულია თინამეღროვე მსოფლიოში დიდი დიბერუღების მიქნე კონფიდენციალური ინფორმაციის მოპოვებისკენ და მნიშენელოვანი რიბეიტების ინფრასტრუქტურის მწეობრიდან გამოეიკინისკენ. ექსპერტები ეარაუღიბენ, რომ 2011 წელს კომპინირებული და დეტალურად დაეეეშილი კიბერშეტყვის რიჯიხე კიდეე უფრო გაახრდება.

იუ არხეობის ელემენტარული შესაძლებლობა მინეც, რომ დანიანწეს ქვეყნის უსაფრთხოება, მიმინ შესაბამისად არხეობს საფრთხეზე, ზიანი მიადგებს ქვეყნის მოსახლეობახს, სეეკსამსახურების დანიშნულება კი სწორედ ამ საფრთხეების განსაზღვრა, დაღვენა და თიღიდან არიღება. სწორედ ამიტომ კიბერუსაფრთხოებაზე მუშაობა მსოფლიოს მიწინაეე ქვეყნების სეეკსამსახურების უმოერეო პრიორიტეტი გახდა.

თორნიკე გვინიათიშვილი

თანამედროვე ტექნოლოგიებში კიბერომები მოიტიანა

საზღვაო ძალები

საზღვაო ძალები
საზღვაო ძალები

DDG-66 Gonzalez

შვეულმფრენები

მიუხედავად იმისა, რომ ორივე შვეულმფრენმა კვიცმა გამართულ ორდღიან პარანაონობის გამოცენაზე მადლი შეეცაება დამთავრება, რაკის არასკმარისი სიმბლავრის გამო ვერ ვროს ვერ შეტლი აფრენა და სიკორსკ თეთიფრანავების შექმნაზე გადართო. 1910 წელს პარენა შის პირველი კონსტრუქციის C-2-ის ტიპის თეთიფრანავი აფრინდა, ხელი ვროს წლის შემდეგ კი შერინავის დილომა მიაღო.

1912-14 წლებში რუსეთში სიკორსკი საქმოდ ცნობილი კონსტრუქტორი იყო და პირველმა მსოფლიოში შექმნა ოთხბრავიანი შშივე ბომბდამშენები: Гранд-ი, Русский Витязь-ი, Илья Муромец-ი. 1914 წლის 27 მარტს საკუთარი კონსტრუქციის ბომბ C-6-ზე მან სიქპარში მსოფლიო რაკორდი დაამყარა და პირტზე ორ კაციან ვროთად III კლ-სი-ში სიქპარე განავითარა.

1919 წელს სიკორსკი ამერიკაში, ვანგრავიაში წავიდა, სადაც ოთხი წლის შემდეგ კომპანია Sikorsky Aero Engineering Corporation-ი დააარსა. 1939 წლამდე ის შეტანაკლები წარმატებით მიუბე თეთიფრანავებზე მუშაობდა და დაახლოებით 15 თეთიფრანავი შექმნა. ამის შემდეგ სიკორსკიმ რადიკალურად შეეცა ალა ფრინის საქმიანობა და შვეულმფრენებზე გადართო და ეს ტენდენცია მისმა კომპანიამ დღემდე შენარჩუნა.

შვეულმფრენი სიკორსკისა და შის კომპანიისთვის ახალი ხელი იყო, ამიტომაც საქმიანობა მატკების შექმნით დაწყო. ეს უკანასკნელი კი იმედგარეოდ ტრენავროს ფუნქციასაც ასრულებდა და შესაბამისად, მის საფუტელებზე მომავალი შვეულმფრენის მართვის თავისებურებებს განსაზღვრავდნენ.

პირველი პროტოტიპის ამუშეებისას დროის დასაზოვად ნახაზების რაოდენო-

გზა სარიული ნაკომოებისკენ

გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არხენალი“ N24

სანამ ვერინენლები FW-61-ის შესაძლებლობებს ვერობას აცნობდნენ, გულხელდაკრეფული არც ამერიკელები იყვნენ — პირველი ამერიკული შვეულმფრენის შექმნაზე მუშაობდა რუსი ემიგრანტი ივორ სიკორსკი, რომელიც 1889 წლის 25 მაისს კავშიმ დაიბადა. 1903-06 წლებში პეტერბურგის სახელად სასწელებელში სწავლობდა, რომლის დამთავრების შემდეგაც სწავლა კვიცის პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში განავროს.

სიკორსკიმ 1908-1911 წლებში თანაღრებული სქემის პირველი ორი უმარტრევი კონსტრუქციის შვეულმფრენი შექმნა, ომეცა არც ერთი შაივანს გადაბრის აფრომატი არ გააწნდა. სხვათა შორის, იურივიცის შემდეგ სიკორსკიმ საკუთარი კონსტრუქციის გადაბრის აფრომატი გამოთვრნა და დღესაც მსოფლიო შვეულმფრენშიმუშეებლობაში ორი სახის — იუ-

რევიცისა და სიკორსკის გადაბრის აფრომატებს განახსებუებენ. ეს უკანასკნელი პირველიგან გამოირჩევა დამატებითი სერვოზრახნებით, რომლებიც იურივიცის კონსტრუქციის არ გააწნა. შესაბამისად, შაი შორის შვირე კონსტრუქციული და კონსტრუქციული სხვაობაა.

VC-300 ნეკალზე დასაჯდომოდ განკუთვნილი ტიტრებიტში

მოდიფიკაცია — VS-300
 შიდი ხრახნის დიამეტრი — 8,53მ
 სიგრძე — 8,9მ
 სიმაღლე — 2,9მ
 მასა: ცარიელის — 368 კგ
 მაქსიმალური ასაფრენი — 698 კგ
 ძალური დანადგარი — ერთი
 შიდაწესის Franklin
 სიმაღაღრე — 90 ც.ხ.ძ
 მაქსიმალური სიჩქარე — 90 კმ/სთ
 ვეიპაჟი — 1 კაცი

უმეტეს შემთხვევაში VS-300-ს თავად შემქმნელი მართავდა

კეთებ, მან ასეთი პასუხი გასცა — „ეს მითუ ინჟინრული პრობლემაა და უმოკლეს ხანში მოგვარდება“.

სინამდვილეში ამ საითხის გადაწყვეტა არც ისე მარტივი გამოდგა, სიკორსკო იხსენებდა, რომ შეეუღლმფრენის წინ ფრენა როცა ვერაფრით მიზრუნდა — შიად იყვნენ პილოტის სეარძელი შემოებრუნებნათ და მას კედით წინ ეყრანა.

VS-300-ის გამოცდები წარმატებით მამდინარეობდა და აპარატი არცთუ ურიგო შედეგებს აჩვენებდა. 1941 წელს შეეუღლმფრენმა პაერში ვოფინს ახალი რეკორდი დაამყარა — 1 სთ და 5 წთ, ხოლო ორი დღის შემდეგ მსოფლიოში პირველად — კორაკუსზე დამაგრებული ტენტივების წყალბოთი წყლიდან აფრენილი ხმელეთზე დაედა.

მაგრამ აპარატი მასინ კუსპირომფრტული იყო და კონსტრუქცია საფუქელიან გადაკეთებას მოითხოვდა. 1943 წლის შემოვიგომსზე VS-300-მა ამრწერა ითვისი, როგორც საცდელი შეეუღლმფრენის შესაძლებლობები და იმავე წლის ოქტომბერში უდისონის ინსტიტუტს

გადაეცა, სადაც დღესაც ინახება. მისი ფრენის ხანგრძლივობამ სულ 102 სთ და 35 წთ შეადგინა.

პარალელურად 1941 წლის დეკემბერში სიკორსკიმ 12 კაცით მომდღვირო აპარატზე XR-4-ზე შემუშავა მკაცრად გასადუმლოებულ ვითარებაში დაისწყო.

კონსტრუქციის გასამარტივებლად ფიუნელატივს მიღებისგან შედეგებულ ფურმულ კონსტრუქციას ქსოილის შემონაცრია გუკვლიდა. გამონაკლისი მთლიანად დამინული ცხვირი და კაბანა იყო, რომლის ბორტები ალუმინის ფურცლებით დაიფარა.

შიდი ხრახნი შეფუცოდა მდლისსა და სამი ნიბისგან, რომლის ღრწფრონიც ნიბის ბოლოს შეეწრობეული ფოლადის მდლისა იყო. ნიბის ბის წრეფურები და ქსოილის შემონაცრია ჰქონდა, რის გამოც რესურსი მსოლოდ 100 საითით განისახლერა.

ორკაციანი ვეიპაჟის კაბინა ფართო იყო და დამნიეს დიდი ფართობი საკმაოდ კარგი ხედვის არეს წწინდა. ისეთ კომფორტზე კი, როგორიცაა გათბობა ან

ბა მინიმუმამდე შემცირდა და ისიც მსოლოდ მართვის სისტემსა და შიდი ხრახნის მდლისს მოიცავდა. სხვა დეტალები კი უცხოებით ან სიტყვიერი განკარგულების საფუქველზე დამზადდა. 1939 წლის სექტემბერში შეეუღლმფრენი VS-300 დასრულდა და საფაოდ პრობმტული იყრა ჰქონდა. თვედასრულვლად ფურმული კონსტრუქციის ფიუნელატივს შემონაცრია კი არ გააწწინდა, მფრინავის კაბინაზე რომ აღარაფერი ეოქაოთ. იმავე წლის 4 სექტემბერს შეეუღლმფრენი ასეთი სახით პაერში აფრინდა.

გამოცდების პროცესში გადახრის ფრტომატის შემუშავებაში გამოვლენილი ხარვეზების გამო ამ უკანასკნელზე უარითიქა და სანაცვლოდ კვლზე ვეროცავლური ღერძის მქონე ორი პორიზონტალური ხრახნი გამოწწინდა.

შეეუღლმფრენმა ამერიკელ სამხედროებში დიდი ინტერესი გამოიწწინა და მათ შორის პოლკოვნიკი ფრედ გრწფერი აღმწწინდა. 1940 წლის მაისში თავად სიკორსკის მიერ მართავი VS-300-ის სადემონსტრაციო ფრენამ მაყურებლებზე წარუბმული შობაგწდილება მოახდინა.

ადამიანების თვალწინ აპარატი უწყით-უწყით დაფრწწინავდა, მარწწინებ თუ მარწწინებ გადაადგვილებობა და ერთ ადგილზე შეეუღრბებლად იყო „დაკლიეუბოლი“, მაგრამ წინ არ მიფრწწინავდა. როდღვაც სიკორსკის ამის შესახებ

სიკორსკის პირველი სერიული და აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში მიღებული პირველი შეეუღლმფრენი R-4

მოდიფიკაცია — R-4
 მზიდი ხრახნის დიამეტრი — 9,75მ
 სიგრძე — 10,25მ
 სიმაღლე — 3,78მ
 მასა: ცარიელის — 652კგ
 მაქსიმალური ასაფრენი — 1171კგ
 ძალური დანადგარი — უროი
 Sidawis Warner R-550-3
 სიმბლგრე — 149 ც.ს.ძ
 მაქსიმალური სიჩქარე — 121კმ/სთ
 კრეისერული სიჩქარე — 105კმ/სთ
 ფრენის მანძილი — 209კმ
 პრაქტიკული ტერი — 2438მ
 ეკიპაჟი — 1 კაცი

შვედლმფრენების შექმნაში განთელი დიდი მუშაობისთვის სიკორსკის (ფოტოზე მარცხნივ) მეტსახელად „მისტერ პელიკოპტერი“ შეარქვეს. ფოტოზე იტორ სიკორსკი და ორველ რაიტი (მარჯვნივ) შვედლმფრენ R-4-ის ფონზე

კონსტრუქტორა, ლაპარაკე ზედმეტი იყო. 1942 წლის 13 ანვარს XR-4 პაერში პირველად აფრინდა და მანძილზე ვერაღება შიშეცია. აპარატში დიდი პორტნოციალი იკვეთებოდა და ვერტიკალური ფრენის უნარის გამსუფუნება სამზღდროებს წყალქვეშა ნაფიბან ბრძოლაში სურდათ.

განახლებული რუბრიჯა

სიტყვა და საქმი

სიტყვა და საქმის
ხუთშაბათის
ნომერში

ავტო

მათ შორის — საბადრაგო ხომალდებსა და ხანძარო დაცვის ბაზებზე განთავსებული შეუქვლმფრენები მობილური და უწყვეტური სამუშაოება ოქრობდა, ასევე განხილვებოდა კავშირისთვის, სარტილერიო ციხლის კორექტირებისა ოქ სამუშაოებული თვითმფრინავების ეკოპაების საფეკუაციო ოქვრავიებში მონაწილეობის შესაძლებლობა.

სიმარტივისა და სიიფის გამო ამ შეუქვლმფრენის სეროულ წარმოებაზე სიეგანას ხელს არაფერი უშლიდა და მხოლოდ შეუქვლმფრენშიმენელობის საფეკული სწორედ ამ აპარატსა ხეფრა.

1942 წლის 30 მაისს სიორსვის XR-4 აშშ-ის არმიამ ოფიციალურად შეიარაღებაში მიიღო, რაოაც შეუქვლმფრენში შეტელობამ უღელეს პრიფრესს მიიღწია. ყველაზე გასაიციარი კი ის იყო, რომ პრიფექტირებიდან 30 მაისამდე ხელ რაღაც 14 თვე გაფიდა.

1943 წლის იანვარში სახელმწიფო გაიციდაშე შეუქვლმფრენისა ექვსი არაოფიციალური რეკორდი დაამტარა: სიწქარის — 129 კმ/სთ-ში, სიმაღლის ერთი პილოტი — 3650 მ და ორი პილოტი — 2800 მ, ფრენის მანძილის — 180 კმ და სწრაფმფრენის — 3.9 მწმ/სთ.

იმევე თვის პილის აშშ-სა და ბრიტანეთისა სიორსვის 200 შეუქვლმფრენი შეუქვტა, მტარამ ომის ბოლომდე მხოლოდ 80 ცალის დამხმარება მოეწიწო. აქედან სისხლის აღბილის 45 ცალი ფეო (მათ შორის ერთი კინადამო მოხედა). ორ წელწინამდე (1942-44 წლებში) ხელ B1 შეუქვლმფრენის გამოცემა მოეწიწო.

გულხელაგრევილი არც ფრიაშმა ისხლენ — ნაღისტურ გერმანიაში ახალი სახის პერსპექტიული სამუშაო ტექნიკის შექმნაზე დიდი მუშაობა მიმდინარეობდა და გამონაკლისს არც შეუქვლმფრენები წარმოადგენდა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ანოვაციონობით ისინი ამერიკელებს ბეჭად სეზობენ. საერთოდ, როგორც შეიარაღების სხვა შრავალი სახეობის მსგეხად, გერმანელებმა შეუქვლმფრენებში ბეჭად კონსტრუქციული სახელე შეიტარეს.

ანტონ ფელტრერი შეუქვლმფრენების მოფერული ერთ-ერთი იმ გერმანელ ენოთეზისტთაგანი იყო, რომელიც ამ ტიპის საფრენ აპარატებზე დამოუკიდებელ მუშაობდა. სწორედ მან შექმნა ახალი ტიპის აპარატი, სადაც ორი შიდი ხრახნის სიბრტევე ერთმანეთს ეკვლიდა.

შედეგად ასეი სეჭებით შესრელებულ შეუქვლმფრენებს სინქროპტრები უწილეს, ანუ სანისაადმდეფო შხარეს მარეწავი ხრახნების სიბრტევე ერთმანეთისგან ისეა დახრილი, რომ ბრუნვისას ერთმანეთის სიბრტევეებს ეკვიფენ. ხრახნების შეტეხების ოფიდან ასაცილებლად კი ორევე როტორი სინქტონისეხულია.

პირველი სერიული ამერიკული სინქროპტერი

მიდიფიკაცია — H-43B
შიდი ხრახნის დიამეტრი — 14.338 სიგრძე — 7.678 სიმაღლე — 5.188 მახა: ცარიელის — 2027 კგ მაქსიმალური ასაფრენი — 4150 კგ ძალური დანაღვარი — ერთი პირტურბინული **Textron Lycoming T53-L-1B** სიმძლავრე — 641 კვტ მაქსიმალური სიჩქარე — 193 კმ/სთ კრეისერული სიჩქარე — 177 კმ/სთ ფრენის მანძილი — 446 კმ პრაქტიკული ტერი — 76203 ეკიპაჟი — 2 კაცი სასარგებლო დატვირთვა: 10 მგზავრი ან 4 დატვირთი საცავით ან 1760 კგ ტვირთი.

ამ კონსტრუქციაზე ანტონ ფელტრერი 1938 წლიდან მუშაობდა და პირველად ერთადგილიანი FI 265 შექმნა. მიუხედავად იმისა, რომ სეჭმა მამან ფეხორტიკურად ჩაიფიდა, ფელტრერმა ექვსი პრიფრეტიბი მიიღწეა აშშ-სა და სეროული წარმოების დაწყებასაც აიარებდა.

იმ პერიოდში მას უკვე შხად ჰქონდა მიორე აპარატი — ორადგილიანი FI.262 Kolibri და სახმელროებსა ის უფრო პერსპექტიულად მიიჩნეეს, ამიტომ წინამორბედ FI 265-ზე მუშაობა შეჩერდა.

„სოლიერი“ პერეში პირველად 1940 წელს აფრინდა და სახმელროებაში მამინევე 15 აპარატი შეუქვტეს.

საფრენისინო გამოცდებისოთვის პირველი სამი FI.262 ერთადგილიანი

უცნაური იერის მიუხედავად, „ფორნიავი აშხის“ როლს K-MAX-ები საკმაოდ კარგად ართმევენ თავს

თუ გამოცდები წარმატებით დასრულდება, მომავალი წლიდან ავღანეთში უბოლოტო K-MAX-ები გამოინდება

ავღო და მას დახურული კაბინა ჰქონდა.

სურათი რადიოგადაცემის ეკრანის შუაგულ ნაწილს უკან იდგა და ამის წყალობით შეუძლებლობა შეტყობისთვის იქნებოდა. ორწამიანი ორი მსივილი ხრახნი ისე იყო სინქრონიზებული, რომ ნიშნები 450-იანი კუთხით მიბრუნებისას პარალელურ შველმარეობას იღებდა. წონის შესამოწმებლად ხრახნებს, ასევე ფუნქციონირებს შემონაკერი, ფირფიტასა და ქსოვილისაგან იყო დამზადებული.

ფრენების აპარატმა გამოცდების სრულ კურსს გაიარა და ისტორიაში გერმანიის ევკლემოტორების მწველმარეობად დარჩა. თუ მწველმარეობა არ მოელოებოდა კონსტრუქციული სქემის სიზოლეს, მაშინ ამ აპარატის სილოტრები და ექსპლუატაცია საქმად მარტო იყო.

1942 წლის დასაწყისში ფლოტი ბალტიის ზღვაში შეუღებულერის მტკობი პროტოტიპის სხვადასხვა ბუნებრივ პარამეტრს გამოცდის შეუღდა. კრისერ „კოლმბუ“ დასავლეთი გუმბანი მოქცეო, საიდანაც შეუღებულერის ბლოკი ქარშიც აფრენას ახერხებდა.

1943 წლისთვის ამქნა ორ ათეულამდე „კოლმბუ“, რომლებიც ხმელეთზე და ევროპის ზღვებში სატრანსპორტო ხომალდებს დასაცავდ გამოიყენებოდა. მართალია, საპრობოლო გამოცდებზე ცოტა რამ არის ცნობილი, მაგრამ მინიმუმ სამი „კოლმბუ“ და ამჟებ რაოდენობის Fa.223-ი 1945 წლის აპრილისთვის შე-40 ავიასატრანსპორტო ესკადრიაში ირიცხებოდა. სწორედ ამ ესკადრიაში ერთ-ერთმა სინქროტიტრმა ალგამპროტრეულ ქაღალქ ბრესლაუს დაეცემებ ცოტა ხნით აღარ, გაულატრების ფეკუცია შეტლი.

შეუღებულერი საქმად კარგი გამოცდა და მალე სამხედროებს 1000 ცალი შეუღებულს, მაგრამ შწარმოებელი ქარხნის დაბოშების გამო მხოლოდ 24 ცალის გამოშვება მოუხერხო. ომის შემდეგ მოკუმარეობა მხოლოდ საფრენისად ვერცის სამ შეუღებულერის მაცვლეს ორი FI.282-V10 და ერთი VZ3 ამერიკელებს, მესამე „კოლმბუ“ კი – საბჭოთა კავშირს შეუღდა.

სხვათა შორის, ფრენების სქემის ინოვაციურობის მიუხედავად „კოლმბუს“ შემდეგ მსოფლიოში მხოლოდ ორი სეროული სინქროტიტრებიცაა შეუღნილი.

1945 წელს აშშ-ში ინიცირება ჩარხს კამანის საწყის კაბიტაით 2,000 დოლარი, შეუღებულერის მწველერ კომპანია Kaman Aircraft-ი დააფუძნა, ხოლო ორი წლის შემდეგ პირველი შეუღებულერ-სინქროტიტრ K-125-ის პროტოტიპი ავღო.

მართალია, 1951 წლიდან კამანი ფლოტის კონსტრუქტორია (1919 წელს დაბადებული ჩარხს კამანი 91 წლისა) და სეროული შეუღებულერებს აშშ-ის სამხედრო-სახლდო ფლოტის დაკვეთით შეინება, მაგრამ სეროული წარმოებაში ორი სინქროტიტრის ჩამუშავება მანც შეტლი.

პირველი – H-43 Huskie ფლოტში სწარმოებულ შეუღებულერის დანიშნულება ასრულებდა და მუხლდარეობას ახეთი 18 აპარტი ითვლს.

უჩვეულო ივრო-კონსტრუქციის შეუღებულერის თვალი სამხედრო-სასაერო მალემაკ დადადა და ავიაციისთვის H-43B 193 ცალად დამზდა. კამანი რე მუხლდარეობა მალემაკ იყო გათლილი, მაგრამ საეროების შემთხვევაში სალონი დაპრობების განთავსებაც შეიძლებოდა.

სეროული წარმოების (1959-69 წლები) დროს 15 საცდელ-სეროული მოდერფიკაციის 365 შეუღებულერის დამზდა. სხვათა შორის, ერთ-ერთზე მალერ დან-

ადგარბად აირტრებიცაა სინქროტიტრის გამოყენებული. მსოფლიოში სინქროტიტრის ამ ტექნიკური ხიზახლის მატარებელ შეუღებულერად დარჩა.

ვეტერანის ომის საწყისი ეტაპისთვის უკვე მომცდებულ სინქროტიტრებს ამერიკელები მწვერავებად იყენებდნენ.

გახლები საუკუნის 80-იან წლებში აშშ-ის სამხედრო-სახლდო ფლოტისთვის წყალქვეშა ნავების სწრაფდღოდო შეუღებულერების ერთ-ერთი მიმდრებელი კომპანია „კამანი“ მსხვილავიამწარმოებელი ფირმებს კონკურენციას ელდარ უწყდა, ამიტომ ერთდღობა სამოქალაქო შეუღებულერების ბაზრისკენ გადავიდა.

კომპანია წათვლიდა, რომ მეტ მოკუმბა, მავალითად, მფრინავი ამწყები მოტინდა, რომლის გამოყენებითაც გარე საციდებზე ზე-ტყისა თუ სხვა სახის ტვირთების ტრანსპორტირება იქნებოდა შესაძლებელი.

ამ კონკრეციის საფუძვლზეა შექმნილი შეუღებულერი K-MAX, რომელიც მსოფლიოში მფრე სეროული სინქროტიტრია. პრატეკულად წელიდან შექმნილი ერთბაიანი და ერთადგილიანი ეს აპარტი პირველად 1994 წლის 12 იანვრის აფრინდა. მართალია კომპანია სინქროტიტრების შექმნის გამოცდილება ფლობდა, მაგრამ არც ერთ მთავანს გარე საციდებზე ტვირთის გადატანა არ შეუძლიო.

„კამანის“ სპეცილიისტთა აზრით, ევკლემოტორის ხრახნის ხარტებ კონსტრუქციას მინიმალური მასა და ნაკლები ხმერო ახასიათებს, ხოლო ტვირთის ვერტიკალური აწევისას შეუღებულერის მტილფერ მაქსიმალურად არის გამოყენებული. თუმც ამდლორულად მაქსიმალური სრტებე მხოლოდ 185-210 კმ/სთ-ია.

1994 წლიდან, როდესაც K-MAX-ის სეროული წარმოება დაიწყო, 2003 წლამდე 37 შეუღებულერი დამზდა, სადაც ორი დაკონსტრუქციული, 12 კი სხვადასხვა აფრინდა თუ კატასტროფებში განდგურდა, რასაც სამი მფრინავის სეროებულ შექმნა.

სხვათა შორის, სწორედ ამ სინქროტიტრის ბაზზე კომპანია Lockheed Martin-ი აპროტექტებს უაღლოტო შეუღებულერს, რომლის გამოყენება ჯარისკაცებისთვის აღჭურვილობისა და სხვადასხვა სახის ტვირთების ტრანსპორტირებისთვის ივკუმება. ამქამად მოდელის გამოცდა მიმდარეობს და თუ ის მფრე გიანად დასრულდა, მაშინ მასი გამოყენება ავღანეთში მომავალი წლიდან დაიწყება.

თეიმურ ავლუზაშვილი

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

რუსეთის ავიაცია

— რეალობა და პერსპექტივა

(გაგრძელება. დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ N23-24)

ეურნალის წინა ორ ნომერში მოყვანილი მახასიათებლები რუსული ავიაციის მდგომარეობის შესახებ, ნათლად ჩანს, თუ რა ვითარებაა შექმნილი რუსეთის გამანადგურებელი, საფრონტო თუ სატრანსპორტო ავიაციაში. თუმცა, თუ რუსულ სახმელეთო ავიაციას კიდევ რამე უშველება, ნაკლებსაფარეოა, რომ საშუალო უახლოეს წლებში გამოიწვევს სახლავო, განსაკუთრებით კი საგემბანო ავიაციისათვის, რომელიც მართლაც კატასტროფულ მდგომარეობაშია.

დღეს რუსეთის განკარგულებაში ერთი ავიაშიდი კრეისურია, რომელზეც ერთადერთი ტიპის საგემბანო გამანადგურებლები Cy-33-ები ბაზირდებიან. წინააღმდეგობაშია 1985 წელს ჩამოყვანილი ხომალდი რუსეთის წრდილოეთის ფლოტის შემადგენლობაში ირიტება, თუმცა ის

ნავსადგომთან დგომასა და გარემონტებაში უფრო მეტ დროს ატარებს, ვიდრე ზღვაში. 2008 წლის 8 დეკემბერს ხომალდზე მორიგი სარემონტო სამუშაოები დასრულდა, რაც შეიძლება თვის განმეორებაში მიმდინარეობდა. განახლდა კონდიციონერისა და გემბანზე თვითმფრინავების ამომკვანი ლიფტები, შეიარაღების სისტემა, მიუხედავად ამისა, 2012 წლიდან ხომალდი „სევმაში“ გემბანზე შენეულ ქარხანაში სრულმასშტაბით მოდერნიზაციას გაეულის, რაც გვემთხვევა 2017 წელს დასრულდება. გამოსდის, ხუთი წლის განმეობაში (ეს იმ შემთხვევაში, თუ მოდერნიზაცია დროულად ჩატარდება) რუსული საგემბანო ავიაციის მფრინავები მიწის ექვებიან მივატყუ-

ლი და კვლითვითაცია რომ არ დაკარგონ, საფრთხიში ფრენების შესრულება უკრაინის ქალაქ სეკო არსებულ კომპლექსს „ნიტკაზე“ მოუწევთ „ნიტკა“ ავიაშიდის გემბანისა და ასაფრენ ტრამპლინის სრულად იმორეობს.

საგემბანო Cy-33-ების სერული წარმოება 1993-94 წლებში უსახსრობის გამო მხოლოდ 24 თვითმფრინავის აგების შემდეგ შეწყდა. დღეს რუსეთს 18 ასეთი თვითმფრინავი ჰყავს (6 სხვადასხვა ავარიასა და კატასტროფაში დაიკარგა) — სწორედ ეს 18 თვითმფრინავი შეადგენს მთელ რუსულ საგემბანო საბრძოლო ავიაციას. მაგრამ რუსეთის ამოწურვის გამო უახლოეს მომავალში ისინი ჩამოსაწერი იქნებიან, თვითმფრინავის სერი-

ერთადერთი
მს. ზემოლაროდ
არსებულს Cy-33YB

მოდიფიკაცია — Cy-33YB
 თვითმფრინავის: სიგრძე — 21,2მ
 სიმაღლე — 5,95მ
 ფრთის გაქანი — 14,9მ
 წონა: ცარიელის — 16000კგ
 ნორმალური ასაფრენი — 22500კგ
 მაქსიმალური ასაფრენი — 30000კგ
 მრავალს ტიპი: ორი ტურბორეაქტიული ფორსირებული — 3-ე სერიის **AL-31F**
 წევა: მაქსიმალური — 2x7600 კვ-ძალა
 ფორსაჟე — 2x12500კვძალა
 მაქსიმალური სიჩქარე: მიწისთან — 1300კმ/სთ
 სიმაღლეზე — 2120კმ/სთ
 პრაქტიკული ზღრო — 17000მ
 ფრენის მანძილი — 3200კმ
 ეკიპაჟი — 2 ადამიანი
 საბრძოლო დატვირთვა 8 საკიდზე — 4500 კგ

МиГ-29К/КУБ-ის სერიულ წარმოება, ინდურ ტენდერში გამარჯვების დამახასიათებელია

ული წარმოების დადგენა პრაქტიკულად შეუძლებელია, თუმცის 20 წელი გავიდა და ამ ინტერვალის შემდეგ 25-30 თეთომფრინავის გამოსაშვებად სერიული წარმოების დაწყება მომავალში არ იქნება, რაც თეთომფრინავის ფასის რამდენჯერმე გაზრდით არის გამოწვეული. ამიტომაც რუსეთი საგემბანო ავიაციისთვის 1 მლრდ დოლარად 26 ერთეულ МиГ-29К/КУБ-ს შეუქნას გეგმავს. ამ თეთომფრინავებზე მუშაობა ჯერ კიდევ 70-იანი წლების დასაწყისში დაიწყო და ის საბჭოთა ავიამზიდ კრეისერების შექმნულ საავიაციო ფრის შესადაგვლობაში უნდა შეესაბამებოდეს.

1989 წლის 1-ელ ნოემბერს თეთომფრინავი ავიამზიდის გემბანზე პირველად დაედა, მაგრამ სახელმწიფო შეკვეთამ მიქოიანის ფრმის გვერდით აუარა და სუხის ფრმამზე შეაჩერა არჩევანი. მასხვალ სამონტაჟო, რომელიც ამ დროს ფრ-

მის გენერალური კონსტრუქტორი იყო, ერთ დროს მინისტრის მოადგილე, ტყელი კომპარტების წყალობით საწვანო-სავარჯიშო თეთომფრინავ Cy-25УТГ-ს ლობობრება (სერიალი ორადგილიანი ხასწავლო-საბრძოლო თეთომფრინავიდან სულ 15 ცალი გადაეცოდა) და შესაბამისად, შექმნილი საავიაციო ჯგუფის შექმნის იდეა მხოლოდ ქალაქებზე დარჩა. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ უსახსრობის გამო პროექტი დაიხურა, თუმცა მიქოიანის ფრმა მასზე მუშაობას საკუთარი ხასხრებით აგრძელებდა.

მოლიანობაში თეთომფრინავი, რომელიც „4++“ თაობას განეკუთვნება, МиГ-35/МиГ-35Д-ს ანალოგიურია. საგემბანო კარიანტაცე ორი მოდიფიკაცია აქვს: МиГ-29К/КУБ შესაბამისად ერთი და ორადგილიანი თეთომფრინავები. თუმცა, რა თქმა

მოდიფიკაცია — МиГ-29К
თეთომფრინავის სიგრძე — 17,37
სიმაღლე — 4,43
ფრის გაქანი — 11,998
წონა: ცარილის — 12700 კგ
წონამდური ასაფრენი — 18850 კგ
მაქსიმალური ასაფრენი —
24500 კგ
ძრავის ტიპი: ორი ტურბორეაქტიული ფორსირებული — РД-33К
წვეა: მაქსიმალური — 2x5500 კვ-
ძალა
ფორსაჟზე — 2x8800 კვძალა
მაქსიმალური სიჩქარე: მიწასთან —
1400 კმ/სთ
სიმაღლეზე — 2200 კმ/სთ
პრაქტიკული ტერი — 170008
ფრენის მანძილი: დამატებითი
საწვავის ავზების გარეშე — 1650 კმ
3 დამატებითი საწვავის ავზით —
3000 კმ
მოქმედების საბრძოლო რადიუსი —
800 კმ
ეკიპაჟი — 1 კაცი
საბრძოლო დატვირთვა 8 საკიდეზე —
4500 კგ

უნდა, სახმელეთო კარიანტიდან განსაკვეთით, გამოყენების სფეროდან გამომდინარე, საგემბანოს თავისი ტექნიკური ნიუანსები აქვს, დასაკვიფო ფროფიში, გაბლიერებული მასი თუ დასავადიმი კავში. ზემოთ აღნიშნული 26 თეთომფრინავის შესედავა მომავალი წლის ბოლომდე იგეგმება. სავარაუდოდ, ამ გადამწყვეტილებას წინ ის გარემოება უდღოდა, რომ სერიულ წარმოებამდე თეთომფრინავი, ფაქტობრეოდ, ინდური მხარის ზღუშეყობით მივიდა და 16 გამანადგურებელში 730 მილიონი დოლარა გადახლდა. 2010 წლის იანვარში კი ინდოეთმა დამატებით კიდევ 29 ერთი და ორადგილიანი საგემბანო „სივი“ შეუკვეთა, რომელიც ოფიციალურად 12 მარტს გაფორმდა. შესაბამისად, რუსეთის საკუთარი მხზნებისთვის ამჟებ თეთომფრინავების ყიდვა უფრო იაფო დაუკვეება, რადგან რაც უფრო დიდა წარმოების მოცულობა, მით ნაკლებია ცალკეული თეთომფრინავის ფასი.

კრიზისს სუხის ფრმა საკუთარი ფინანსებით ორადგილიან საგემბანო გამანადგურებელ Cy-33УБ-ზე მუშაობდა. ასეთი თეთომფრინავის შექმნის საჭიროება ჯერ კიდევ 90-იანი წლების დასაწყისში დადგა, როდესაც საგემბანო ავიაციის მფრინავების ერთადგილიან Cy-33-ებზე ფრენისა და ავიამზიდდან აგრენა-დაფრენის დინამიკის შესახსწვლად საწვანო-სავარჯიშო თეთომფრინავი

თუ რუსებში რამე არ იდონეს, უახლოეს მომავალში, მათი ერთადერთი ავიამზიდი კრისერის გემბანი ცარიელი დარჩება. წინა პლანზე Cy-25УТГ, უკან — გამანადგურებლები Cy-33 და შევლმფრენი Ka-29

მიხედვად იმისა, რომ Ka-52-ს საკმაოდ თანამედროვე კაბინა აქვს, ჯერჯერობით, უცნობია მისი კომპლექტაციის სახე. მოყვანილ ფოტოებზე ნათლად ჩანს ორივე შვეულმფრენის ცხვირა ნაწილებს შორის არსებული სხვაობა

ნავი იყო საჭირო. მაშინ ამ მიზნით ორადგილიანი მოიკრიბის გადაკეთების გზით Cy-25YTF შეიქმნა. მიუხედავად იმისა, რომ მისი გამოყენებით შეიძლება კრანსტივისის ეკმაპანიდან აერონა-დაერონის ზოგადი შესწავლა, განსხვავება მასსა და სავეუმბარო გამანადგურებელს შორის საკმაოდ დიდია. ორივე თვითმფრინავს შეტად განსხვავებული საფრენის რეჟიმები და მართვისა და პილოტირების განსხვავებული სპეციფიკაცია აქვინდა.

ახალ Cy-33YB-ზე კვიპაქის ორი წერიტი ერთმანეთის გვერდგვერდ განთავსდა. ახლი შემთხვევაში, კვიპაქის ტანდემური განლაგების სქემისგან განსხვავებით, საგრანობლად მარტოდება ეკმაპანი და აღდგა ოპტიკური სისტემის გამოყენებით, როცა ტანდემური სქემის შემთხვევაში უკანა კაბინაში მუდომი მფრინავისთვის ხედვის ანუ საგრანობლად შესწავლილია. ახალი თვითმფრინავი Cy-34-ს ძალზე ჰგავს, განსაკუთრებით კი ცხვირა ნაწილია, განიკვეთის ფორმის გამოკლებით, რომელიც ბომბდამშენისგან განსხვავებით მგავალია და არა ელიფსური, რაც თვითმფრინავის ბორტზე გამოყენებული რადიოლოკაციური სადგურის ფორმით არის განპირობებული. რადარს ერთდროულად

20 სამიზნის გაცილება მაქსიმალურ 170 კმ-ის დისტანციაზე შეუძლია. სახლავო სამიზნეებზე „მუშაობის“ შემთხვევაში კი აღმოჩენის დისტანცია 300 კმ-მდე იზრდება. თვითმფრინავი პირველად 1999 წლის 29 აპრილს აფრინდა. 2004 წლის ნოემბერში ბარჯენის ზღვაში მყოფ ავიაშვიდზე მან რვა აერონა-დაჯგომის შესასრუ-

ლა. თუმცა ყველაფერ ამხვე სუხობის ფრმა თვის ფინანსებს ხარჯვდა და იმკლორებდა, რომ უახლოეს მომავალში თვითმფრინავით სახელმწიფო დანტერქსებოდა. მაგრამ რუსეთის ნაცკლად თვითმფრინავს თვლი ჩინომა დადავა და ერთხანს შეიარაღებული ძალები-სთვის 40 თვითმფრინავის ვადას გვემედა, თუმცა მოლაპარაკება არ შედგა

ღამაზად შედების მიუხედავად რუსეთს შავი ზღვის ფლოტის ავიაციაში არსებული ეს ნე-12, სამ კოლეგასთან ერთად, სიბერისგან სულს ღაფავს

ბელორუსის Mi-8MTKO

და 2009 წლის სექტემბერში დამკვეთის არარსებობის გამო Cy-33УБ-ს პროექტი დაიხურა.

საკმაოდ საეკოლოგიურად უსაფრთხო რუსეთის საზღვაო ავიაციას, მაგალითად, შავი ზღვის ფლოტის წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო ავიაციამ უახლოეს მომავალში შეიძლება შეწყვიტოს არსებობა. მის შემადგენლობაში 25-ე ცალკეული სახომალდო წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო სამშველმფრენო პოლკი, 43-ე ცალკეული საზღვაო საერთაშორისო საავიაციო პოლკი და 917-ე ცალკეული შერეული საავიაციო პოლკი. სამივე, რომლებიც კანსა და გვარდისკოეს აეროდრომებზე ბაზირდებიან, ჰყავს 30-მდე შვეულმფრენი, 18 საფორსიო ბომბდამშენი და 4 წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო თვითმფრინავი Su-12, რომელიც კველავ ხანდაზმულს 50 წელი შეუსრულდა.

დღეს რუსეთის საზღვაო ავიაციის განკარგულებაშია მხოლოდ 20 ასეთი თვითმფრინავი, რომლებიც ოთხთვიანი ფლოტზე გადანიშნულნი არიან. თავის დროზე ეს თვითმფრინავი წყნე თანამშემდეგ ვაიტი ბერაივის (ბერაიკაილი) საკონსტრუქტორ ბაურომ შექმნა. 1960 წელს პარველად აერონალი თვითმფრინავის სერიალი წარმოება 1973 წლამდე გაგრძელდა და 143 თვითმფრინავი შეისთავრდა. გამოსის, ყველაზე ახალ-გამონდა ამოცანა 37 წლისა, ეს კი არც თუ ისე ცოტაა. რუსეთი აქტიურად მუშაობს შავი ზღვის ფლოტის შემადგენლობის განახლებაზე და უახლოეს წლებში იქ ახალი ფრეგატებისა და კორეტეჟების ჩართვას გეგმავს. მაშინ როცა ამ ფლოტის ავიაციის განახლებამ დასაბ-

ავი არც არის. არადა, 2015 წლისთვის საავიაციო პარკის 2/3 ჩამოსაწერი იქნება.

25 ოქტომბერს ერთ-ერთმა რუსულმა საინფორმაციო ინტერნეტგაზეთმა გამოქვეყნა ინფორმაცია, რომ 2016 წლამდე შავი ზღვის ფლოტის ავიაციაში არსებული მოძველებული ნავსაწინააღმდეგო ამფიბიები შედარებით თანამედროვე Il-38-ით შეიცვლება. საინტერესო ის არის, მაღწეის თუ არა 2016 წლამდე ეს ოთხი თვითმფრინავი, თუ უფრო ადრე არ გახდა ჩამოსაწერი. რაც შეეხება შექცეულს, 1967 წელს შეიარაღებაში მიღებული თვითმფრინავი Il-38 ძველად თანამედროვე ჩათვალის, მიუხედავად იმისა, რომ ექსპლუატაციის მიხედვით პერიოდის განმავლობაში ის უმჯობესდებოდა, მაგრამ შესაძლებლობებით არასდროს გამოირჩეოდა. საინტერესო კიდევ ერთი რამ არის: დღეს რუსეთის ასეთი მხოლოდ 26 თვითმფრინავი აქვს და გამოისი, შავი ზღვის ავიაციაში ჩამოსაწერად გამზადებული ამფიბიების ჩასანაცვლებლად მათი მოხსნა სხვა პოლკებთან იქნება საჭირო.

რაც შეეხება რუსეთის სამშველმფრენო პარკს, იქ ვითარება არც ისე ცუდაა, გამომდინარე არსებული სამშველმფრენო პარკის რაოდენობიდან. მაგრამ უჩეტეს შემთხვევაში პარკის ძირითად ნაწილს 20-25 წლის წინ (თუ უფრო შტეტი არა) გამოშვებული Mi-8-ის ტიპის საშუალო-სატრანსპორტო და Mi-24-ის ტიპის დამრტემული შვეულმფრენების სხვადასხვა მოდიფიკაცია შეადგენს. ბოლო დროს მიმდინარეობს პარკის ინტენსიური მოდერნიზაცია და 2003 წლიდან მწიბრში არსებული Mi-24P და Mi-8MTB-1-ის ტიპის შვეულ-

მფრენები დასვეთი Mi-24P და Mi-8MTKO ვარიანტებზე დასრულებულია და მათი მოქმედება შეუძლიათ შეუღლებულ ფრენის საბაზო მოდიფიკაციისგან ამ უკანასკნელის გარდა ეკიპაჟის კაბინის არემი, ფრეზლავის ქვეშ, მარჯვენა მხარეს მძრეზე დანადგარზე დამაგრებული ოპტიკურ-ელექტრონული სისტემის „პურიტი“ შეიძლება. სხვათა შორის, 2008 წლის ავგუსტოში რუსები საერთაშორისო ტიპის შვეულმფრენს იყენებდნენ, რადგან ერთი ცალკე უკვე საბრძოლო მოქმედების დასრულების შემდეგ, 16 ავგუსტის დაცარვს. იმ დღეს, დაახლოებით საღამოს 10 სთ-ზე, ვუ-ეს-ბეს სასაზღვაო სამსახურის შვეულმფრენი ჯვრის მახლობლად მდებარე საეკოლოგიურად დაზარალებულს Mi-24-ს წამოვიდა. დაიწყო პორტრეტის ან ალექსანდრ ბურლაკი, ეკიპაჟის დანარჩენმა სამმა წევრმა კი სხვადასხვა ხარისხის დამწვრობა მიიღო. დამრტემული შვეულმფრენი უეკიპაჟოდ იდგა, მაგრამ საბრძოლო კომპლექტის დეტრეაციის შედეგად ორივე მათგანი სრულად დაიწვა.

გვემის თანახმად, 2007-2015 წლებში რუსეთი 372 მოდერნიზებული შვეულმფრენს მიიღებს. არადა, 2010 წლის მდგომარეობით რუსეთის შეიარაღებაში სხვადასხვა მოდიფიკაციის 620 Mi-24 და 600 Mi-8 ტიპის შვეულმფრენია. სულ — 1220 და თუ ვაითივალისწინებთ მოდერნიზებული შვეულმფრენების რაოდენობას, გამოისი, 1220 შვეულმფრენისგან 848 მოდერნიზაციის ვარემ განაგრძობს ფრენას. არე მოდერნიზაცია მხოლოდ პარკის ოთქმის 1/4-ს შეეხება.

დამრტემული შვეულმფრენების საქმე უფრო რთულია. ერთადერთი დამრტემული Ka-50-ის წარმოება 15 ცალის გამოშვებით შემოიფარგლა. უკანასკნელი ორი „შუი ზევიანი“ შექმნილი 2009 წელს გადაეცა. რაც შეეხება მის ორადგილიან მოძველულ Ka-52-ს, 2008 წელს მისი მცირე სერიალი წარმოება დაიწყო და 2012 წლამდე რუსეთის მთავრობა 30 შვეულმფრენის შექმნას გეგმავს. მხელი წარმოსადგენია, რამე ყოფილ ამხელა ქვეყანას 30 შვეულმფრენი და რა დედალუბებში გეგმავს მის გამოყენებას, მაგრამ ისიც უნდა უნდა თქვას, რომ მას საკმაოდ მაღალი შესაძლებლობები აქვს. მის შეიარაღებაში კომპლექსი Argument-2000, რომელიც ორბიზან რადიოელექტრონულ საფურცელ არსებულ 52-ს ითვსებს. შვეულმფრენის ციხერში განთავსებული ანტენის არხს 15-20 სკ დისტანციებზე სამიხის ადამიანთა შეძლება. გარდა ამისა, უზრუნველყოფს უ-

აერიოზო ფრენას მინიმალურ სიმაღლეზე დელტის განმედილობაში და ნებისმიერი მტერიპრობების, რადიოლოკაციური სადგურის მქონე არხი მხიდი ხზახის მილისაზე დამატებული ანტენით უსრულეყოფი შეკუმშვების რადიოსინალიზაციის დაცვისა და საპაერო სერვისის მინტორირგს.

„ალიგატორის“ პილოტირებას დელტის განმედილობაში პანორამული ხედვის სამსებრო სისტემა უსრულეყოფის, რომლის მთავარი ელემენტი TO3C-520, მისი „სურთი“ შეკუმშვების კაბინის წინ, ფოტოელაქის ქვეშ არის მოთავსებული და სიბოფიზიორსა და რამდენიმე სიბოფიზიორულ არხს თავსებს. ეკიპაჟის ორივე წევრს სამიზნის მოთიფისა და ინდიკაციის ჩაფიურტური სისტემა აქვს და საპირობების შემთხვევაში მერიანეს შეკუმშვების დამატებული „სურთის“ მობრუნება თავის მოტირიალებით სასერეველი მამარიოლებით შეეხება.

გაერკვევლია, რა კომპლექტაციით მიიღებენ შეკუმშვების შუარაღებაში. ინტერნეტში ფოტოებზე დაკორეექციისას ადელი შესაწირია, რომ სხვადასხვა საბარტო ნაშის მქონე შეკუმშვებებზე ოპტიკურ-ლოკაციური სისტემების „სურთი“ სხვადასხვა ადელზე განთავსებული.

2010 წლის მაისში გადაღებულ „062“ ბორტის ფოტოზე ჩანს, რომ შეკუმშვების ცხვირის ქვეშ ორი „სურთი“ აქვს. შუარაღებით დიდი ზომის ცენტრში დაუქნებული, უფრო პატარა კი მარცხენა

მხარეზეა წანაცელებული. წელსვე აბრილიმ გადაღებულ „53“ ბორტის ფოტოზე შეკუმშვების ერთი „სურთი“ აქვს, ოქცა მის ცხვირს კომუელრებული შუღებლობა არა აქვს და შეკუმშვებისგან განსხვავებით ხელ სხვა ფარადა შეეხები. სეარაუდოდ, ამ რადიოგამჭერაღე გარსემომქნის ქვეშ ანტენა განთავსებული. ამვე შეკუმშვების ფინარის გვერდებზე დამატებითი ჯეჰმანმინება დაუქნებული, „061“ ბორტს კი ცხვირის სრულიად განსხვავებული, ქვედა მხრიდან „შეკრილი“ ფონს აქვს. ჩამოთვლილი სამივე შეკუმშვებისგან სიბოფიზიორის სანტიტორ რადიოებისგან თვდაცივის სისტემა მხოლოდ პირველზე, კატაელტირების სისტემა კი — მხოლოდ მორე, „53“ ბორტზეა დაუქნებული.

ჩვენი „მედილობისმოფავრ“ მუზოელი დიდ იმედს ამყარებს, როგორც თავად ამბობს, „უახლეს“ Mi-28H-ზე, ოქცა ეს შეკუმშვების, რომელიც, ოქცა რუსეთს დაუკორეექციის „ტექნიკის ბოლო სიტევა“, ჯერ კიდევ 1982 წელს აფინდა, მასზე მუშაობა კი 10 წლით ადრე დაიწყო. დღესაც, როცა მისი მცირე სერიული წარმოება მიმდინარეობს, არაერთი პრობლემა აქვს. ელექტრონული კომპლექსის გარდა, რუსეთის თვსატეხი კომპოზიციური მზიდი ხზახნის ნაშეიქ არის, — მათი რესურსი გაანგარიშებულზე მცირეა. მაგრამ მთავარი პრობლემა ის არის, რომ შუარაღებაში ახლაზან მიღების მიუხედავად, შეკუმშვების უკვე მო-

ველებულია. ამერიკული Apache-იცი საკამოდ ახაკონანია (პირველად 1975 წლის 30 სექტემბერს აფინდა), მაგრამ ამ ხნის განმედილობაში აშშ-ის თვდაცივის სამინისტრო მისი მოდერნიზაციისთვის საკამოდ დიდ თანხებს ხარჯავდა. რუსულ Mi-28 განვითარების მიხედვით საპოთია კეჰმარის დამატებე პრაქტიკულად ერთ დონეზე დარჩა. Mi-28H მოდიფიკაცია კი მილის საკონსტრუქტორი ბიურომ თვიინ სახსრებით შექმნა, რის გომეც მის სრულეყოფის 10 წელზე მტრე დასქირადა. 2015 წლამდე რუსეთი 67 შეკუმშვების შექმნას გვემეკს, ხოლო მოთიფინის დახაკამავოფილებლად 300 შეკუმშვების სქირაღება. 5 წლის შემდეგ კი ის მოდერნიზაციის გარეშე მოველებას დაიწება.

რუსეთი 2015 წლამდე შორი ავიაციის 159 თვიომფინანავის მოდერნიზაციასეც ამბობს. 2015 წლამდე აფინორიცი ავიაციის 39 პილკისგან ახალი ტექნიკით მხოლოდ 4 აღქეჰრება, მოდერნიზებული კი — 18. 17 პილკის შერიანავი კი კლავ 25-30 წლის წინ გამოშეკუმშულ თვიომფინანავებით აფინენ, რუსეთის სამხედრო-საკაერო ძალების სარდალ აღქეჰანდრ ზილდინს განცხადებით, სამხედრო-საკაერო ძალების შემადგენლობა 33 ბაზასა და საკაერო-კომსიური თვდაცივის 13 ბრიგადის დონეზე დეა. შუარაღებაში 2000 საერნი აპარატი დარება, დანარქნის, ეს კი თითქმის 1000 ცელაა, ჩამწერნი.

თეზორ კულტურისმილი

Mi-28H, რომელზეც რუსეთი დიდ იმედს ამყარებს, ერთხელ საკუთარი რაკეტების განროღების წარმოქმნილი გამოშავის გამო ჩამოფარდა

სამხრეთაფრიკელი

ტანკები

„არსენალი“ მოსული წერილებისა და ვითხვების შესახად ყურნალი აქვეყნებს პუბლიცაციების ციკლს, რომელიც ეძღვნება ტანკების განვითარებას, ტენდენციებსა თუ პერსპექტივებს, შეიარაღებისა და დაცვის ელემენტების თავისებურებებს, სხვადასხვა ქვეყნის ტანკების კონსტრუქციულ სიახლეებს, განვითარების დღევანდელ მდგომარეობასა და ა.შ.

ჩვენ უკვე განვიხილეთ იუგოსლავიის, ბულგარეთის, ჰოლანდიის, ბრაზილიის, არგენტინის, ირანის, ინდოეთის, ჰაისტანის, ავსტრალიის განვითარების ისტორია, ამ ნომერში სამხრეთაფრიკელთა მიღწევებზე გვაიმობთ...

სამხრეთ აფრიკის პირველი ტანკი ბრიტანული MkA იყო

აფრიკის სამხრეთ ნაწილში — ახლანდელი სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე 1899-1902 წლებში ინგლის-ბურების ომი დაიწყო. მიწინააღმდეგის ქარბ ძალებს ბურები პარტიზანულად ებრძოდნენ და ამ ტაქტიკით ბრძოლებს უწოდებდნენ.

კით ბრძოლებს უწოდებდნენ მომარაგებაში ბურთა სართულზე შეუჭრეს.

მაშინ ინგლისელებმა კონტრაბრტანული მოწყობებები პირველად დააყენეს უკვე მატარებლებში ქვეითების საცეცხლე მხარდაჭერისა და რკინიგზის დასაცავად გამოიყენეს.

ბურები ომში დამარცხდნენ, მაგრამ სამხრეთ აფრიკის კავშირის უკონომიკურმა წარმატებამ ქვეყანას 1910 წელს ბრიტანეთის იმპერიის შემადგენლობაში დომინიონის სტატუსი და არამის ჩამოყალიბების უფლება მოუტანა.

პირველ მსოფლიო ომში ბრატანეთის მხარეს მებრძოლ სამხრეთ აფრიკაში პირველი ტანკი ომის შემდეგ, 1919 წელს გამოჩნდა. ინგლისური საშუალო MkA — ახალი ტექნიკის შეხადებული ბათა სახალხო დემონსტრირების გზით ფულის შეგროვებას ისახავდა მისნად.

1922 წლის მარტში ტანკმა სამთავრობო ჯარებს თეორიკანთან შესატყა აჯანყების ჩახშობაში დახმარება გაუწია. ერთ-ერთი შეტაკებისას მძღოლის საფრეზელი დროკოდან შემოსულმა ტყვეამ მძღოლ-მექანისკ ვინისის საციოხელ შეაწირა.

მეორე მსოფლიო ომამდე სამხრეთ აფრიკის არმიას ჯერმანტექნიკა ქე-

გერმანული გავლენით შექმნილი Marmon-Herrington MkVI

ქვეყნის რეალიზება მოკავშირე ჯარისკაცებისათვის

და და ამ გეგმის ფარგლებში ფორმირება იმის შესაძლებლობის დროს დაიწყო. 1940 წლის პირველ ნახევარში რამდენიმე სატანკო, ჯეშმანვეტრომობილებისა და მოტოციკლისტთა ქვედანაყოფის ჩამოყალიბება მოხერხდა.

სატანკო ქვედანაყოფები მცირე რაოდენობით ბრიტანულ-ამერიკული Valentine MkIII-ის, Vickers MkII/MkIII-ის, Crusader MkVI-ის, M3 Stuart-ისა და M4 Sherman-ის ტიპის ტანკებით, თვითმგავალი საარტილერიო დანადგარებით (Sexton-ი), დაჯავშნული ავტომობილებით (Staghound-ი) და სხვა ტექნიკით აღიჭურვა.

ქვეყნის სამრეწველო პოტენციალს კონკრეტული დაჯავშნული ავტომობილების წარმოებაზე გაუკვირდა.

1938 წლიდან მთავრობა ამერიკულ კომპანია Marmon-Herrington-თან დაჯავშნული ავტომობილების წარმოებაზე შეთანხმებას მოლაპარაკებას აწარმოებდა და უბრალოდ ამ პროცესს დააჩქარა.

სამხრეთ აფრიკაში კანადური „ფორდის“ სამტრანსპორტო 01T/81 მოდელის შასი, ამერიკული „მარმონ-ჰერინგტონის“ ოთხბე თვლის ამბრაჯი და ბრტანეთში დამზადებული შეიარაღება თავს იყრიდა და ადგილობრივი კომპანიები ჯეშმანვეტრომობილების დამზადებას და აქიზების უზრუნველყოფას.

1939 წლის დეკემბერში პირველმა ჯეშმანვეტრომობილებმა საამქრო დატრეფეს. ომის დასრულებამდე რამდენიმე მოდელის 5700 დაჯავშნული ავტომობილის დამზადება მოეხერხა და მათ შორის უველზე მრავალრიცხოვანი MkIV იყო.

MkIV: მასა - 6,25 ტონა, უკაბო - 3 კაცი, ჯეშმანი - 20 მმ, კარბურატორიანი ძრავა - 95-ცხ.საღიანი, საბქარე - 80 კმ/სთ-ში, ხელის მართვა - 322 კმ, შეიარაღება - 40 მმ-იანი ქვესიხი, ორი 7,7 მმ-იანი ტვიპომფქვევი;

ბოლო მოდელი MkVI (8X8) მძიმე ჯეშმანვეტრომობილების კლასის მეთექვსმეტეა, 57 მმ-იანი ქვესიხით იყო აღჭურვილი და ორორი ძრავა-გადცემისა კოლოფი ჰქონდა.

1961 წლიდან სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა დამოუკიდებელი სახელმწიფოა და რაზობრივი დისკრიმინაციის

ჯეშმანვეტრომობილი
Marmon-Herrington MkII

გამო ქვეყნის საერთაშორისო სავაჭრო სანქციები, ხოლო 1967 წლიდან გერმან რეზოლუციით იარაღის მიწოდებაზე ემზადო დაუწყდა.

ამ დროისათვის სამხრეთ აფრიკის არმიის განკარგულებაში 50-იანი წლების პილოტს დიდ ბრიტანეთში საიდეო 250 Centurion Mk2/Mk3 და ორდინა-ინდოეთიდან შემოტანილი რამდენიმე ათეული „ცენტურიონ“ Mk5 ტიპის ტანკი იყო.

სანქციების გამო ქვეყნის სამხედრო მრეწველობის განვითარების გარდა სხვა გზა აღარ დარჩა, სადაც წამყვანი პოზიცია სახელმწიფო კომპანია Armskor-მა და სხვა კრძო კომპანიებმა დაიკავეს.

საქმიანობის ერთ-ერთ მთავარ მი-

მართლებად ტანკების მოდერნიზაცია დაიხსნა და საცდელად ჯერ 35 „ცენტურიონს“ ძრავა-გადცემისა კოლოფი შეუცვალა და ტექნიკური ხასიათის სხვა მცირე ცვლილებები ჩაუტარდა.

შეგრამ ანგოლაში, ნამიბიაშია თუ მოზამბიკში დაწვეულ ომებში საბქროთა T-54/T-55-ების 100 მმ-იანი ქვესიხებმა საცდელად ძალით 83,8 მმ-იანი ქვესიხებით შეიარაღებულ „ცენტურიონებს“ ავლობა და სამხრეთაფრიკელი სამხედროები ტანკების აუცილებელი მოდერნიზაციის წინაშე დააყენა.

დაგროული გამოცდილება და ისრაელის დახმარება 1976 წლის ტანკების მოდერნიზაციის ამბიციური პროგრამა Orlifant Mk1-ის დასაწყისი გახდა.

სამხრეთ აფრიკაში დამზადებული ფრანგული AML 90 (Eland-90)

AML 90 (Eland-90)

ორიგინალური კონსტრუქციის Leopard-1

გაუმჯობესდა „ცენტურიონების“ საველი ნაწილის დაძვლების ხისტება, გაძლიერდა კონსტრუქციის ჯეჟმანდაცვა, დაიწყო დამის ხელის ხელსაწყოები და ისრაელში ინგლისური ლიცენზიით დამზადებულმა 105 მმ-იანმა ქვერტყმა საცეცხლე შესაძლებლობები ბევრად ამაღლა. ეს საქმისხად არ ჩაითვალა და 1985-

Buffel-1 ერთ-ერთი ყველაზე გაგრძობილი ჯეჟმან-ავტომობილი იყო

სამხრეთაფრიკული Mamba აფხაზეთში გაეროს მისიის მიხედვით

90 წლებში ტანკებს მოდერნიზაციის მორიგი ტრეპაი ჩატარდა: დაიდა ახალი დიზელის ძრავა და ტრანსმისხია, სანჯეი ავზების ტეკადობამ 1280 ლიტრამდე მოიმატა, გაუმჯობესდა კონსტრუქციის ჯეჟმანდაცვა, კეპაგი ლაზერული მანძილმზომი ბალისტიკური გამომთვლელით აღჭურვა, კონსტრუქციის ორივე მხარეს ოთხ-ოთხი საკეპმლე ყუმბარსატკორციე გამომწდა, გაძლიერდა კორპუსის ფსკერი, ბორტებს ფალშობრტები დეკატი და სხვ.

1985 წლიდან საპროექტო მუშაობა „ოლიფანტ“ Mk1B-ის შიშარბელებით გაგრძელდა, სადაც მთავარი ყურადღება ჯეჟმანდაცვის გაძლიერებას დაეთმო. ბალანსირების შტანდარტებით კონსტრუქციის ბორტები და სახურავი მრავალმრთანი ჯეჟმანის დაცვის ახალი ელემენტებით შეიქმნა, ხოლო საველი ნაწილი გვერდებიდან ფოლადის კერანებით დაიფარა.

კონსტრუქციის კეპაგის ქონებისა და ნიფთების შესანახი კალაით შეეცვალა კონსტრუქციის გარემოზამუხლობა-

ში ჩამჯდარმა ბევრად ტეკნიკურების ნაველორმა, რომელსაც კეპაგის სააბზანოიდ ხმარობდა.

ქვერტყით ობური გარსაცმით დაიფარა. ცეცხლის მართვის ახალმა ავტომატიზებულმა ხისტემა ტანკის შესაძლებლობები მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა.

ჯეჟმანდაცვის გაძლიერებამ ტანკის წინა გაზარდა და ახალი ძრავა-ტრანსმისხია მოითხოვა, რის გამოც საველი ნაწილიც თვითდან დაპროექტდა.

მოდერნიზაციის ახალი პროგრამა 1991-94 წლებში 44 ტანკმა ვაიარა.

Olifant Mk1B: მასა – 58 ტონა, კეპაგი – 4 კაცი, დიზელის ძრავა – 950-ცხალიანი, ხისტეჟე – 58 კმ/თოში, ხელის მართვა – 400 კმ, შეიარაღება – 105 მმ-იანი ქვერტყი, ორი 7,62 მმ-იანი ტეკამგორწვეი;

2003-05 წლებში რამდენიმე ტანკს Mk2 მოდელის შესაბამისი მოდერნიზაცია ჩატარდა: ჯეჟმანდაცვა მოდელის სახის შესაცვლელ პატენტზე გადაიდა, განახლდა ცეცხლის მართვის ხისტემა, გაიზარდა ჭურჭების მართვა და სხვ.

60-იან წლებში სამხრეთ აფრიკის არმიის ჯეჟმანსატანკო პარკის დიდი ნაწილი ბრიტანულმა ჯეჟმანტრანსპორტიორმა Saracen-მა და მსუბუქმა სადაზურრო დაჯეჟმნულმა ავტომობილმა Ferret-მა, ფრანგული Panhard-ის მრავალმრთავი დანიშნულების ჯეჟმანავტომობილმა AML 90-მა შეეფსო.

კომანია Reumech Sandock-მა კ „პაპარდისაგან“ AML 90-ის ლიცენზია

სატანკო პარკის დიდი ნაწილი ისევ Olifant Mk1B-სატანკ შედგება

შეიქმნა, 1962 წლიდან ანალოგების Eland 60/90 წარმოებას შეუდგა და სხვადასხვა დანიშნულების 1300 ჯავშანტექნიკაში დააშავდა.

სამხრეთაფრიკელმა სამხედროებმა უპირატესობა მაინიჭეს ბორბლებიან მსუბუქად დაჯავშნულ ტექნიკას, რომელსაც სამხრეთ აფრიკის რელიეფზე მუხელუხა ჯავშანტექნიკასთან შედარებით მეტი სიჩქარე და უკეთესი მანევრულობა ჰქონდა.

ეს ტენდენცია ანგოლა-ნამიბიაში ბრძოლების დროსაც შეინარჩუნდა, სადაც არმაას აფრიკელ პარტიზანებსა და კუბის არმიის ტელდანოეფების ბრძოლა მოუხდა.

საბრძოლო მოქმედებები საფრანგსა და ნახურად უდაბნოებში მიმდინარეობდა და ძირითადად რეიდების ხასიათს ატარებდა. ღანძლიერი ტანკების მასობრივად გამოყენების საშუალებას არ იძლეოდა და აქცენტი ბორბლებიან დაჯავშნულ ტექნიკაზე გაკლდა.

პარტიზანებმა ჯავშანტექნიკას ნაღმები დაუპირისპირეს და ამით გამოწვეული საფრთხე იმდენად დიდი აღმოჩნდა, რომ სამხრეთ აფრიკამ ნაღმ-საწინააღმდეგო არაერთი სიახლე დანერგა.

ნაღმის აფეთქების შემოქმედების შესამცირებლად ავტომობილების კაბინა და დაჯავშნული ძარა შასიდან აიწია, ხოლო ძარის ფსკერს ობტამპლური - V-ებური ფორმა მიეცა.

იატაკზე დაწოებილი წვლით სავსე რუხინის ავზები დამატებით დაცუას ქმნიდა, ხოლო სახურავზე დამაგრებული საბურავები კი ვადავრდნის შემთხვევაში ამორტიზატორის დანიშნულებას ასრულებდა.

სიახლეცა გათვალისწინებით ადგილობრივმა კომპანიებმა სტანდარტულ საავტომობილო შასებზე (Land Rover-ის, Bedford-ის, Nissan-ის, Isuzu-ს, Mercedes-Benz-ის, Unimog-ის, Samil-ის და სხვ.) მსუბუქად დაჯავშნული მრავალ-

ფორიანი ტექნიკა შექმნეს: საატარებლო ჯავშანტრანსპორტიორები, სატვართო ავტომობილები, ავტობუსები, ბენზინშიდები, ცეხშიდები, საჯიპსონტო სახელოსნოები, სანიტარულ-სავეცუაციო ავტომობილები და სხვ.

ტრადიციისამებრ, ახეთი ტექნიკა სამხრეთ აფრიკაში გავრცელებული ცხოველების სახელს იღებდა და არმიის შეთარაღებაში გამოჩნდა: Buffel-ი, Bulldog-ი, Rhino, Hippo, Zebra, Kudu, Puma, Crocodile, Kwevoel-ი, Bosvark-ი და შრავალი სხვა.

ვეულაზე დიდი რაოდენობით (1400) Buffel-ი Armskor-ში შეიქმნა კომპანია Samil-მა დააშავდა, რისთვისაც სატვართო ავტომობილი Samil 20 MkII-ის (4X4) შასი გამოიყენა.

„ბუველი“-ს ერთადგილიანი დაჯავშნული კაბინა ძარასთან ხისტად არის დამაგრებული და სიმეტრიის ღერძთან მარჯვნივ არის გადაადგილებული. ძარის ფსკერს V-ებური ფორმა აქვს და იატაკქვეშ სწავთვის ავზთან ერთად 100-ტონიანი წყლის რეზერვუარია მოთავსებული.

დაჯავშნული ძარა ზევიდან ღიაა და

სრულად ვეიამიზებულ 10 ვარისკაცს იტევს. სატვროების შემოხვევაში კაბინის თავზე ტყვიამფრეცვეის დაფენება შეიძლება.

რეკლამას თუ დაჯერება „ბუველი“-ნებისმიერი ბორბლის ქვეშ ორი ტანკ-საწინააღმდეგო ნაღმის — TM-57-ის აფეთქებას, ხოლო დაჯავშნული კორპუსი შასხანის კალიბრის ტყვიებსა და ჭურვის ნამსხვრევებს უტევს.

„სამილ“-20-ის შასის კომპანია — 20 მმ-იანი თვითმავალი სახეიწიო დანადგარის (Ystervark-ი), 127 მმ ზალბური ცეცხლის რაკეტული სისტემის (Valkir-ი), სველუ-სარემონტო სახელოსნოს, მართვა-კეპირის მანქანის, საარტილერიო ცეცხლის მაკორექტორული მანქანის, სანიტარულ-სავეცუაციო მანქანისა და სხვა ტექნიკის დასაშავებლად იყენებდა.

უკვე მოქმედებულ „ბუველის“ და სხვა მსგავსი ტექნიკის შესაცვლელად 1995 წელს Land Systems OMC-მა „უნ-იმოგის“ შასიდან „პურსედისის“ ძრავით ჯავშანავტომობილი Mamba MkI (2X4) წარმოადგინა.

MkII მოდილიდან წარმოება ორწამყ-

სამხრეთაფრიკული ტანკი Olifant Mk2

უახლესი შიმე დაჯავშნული საბრძოლო მანქანა RG-35

ენხიდან „ამბას“ დამზადებზე გადავიდა. სამხრეთ აფრიკის პაროტუსი, მან კარგი სავალი თვისებები და ნაღმზე აფეთქების მამართ გამძლეობა გამოავლინა.

რეკლამის მიხედვით „ამბას“ ნებისმიერ საბურავის ქვეშ ორი 7,5 კვ-

იანი ნაღმის აფეთქება ადამიანებისათვის უსაფრთხოა, ხოლო დანიანებული ავტომობილის მწიფობაში შეყვანა 24 საათშია შესაძლებელი.

სამაზო მოდელი შეიარაღებას არ ატარებს, მაგრამ დაჯავშნული პლატფორმა გათვლილია 106 მმ-იანი უკუ-

გორების ქვეშის (Sabre) 107 მმ-იანი ზალიური ცეცხლის რეაქტიული სასტუმის 12 მომართულიანი პაკეტის, ტანკ-საინააღმდეგო კომპლექსის (ZT-3), 81 მმ-იანი ნაღმსატყორცის, 20 მმ-იანი შტეკილეუბელი ავტომატური ქვეშისა და სხვა შეიარაღების დასაყენებლად.

სპეციალურად 44-ე საპარანეტო-სადესანტო ბრიგადისათვის შექმნილ Iron Eagle-ს ძრავა-ტრანსმისია უკანა ნაწილში და რეიდის დროს მოძვრობების დასამსხვრევად კორპუსის შუბლის ჯეშნადაცვა გაძლიერებული აქვს. აღქურვლია 106 მმ-იანი უკუგორების ქვეშის

ლობანში მყოფი სამშვიდობო ძალებისათვის „ამბას“ ბანაჟი — Nyala PG-31, ხოლო ავსტრალიის ტენდერებისათვის კი Taipan-ი მოწოდდა.

საიმელობის მალაღი ხარისხის გამო „ამბას“ სხვადასხვა მოდელი დაახლოებით 20-მდე ქვეყნის არმიის შეიარაღებაში შედის.

1974 წელს სამხრეთ აფრიკის არმიამ შეიარაღებაში საკუთარი წარმოების ბორბლებიანი ჯეშნატანსპორტიორი Ratel-ი (6X6) მიიღო.

„არატელის“ კორპუსი ჯეშნაფურ-

ყველან თაობის
საყვარელი გაცემი
1934 წლიდან

ჯავშან-ტრანსპორტორი Casspir-ი

ცლების შედეგობით არის დამზადებული. უკანა ნაწილი და გვერდები 7,62 მმ-იანი, ხოლო შუბლი კი — 12,7 მმ-იანი ტყვიებისგან დაცემაზე გათვლილი.

1978-87 წლებში ჭალაქ ბუნების პარხანა ჯავშანტრანსპორტორის სერულად, ხოლო მომდევნო წლებში დანაკარგის შესავსებად და სავსესობრივ ამზადება.

Ratel 20: მასა — 18,5 ტონა, ეკიპაჟი — 3 კაცი, დესანტი — 7 კაცი, ჯავშანი — 20 მმ, დიზელის ძრავა — 282 ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 105 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 1000 კმ, შეიარაღება — 20 მმ-იანი ქვემუხთი და ორი 7,62 მმ-იანი ტყვიამურქვეთი;

„არტელის“ ბაზაზე შექმნილია სხვადასხვა სახის დაჯეშული საბრძოლო ტექნიკა: ქვეითების საცეხელ მხარაღმქრა — **Ratel 60** (შეიარაღებულია 60 მმ-იანი ნაღმსატყორცილია და 7,62 მმ-იანი ტყვიამურქვეთი), შექმნილებული ქვედანაყოფების საცეხელ მხარაღმქრა **Ratel FSV 90** (აღჭურვილია 90 მმ-იანი ქვემუხთით), 81 მმ-იანი და 120 მმ-იანი თვითმავალი ნაღმსატყორცილები (**Ratel 81/120**), თვითმავალი ტანკ-მინიანაღმდგო დანადგარი (**Ratel ZT**) და სხვ.

მოწინააღმდეგის სურვში სადამცერკო დანი რუდებისა და ტანკების ბრძოლის დანიშნულებას მძიმე ჯავშანავტომობილი **Roolikat-ი** (8X8) ახერხებს. „როუკატს“ ტანკისმიმდგარი კომპონირება აქვს. წინ მართვის ორგანოებია, შუაში — საბრძოლო განყოფილება და 7,6 მმ-იანი ქვემუხთი აღჭურვილი კოქსა, ხოლო უკან კი ძრავ-ტრანსმისიისა მოთავსებული.

დაჯეშული შუბლი 23 მმ-იანი ტყვიების, ხოლო კორპუსი ნაღმების აფეთქებას უძლებს. ცეცხლის მართვის ავტომატიზებული ხისტემის დამხარებით ეკიპაჟს ჯავშანავტომობილი საბრძოლო მდგომარეობაში რამდენიმე წამში მოჰყვას.

საბაზო მოდელით ერთად დამზადებულია: „როუკატ“ 105 (აქვს 105 მმ-იანი ქვემუხთი), „როუკატ“ ZA-35 (აღჭურვილია ორი 35 მმ-იანი ავტომატით) და „როუკატ“ ZA-HVM (ატარებს „სინა-საქის“ კლასის 4 რაკეტას).

კომპანია TFM-ი 1980 წელს სერიალად დაიწყო და არმიას „სელფორდის“ შასზე დამზადებული 3 ათასამდე ჯავშანტრანსპორტორი **Casspir (4X4)** მიწადა.

ტორებისგან „კასპირს“ განსხვავებს 6 მმ-იანი ჯავშანფურცლებიზაგან დამზადებული ძალიან გამოსკვლილი V-ებური ფორმის კორპუსი და ტყვიავიქრთარი მინის დიდი ფანჯრები.

ეკიპაჟიანად 12 კაცს იტევს და 7,62 მმ-იანი 1-3 ტყვიამურქვეთით არის აღჭურვილი.

ორი წელია, რაც სამხრეთაფრიკული კომპანია **Paramount Group-ი** ახერხაიჯანთონ თანამშრომლობს, — ბაქოს ერთ-ერთი ქარხანა სამხრეთაფრიკულ ჯავშანავტომობილებს **Matador-სა** და **Marauder-ს** აწვდის.

ამ ტექნიკის პრეზენტაცია ორდანიში, გამიფენა **SOFEZ-2008-ზე** შედგა და საციელიისტეგებს **Matador-ი** — **Oryx-ს** (სამხრეთ აფრიკამ აშშ-ის შეკვეთით ურავის არმისათვის შექმნა), ხოლო **Marauder-ი** კი „სამხას“ მიამსგვეს.

არმიისათვის ახერხაიჯანა წელიწადში რამდენიმე ათეულ აფრიკულ დაჯეშულ ავტომობილს აწვდის.

ახერხაიჯანში აწვობილი ჯავშანავტომობილი **Matador-ი**

Matador: მასა — 14,5 ტონა, ეკიპაჟი — 2 კაცი, დესანტი — 12 კაცი, დიზელის ძრავა — 240 ცხ.ძალიანი, სიჩქარე — 120 კმ/სთ-ში, სელის მარაგი — 700 კმ, შეიარაღება — შუიღლება ავტომატიკური უკმარსატყორცის ტანკ-სწინააღმდეგო კომპლექსის ან სიყრელკალიბრთანი ავტომატის დაყენება;

2009 წელს ქვეყნის სხვადასხვა კომპლურ პარობებში და რელიეფზე გამოყენდა გაართა უახლესმა მძიმე დაჯეშულმა საბრძოლო მანქანა **RG-35-მა** (6X6).

ახალ საბრძოლო მანქანას დიდი მუცა მოცულობა (15 მ³) აქვს, გათვალისწინებულია დამატებით დაჯეშვის ელემენტების გარეშად დაყენება, აღჭურვილია გარეშის წრიულად დასაუფლებელი ტელეკამერებით, შესაძლებელია კონდიციონრის დაყენება, შედესანტისა სკამები უსაფრთხოების დევეყებითა და თვისაღებებით არის აღჭურვილი და ა.შ.

შალვა მომბიპირიძე

ხაიკომობილო და სარკინიგზო ხიდები მდინარე კოდორზე

(გაგრძელება). დასაწყისი იხ. „არსენალი“ N20-21)

235-ე ბატალიონის შეთავის შოადგილე მათორი რაიონის ზარანდინი: — სოხუმის 23-ე ბრიგადის 235-ე ბატალიონი ბაზოშუის, ვინახლების, კლადინაროვის, ვარისი, ახალდაბის, კინდლისა და სხვა სოფლების მცხოვრებთ აერთიანებდა და დაახლოებით 880 კაცს ითვლიდა. ბატალიონის განკარგულებაში იყო: სამი БМП, ერთი 100 მმ-იანი საზენიტო ქვეშეტი КС-19, ორი 57 მმ-იანი საზენიტო ავტომატური ქვეშეტი С-60 და ერთი 85 მმ-იანი საზენიტო ქვეშეტი 42-К. საკაროების შემთხვევაში 2-3 ტანკით ცალკეული სატანკო ბატალიონი შექმნებოდა.

სოხუმის ვეპისხების შემდეგ კოდორის საერთომობილო ხიდის მარჯვენა მისასვლელს სამშვიდობო ძალების მანდატით აღჭურვილი რუს შეღწაჩრეთა დანაყოფი (7 კაცი და ერთი БМД), 235-ე ბატალიონისა (16 კაცი და ერთი БМП) და აუხაზეთის შინაგანი ჯარის ბატალიონის ოცეული (20 კაცამდე) იცავდა.

წყენი ბატალიონის მორე ჯგუფი (8 კაცი) საერთომობილო ხიდთან დაახლოებით 300-400 მეტრით დაშორებულ რკინიგზის ხიდის ორივე მისადგომს აკონტროლებდა.

16 სექტემბრამდე, ანუ საბრძოლო მოქმედებათა დაწყებამდე, საერომობილო ხიდზე სამოქალაქო მისახლოების მიმოსვლა არ შეწყვეტილა. მიმოსვლა მას შემდეგ შეჩერდა, რაც აუხაზებმა შეთანხმება დაადრევეს. ცენტრალური გზა გადაკეტეს და ბრძოლა ვინახლებს, რუსები ნეიტრალიტეტის შეჩარჩურებას ცდილობდნენ და აუხაზებს გამართობილებული ცეცხლით ხიდიან მიჯნობლების საშუალებას არ აძლევდნენ.

23-ში კი ახალდაბაზე შეტევამი

მონაწილეობა შეიკავებო, მაგრამ სამშვიდობო ძალების სტატუსას მოტრეით უარი გვიითხზეს.

24 სექტემბერს რუსებმა პოზიციები დატოვეს. გასელის წინ მათი შეთავის მიიური შეჩუხდა და იმ მიზეზით, რომ ქართველების მდგომარეობა უიქელი იყო — გაკლა შირჩია“.

რუსული „ნეიტრალიტეტი“ დახრულდა მაშინ, რაცა სოხუმის დაქვეშამდე რამდენიმე დღე დარჩა და ქართულმა ფორმირებებმა მიხვებოთ გამოცენტრალური მავისტრალის გზხხსა ვერ შეძლეს.

აუხაზეთის იძის ერთ-ერთი ნაკლებად ცნობილი ეპიზოდი კოდორის ხიდებას რაიონში მიმდინარე ბრძოლება, სადაც სამაიერობო ვარებთან ერთად ლითი ქობალაის რაზმი მოქმედებდა.

ხელის სანაბროს გასწვრე აუხაზებს პოზიციები არ ეკავით და ვერც აკონტროლებდნენ, რადგან რკინიგზის მალაღი მისაწყენი რაზმის გადაადგილებაზე დაკვირვების საშუალებას არ იძლეოდა.

გვემის შესაბამისად, 25 სექტემბერს 235-ე ბატალიონის ასეულებს ქობალაის რაზმთან ერთად აუხაზება-ახალდაბის მიმართობლებაზე გასვლა დაიკვლა.

ბატალიონის პირველმა ასეულმა ყურადღების მისაქეცვად 25 სექტემბერს, დღისით, დაახლოებით 70-მდე კაცითა და ერთი БМП-ით კოდორის საერთომობილო ხიდზე იერიშის მიტანა სცავდა, მაგრამ აუხაზეთის გამაგრებული სიმაღლებიდან, სოფლის კანტორასა და საკადემოფოიოსთან გამაგრებულმა აუხაზებმა ძლიერი ცეცხლი ვახხნეს და წინსვლის საშუალება არ მისცეს. ასეულმა რამდენიმე მეტრობლი დაკარგა და საწყის პოზიციებზე დაუბრუნდა.

მორე ასეულმა, დაახლოებით 60-70 კაცით, კოდორი ფონებით რკინიგზის ხიდის ქვეით გადალახა და პოზიციები

1992-93 წლების ომის უინალი

მდინარის მარცხენა სანაბროზე, ბეტონის კედლის უკან დაიკავა.

შესამე ასეულმა (50 კაცამდე) მდინარე კოდორი კიდე უფრო ქვეით გადალახა, უჭიბო დაახლოებით 1,5 კილომეტრი გაიარა და სოფელ ბალანის მახლობლად მდებარე სატრეკეიხიონის რაიონში განდრავდა. მოქმედებათა კორდინაციისათვის ასეულთან გააყურაშუილი იმფოფებოდა.

რკინიგზის ხიდთან დაახლოებით 400-500 მეტრში რკინიგზის ქვეთ გამაფული პატრია გასსვლელი გაირაბია, რომლითაც გზა სოფელ ბალანთან კოდორის საერთომობილო ხიდზე გამაფული ცენტრალური გზხსაკენ მიქმართება.

რკინიგზის მახლობლად ქობალაის 40-50-კაციანი რაზმი და ერთი БМП იდგა.

გვემით, ვეირაბის მახლობლად ეს ძალები გაერთიანდებოდა და ცენტრალურ გზხს ერთობლად შეუტევედა, რითაც იქ მოქმედ ვეირაბის ნაწილებს დახმარებას გაუნეცვდა.

აუხაზებისათვის შეტევა მოულოდნელი იქნებოდა, რადგან ქართული ქვედანაყოფების გადაადგილება-მანევირება რკინიგზის მისაწყენის უკან მიმდინარეობდა და წარმატების შესახებ დიდი იყო.

მათორი რაიონის ზარანდინი: „მოულოდნელად, იხ-22 საათის შორის, მორე ასეული ოთხ ინტენსიურ ცეცხლში აღმოჩნდა, სხომ თვისი აწევის საშუალება არ გვექონდა. 6 კაცი დიდიესა და ამდრევე დაიჭრა. საერაულოდ, იმ ადგილებიდან ისროდნენ, სადაც ქობალაის რაზმი იყო გამაგრებული.“

ამ დღისთ გააყურაშუილმა რაცით გადმოგვეცა, რომ ვეირაბისსაკენ დაძრული ასეული ძლიერ ცეცხლში მოქეცა და წინსვლის საშუალება არ ქებრდა.

ქობალაის რაზმიდან კი გად-

მოსცემდნენ, რომ მათ „სხედრონიკლები“ უტყვედნენ და თავდასაცავად ისროდნენ.

მოკვანებით გაირკვა, რომ საეკონომილო გვირაბში **БМП** გაფუჭდა და გზა ისე ჩახერგა, რომ კაცი გასულას ვერ შეძლებდა“.

მტრის დასამარცხებელი ერთიანი ფრონტის პარტიკობა, შიდა დაბრუნებისა, პოლიტიკური ამბიციები, მოუზადებელი ჯარი, უკასხუხისმგებლობა თუ ღაღატა — ჩვენი ვფელა ეს უბედურება მოწინააღმდეგეს მოქმედებას უადვილებდა და ახალგაზრდა ქართველ სახელმწიფოს კატასტროფისკენ მიაქანებდა.

ახალდაბაზე პირველ და მეორე მარცხიან შეტევებს 27 სექტემბერს მესამე შეტევა მოჰყვა, მაგრამ ამჯერად ძალები ბევრად მცირერიცხოვანი იყო და გამართული ჯეშმანტეკნიკა — თითზე ჩამოსათეფლელი. სპონტანური შეტევები დაინკარგის გარდა სხვა არაფერს იძლეოდა. ეს კი პირად შემადგენლობაზე დამორგუწველად მოქმედებდა და ბრძოლისუნარიანობას უქვეითებდა.

ხაშურის მე-20 ბატალიონის შეთაური მათირი ბრძანაბანამ: „აუხელოვანო ბრძოლების განახლების შემდეგ თბილისიდან ხაშურში 2 **БМП-1** ჩამოიყვანეთ და ოსამშინარსკენ თავისი სკლით გავგზავნეთ“.

25 სექტემბერს ბატალიონი დაახლოებით 60 კაციითა და ორი **БМП**-ით ოსამშინარში იყო და ახალდაბაზე შეტევისათვის მზადებას უწუდეკითა.

26-ში საქედანიშულების ჯგუფი მოწინააღმდეგის ზურგში ჩასაფრების მოსაწყობად გაიგზავნა.

გზაში ჯგუფმა აუხანია სატყერითო ავტომობილი შეაძინა და ავტომობილი მასში შეიყი ოცამდე მებრძოლი გაანადგურა. მოკლულთა შორის რამდენიმე სნაიპერი ქალი და რუსეთის არმიის პოლკოვნიკი უღებინდა. ავტომობილი რიგოვრ ჩანს. ავტომობილს მებრძოლები პირიციებზე მიკაფუდა.

ბრძოლის ადგილზე მოწინააღმდეგე ტანკი და დამხმარე ძალები ჩამოსწია, ამიტომ ჯგუფი უკან გამოვიდა.

27 სექტემბერს, გამთინიასს, ყოფილ-გვარი საარტილერიო მომზადების გარეშე გზიდან ხელმარჯუნე სპანდის ყანებში, დაახლოებით კილომეტრზე მტეტი ხევძის ფრონტზე, ხაშურის ბატალიონი, ვახანის სასწელო ცენტრისა და ქუთაისის პოლიციის რაზმის 400-მდე მებრძოლი შეტევებზე გადიოდა.

მოწინააღმდეგე მომზადებული დახვდა. ზეგსა და ხელსაყრელ მდლიობებზე სნაიპერები იფენ ჩასაფრებული და ზუსტი გასროლებით ჩვენი მებრძოლები მწეობრიდან გამოკაფუდათ.

აუხანია მცირერიცხოვანი სატანკო და საარტილერიო ცეხლი გამოუცდეღელ მებრძოლებში შიშსა და პანიკას იწვევდა.

განსაკუთრებით ცუდ მდგომარეობაში სასწელო ცენტრის ახალწვეული ჯარისკაცები აღმოჩნდნენ. მათ შორის ბევრი დაჭრილი იყო, მაგრამ მათი დროულად გამოყანა არ ხერხდებოდა.

მოულოდნელად რაკეტაში ვიდაც ჩრდილოკავკასური აქცენტით ჩამერთო და ძაღლებოვით ამოხოცვას დაგეპირდა“.

27 სექტემბრის შეტევის ერთ-ერთი მონაწილე იხსენებს: „პირველი სანგარი

ერთიშით ავიღეთ. ხაშურისკენ და ქუთაისელმა მებრძოლებმა შერძამი გააგრძელეს და ხელჩართული ბრძოლით მოწინააღმდეგის სანგრების მეორე რიგთან, ე.წ. ახალდაბის ავრაცეთან გვიდნენ, მაგრამ გამოუცდეღლა სასწელო ცენტრის მებრძოლებმა შეტევა ვერ დასკარბულეს, პანიკით მათ შიერ გაბნლილი უწესრიგო რეგხლი ზურგიდან ხაშურისკენ ადგენიშე მებრძოლი დაიჭრა. ქუთაისელებიდან ერთი მძიმედ დაიჭრა, მეორე კი — დაიღუპა.“

ავრაცეში შესულმა მებრძოლებმა, რომელია რაცხეი ომშოცდათა კაცს არ აღუმატებდა, რომ მიხედნენ, მარტონი იფენ, უკან დახევა დაიწვეს. უწესრიგობასა და პანიკაში სასწელო ცენტრის ჯარისკაცებმა, რომლებიც ერთიანეთს რიგიაიანდ არც კი იტეობდნენ, დაჭრილ-დაზოცლები მატარებელი და ბრძოლის ვლიდან გამოიქცნენ. დანკარგის დასადგენად გადარჩილი მებრძოლების მოწყობა-ვადათფლა შეუძლებელი იყო. ბერეს, ვინც პირველად აიღო ხელში ავტომარტი და ბრძოლაში ჩაება, არადავამანერი, შემლილი სახე ქიონდა“.

ოსსათონახეერიანი შეტევა ისეე მარცხითა და დინკარგით დასრულდა. გზის გახსნა და ბლოკირებული სოხუბსათვის დახმარება არ მოხერხდა. მოწინააღმდეგეს კი წინსვლის საშუალება მოეცა და რამდენიმე დღის წინ სისხლის ფსად დაკვეებული ანუარხუს სიმაღლეები, კინდლი და ტანშიში აუხანურმა ფორმირებებმა უბრძოლველად დაიბრუნეს.

თითქმის ჩანჩინიძე

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

საბატომობილო ხიდი მდინარე

კოდორზე, რომლის გახსნაც 1993

სექტემბერში არ მოხერხდა

ბეს (მცირე დროის მანძილზე) მათ გვიან ადგილებს, რაც ამჟამად დროს ცეცხლის გაცხნის ზღუდვებზე გახსულ ტ/საწინააღმდეგო გათილებს უძიძრია. ან დაბალი სიმაღლით მოძრავი სამიზნეების ეფექტურად დაზიანების საშუალებას აძლევს. ამ დროს დანადგების რაიონებიდან ტ/საწინააღმდეგო საშუალებების საცდელზე პოზიციების დაშორება არ უნდა აღემატებოდეს ტანკების ეფექტური დაზიანების მანძილს. მართალი რაკეტებისთვის ის შეიძლება 2-3 კმ-ს აღწევდეს, ტ/საწინააღმდეგო ქვეშეპოხისთვის — 1,5 კმ-ს, ხელის რეაქტიული უკანმარტორეაქტილებისთვის — 150-200 მ-ს.

ცეცხლის წარმოების დროს და ქორი ეფექტორი — „გასაღების ქვეშეპოხის“ პრინციპი, ტ/საწინააღმდეგო მართალი რაკეტებისთვის საუკეთესო

ტანკი

დასასრული, დასაწყისი იმ „არსენალი“ N24

მანქანები

ისევე, როგორც ნებისმიერი სახის დაცვა, ტ/საწინააღმდეგო დაცვაიც პრაქტიკული უნდა იყოს. მებრძოლები კი არ უნდა ელოდებოდნენ ტანკებს, არამედ ნადირობდნენ მათზე: ეძებდნენ, ჩასაფრებას უწყობდნენ, თავს ესხმოდნენ და ანადგურებდნენ. ახლო მანძილზე მზე ტანკი უფრო გამძაფრებულ ფსიქოლოგიურ ზემოქმედებას ახდენს, ვიდრე ფიზიკურს. ამ დროს ძალზე ეფექტურია სხვადასხვა საშუალებით ეკიპირებული „აეროდების“ შექმნა. გასათვალისწინებელია, რომ ვაკეპოლიანებას აქვს როგორც დავებით, ასევე უარყოფითი ეფექტი — ქარის ცვლილებასთან ერთად შესაძლებელია პირაქით მოზდეს, აქტი დაბრუნდეს ვაკეპოლიანების დამცველები. თუმცა ახლი დასტანიაზე ასეთი საფრთხე არ არსებობს. თავდაცვის პოზიციებზე შემოჭრისას ყველა ტანკი თავი იტყუებს გადაადგილების მიმართულებას საინჟინრო წინაღობებით და ფორტაფიკაციული ნაკვებობებით გაჯერებულ ტერიტორიაზე. სწორედ ამ პირობებში, ახლი მანძილიდან ვაკეპოლიანებას აქვს უაღრესად მაღალი ეფექტი. თბური ხელის ზუსტსაწყობით ვერ დატანდება ვაკეპის უსწრაფესირო ატვირთვებარებისა და ახლოს მისული მებრძოლების დანიხევაში. მძლავრი შეტანა კი იძულებული ხდება საქართველო დაელოდოს, რითაც ტანკი ადვილად მიწველადი სამიზნე ხდება, მაგრამ მხოლოდ ეკიპი უკან გამოიყვანს ტანკს წყობიდან. ამასთან ერთად არა მარტო სატანკო ტ/საწინააღმდეგო

დასასრული (დაწყებული ტ/საწინააღმდეგო ნაღებებით და უახლესი ტექნოლოგიების მართალი რაკეტებით დამთავრებული), არამედ სახელდახველად, ხელ არსებული სხვადასხვა საშუალებით დამზადებული მოწყობილობები (მაგ. სულ რაღაც 400 გ ტროტილის კოქის სწორედ მოთესებას შეუძლია ტანკის მუხლუხის წარმართვით და მისი ამოღება და მისი უმძაფრად დატოვება).

ტანკების მოქმედების მთავარი პრინციპებია: სისწრაფე, საცდელი შესაძლებლობები, ურთიერთ და ქვეითების მხარდაჭერა. ამდენად, ტ/საწინააღმდეგო ძალებში მათეულ რაგამ სწორედ ეს შესაძლებლობები უნდა შეუზღუდონ ტანკებს. სისწრაფის უზღუდვა შესაძლებელია დანადგობით და საინჟინრო წინაღობებით, საცდელი შესაძლებლობების დაქვეითება კი ეკიპოლიანების საშუალებით. ამვე მეთოდითა და საცდელი საშუალებების ზემოქმედებით შესაძლებელია ქვეითების მოკვთა ტანკებიდან და სხვა ტანკების დაზარების შესწავლა.

ტ/საწინააღმდეგო რეზერვის მოქმედება უაღრესად მნიშვნელოვანია მჭიდრო ურთიერთქმედებაში იყოს მძივე გადამობინა ჯგუფების (საინჟინრო-მქანტარეა იცულის ან ასეული შესაფუგებობით). მათი სინქრონიზირებული გამოხატვის შემდეგით გადამობინა ჯგუფი ტანკების გარდკეის მიმართულებას ნადგუს, რითაც ადერ-

პოზიციას, სასურველია, ის ორივე უღანგანად ბუნებრივად იყოს დატოვილი, ხოლო სროლის ვიწრო სექტორში საშუალებას იძლეოდეს ერთობლივად მხოლოდ ერთი ტანკის მოსალოდნელ წინააღმდეგობას. ეს პოზიციის თოქივალა შესაძლებელია შეფუგვლობის სერვიტო მაგრამ ასევე დატოვია სროლის მომენტის დემოსკრებისა და მიწინააღმდეგის მრავალრიცხოვანი საშუალებით კონცენტრირებული საპასუხო ცეცხლისგან. პოზიციის შეფუგვლობის სექტორის შესწავლული სერვისი ნაკლი შეიძლება გამოსწორდეს დამატებითი სათავილოვანი საგუნდების მოწყობითა და მათთან უწყვეტი კავშირის ორგანიზებით. ამ პოზიციიდან ტანკი უკან ამწეუს ტ/საწინააღმდეგო საშუალებებს, სანამ ეს უკანასკნელი არ გაისვრის, შესაბამისად, დამზნება აუცილებელია ტანკის უკანა მხარესა და ბორტზე.

საქართველოს სამოქალაქო რაიონების პირობებში მოსალოდნელია საბრძოლო მოქმედებებისთვის დამახასიათებელი იქნება შეტვის ცალკეული მიმართულებით დატყება. ტ/საწინააღმდეგო ცეცხლის სისწრაფე უნდა აერთიანებდეს ისეთ ფორმებს, როგორცაა „საყვესუ ტომბი“ („სიკვდილის ზონა“), წრავილად და ფორიტაღური ცეცხლის ზონები ცალკეული საუკეთესო და სხვა საფრენი პუნტების პოზიციების, თვალდაკითხა რაიონების ფორიტა და ფლანგებზე. „ცეცხლის ტომარა“ ყველაზე მი-

ხანმოწილი ფორმა ტ/საინააღმდეგო დაცვის მოსწოდებად. მასში ვეღარაზე ხელსაწყოვით ნაწილდება ფლანკური და ჯვარდანი ცეცხლი. ცეცხლის ტომარა ტანკების ერთდროულად ფლანკებიდან და ფორტიდან დაზიანების საშუალებას იძლევა. როგორც წესი, ტანკი ბრძოლის დროს ცდლობს მოქმედოს მონიააღმდეგისკენ „შუბლის“ მიმართულებით, სადაც ვეღარაზე პლიარადა დაცული და შუიარაღებაც შეუძლია ეფექტურად გამოიყენოს. „ცეცხლის ტომარაში“ ტანკი ხდება სამი მხრიდან წარმოებულ ცეცხლში და იძლევა ერთდროულად ორი მიმართულებით გაამშვლის ფრადები, სადაც მისი ჯვარდანი შუიარაღით სუსტადა დაცული და შუიარაღებულა. ამასთან, ვეღრადით პროექცია ორჯერ შეტა „შუბლის“ სიგანეზე, შესაბამისად, მოხვედრის ალბათობაც მაღალა. ტ/საინააღმდეგო „ტომრის“ განივი ზომები მისხანმოწილია უდრადეს გამოყენებულ ტ/საინააღმდეგო საშუალებების სროლის ერთხვედრე მანძილს. მაგალითად, ცეცხლის ეფექტურობის გათვალისწინებით, ტანკებისა და ტ/საინააღმდეგო მართავი რაკეტების შემთხვევაში 4-5 კმ-ს.

ტ/საინააღმდეგო სისტემის სისუსტედ შეიძლება მათივალის რაკეტის ფრენის ხანგრძლივობა, რაც ოპერატორისგან მოითხოვს განსაზღვრული დროის (10-15 წმ-ის და შეტკ, სროლის მანძილიდან გამომდინარე) განსაზღვრებაში შედეგად თვალის მიდევნებას, თანაც მონიააღმდეგის ზემოქმედების პირობებში. ასევე, მისი სროლის დაბალი სიხშირე (1-3 გასროლა წმ-ში), ახლო მანძილზე რაკეტის საწვის ფუზაში უმართავი ფრენის გამო ასევე მუდგება ტანკზე დამიზნება და მორტყმა. სისტემა მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია დევიდმდებარეობაზე და მცენარეულ საფარზე — სროლის სექ-

ტორი სეფთა უნდა იყოს ნებისმიერი წინაღობისგან (ბუქვები, ხეების ტოტები, ნანგრევები და ა.შ. ხელს უშლის რაკეტას ფრენასა და მართვას).

ბრძოლაში რაოდენობა გადადის ხარისხის კატეგორიაში. დიდი ბრიტანული სამხედრო თეორეტიკოსის ლუქსტერის გათვლებით მოცემული რაოდენობის ცეცხალი ძალისა და ტექნიკის საერთო ეფექტურობა უდრის თითოეული საბრძოლო ერთეულის საშუალო ეფექტურობას გამოვლენულს ბრძოლაში მონაწილე ამ ერთეულების რაოდენობის კვადრატზე. მარტეად რომ ვთქვათ, წყველებურე, მონიააღმდეგის 40 ტანკს შეუძლია დაამარცხო 10 ტანკი, მაგრამ თუკი ის მათ ბრძოლაში ორ ან სამ-სამად შეიფანს, შეტოვის 10 ტანკი საბოლოოდ დაამარცხებს 40 ტანკს. ასე რომ, ბრძოლაში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ტ/საინააღმდეგო საშუალებების საჭირო რაოდენობით ერთდროულად გამოყენებას მონიააღმდეგის განსაზღვრულ მანძილზე წინააღმდეგ. ამვე დროს, ტ/საინააღმდეგო მართავი რაკეტების სისტემები დამატებით საჭიროებს მხარდამჭერ საშუალებებს, როგორცაა ტანკები, თვითმფლავი საარტილერიო დანადგარები, ხელის ეუმპარსატეორცნები და სხვ. მხოლოდ მათი გონიერი ურთიერთშერწყმა განაპირობებს ხიდრემში უწვევტი, შრავლეფორანი და ეფექტური ტ/საინააღმდეგო ცეცხლის სისტემის ჩამოყალიბებას, დაწვეული მაქსიმალური მანძილებით და თითქმის მიბრუნით სროლით დამთავრებულს.

ტ/საინააღმდეგო ქვედანაყოფები შესაძლებელია ორგანიზაციულად შედიოდნენ ნაწილებსა და შუიარაღებში ან მიეკუთვნებოდნენ გაბლერების საშუალებებს. მათი შემადგენლობა საშუალებას უნდა იძლეოდეს როგორც მთლიანი შემადგენლობით, ასევე

ასეულებად და ოცეულმხრივმშტელქენებას.

როგორც პოზიციურ ასევე მობილურ დაცვაში თვინდევ მწელა ზუსტად განისაზღვროს ტანკების შემოტრევის მიმართულება, ამდნად საჭიროა ტ/საინააღმდეგო რეზერვი განლაგდეს ისეთ რაიონში, სადაანაც ავლილი იქნება საჭირო მიმართულებების გადასატრად დროული გადაადგილება, მას შემდეგ, რაც შეტრევის დაწყების შემდეგ ტანკების მონიავე ჯგუფები შედნენ საცეცხლე კონტაქტში დამცელებთან და გამოცევაბა მონიააღმდეგის ტანკების შეტრევის ძირითად ვექტორში.

გამოცილება გვიჩვენებს, რომ საკმარისი არ არის მხოლოდ ქვეითების მიკვეთა ტანკებთან. თანამდროვე ბრძოლის ვეღზე აუცილებელია ერთდროულად ვეღლა საცეცხლე საშუალებით განადგურდეს ქვეითებიც და ტანკებიც ერთი და იმვე ზღუდეზე. ვეღლა სხვა გადწყვეტილება გამოიწვევს მხოლოდ ძალების დაქაჩაქაჩას და შესაბამისად, დაცვის სისტემის დასუსტებას.

დადუბეულია ზოგიერთი სამხედრო ლიტერატურაში აღწერილი მეთოდი ტანკების ხანგრძლზე გადართებასა და მათი უჩინად განადგურების შესახებ (ეს არ ტება ცალკეულ ან მარტედ მოქმედ ტანკს). რეალიზაბში ეს ვერ მოხერხდება, ვინაიდან თუკი დაცვაში მყოფი ქვეითები გაატარებენ ტანკების პირველ ემელონს მათი უჩინად განადგურების მიზნად, მათ ბრძოლა მოუწყვეთ ეფექტანების მიმფული მონიააღმდეგის ქვეითების პირველ და ტანკების მორე უშელონებას, ხოლო პოზიციათაშორის ტაქტიკურ ხიერეცეში გაჭრილი ტანკები უადრესად დედ საშინოობას წარმოადგენს როგორც დაცვის შორეულ ემელონისთვის, ასევე სიდრემში განლაგებული საარტილერიო-საცეცხლე პოზიციებისა და უზრუნველყოფის ქვედანაყოფებისთვის.

ტანკანაინააღმდეგო არტილერიაში უაუტარობო ტემებები ისევ რჩება

ტანკებთან ბრძოლის ერთ-ერთი საშუალება იხვე ტანკით

მებრძოლებს უნდა ახსოვდეთ დაცვის დეზორგანიზება გამინადგურებელი დამარცხების წინადადება.

ტანკებთან და ბრძოლაში ჩაბმის ისევე არასწორია, როგორც მათი დაღობვა ხაზობრივად ან ჭარბად გრძელგუნდ საცდელ პოზიციებსა თუ სანგრებში. ქვეითების ტანკთანადმი უსაფრთხოება არ შეიძლება ფორტაღურად დაუპირისპირდეს ვ/ტანკიას. ტანკების მიმართულით ცეცხლი უნდა გაიხსნას ფლანგებსა და „მოკვების“ პოზიციებზე განლაგებული საცდელ წერტილებიდან. ქვეითსაც რეალური წინააღმდეგობა შეუძლია გაეწიოს ტანკის მხოლოდ დაზარალებულ რელიეფს პარაბოლში. მცენარეული საფარი, უსწორმასწორო რელიეფი, დასახლებული პუნქტები ის სფეროა, სადაც ადამიანისა და მანქანის შინაგანი თანაბრდება.

ტრადიციულად, რამდენიმე რჩევა:

- ბრძოლის ველზე უსივრცისაღი ტანკთანადმიდგო იარაღი არ არსებობს!
- ტანკთანადმიდგო მოქმედებებისთვის აუცილებელია მატერიალური პარასი, ანუ ძალიანი, საშუალებები და პარაბოლი. ეს გულისხმობს მძლავრ ტანკთანადმიდგო რეზერვებს; წრადული თვალდაცვის ორგანიზებას; ტანკთანადმიდგო დაცვის დრმა უმელონირებულ განლაგებას; მათ საინფინო მოქმედებას; ასევე, მებრძოლების მაღალ საბრძოლო სულისკვეთებას, ინციატივასა და გაბედულებას.
- ტანკთანადმიდგო დაცვის ორგანიზებისას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთოს ადგილმდებარეობის შეფასებას და ტანკთანადმიდგო საშუალებებისთვის ადგილის შერჩევას, ადგილმდებარეობის საინფინო მოქმედებასა და შეტვირთვების მდგრადი სასტემის ორგანიზებას.

• ტანკთანადმიდგო დაცვის გეგმა უნდა იყოს მარტივი, კონკრეტული და

შესატრევისებოდი რეალობას. უნდა წარმოადგინდეს სამოქმედო გეგმას და არ დარჩეს მხოლოდ ქაღალდზე.

• ტანკთანადმიდგო საშუალება ნაადრევად გახსნილი ცეცხლით პირველი გასროლისთანავე ხდება შეტრევიში მყოფი ვეფლა ტანკის სამხრებში.

• ცეცხლის გახსნის ბრძანება, როგორც წესი, გაიცემა მხოლოდ უშუალო შეთაურის მიერ და მომენტი დამოკიდებულია მტრის ვ/ტანკიის გადმოადგილების ტემპზე, რაოდენობასა და გადაადგილების მიმართულებაზე. მათი მათხელულები მასის შეტრევის პარიობებში ბრძანება გაიცემა დახანების უეექტრობის მაქსიმალური მინიმლებიდან. თუკი უტრევის მოწინააღმდეგის მხოლოდ რამდენიმე ტანკი, მათი მათხელუწინააღმდეგობა ახლოს მომუბა და მოკლე დისტანციებზე გარანტირებული განადგურება. დამოკიდებულად ცეცხლის გახსნა უნდა იყოს უნდა იყოს მხოლოდ ტანკთანადმიდგო საშუალების ცალკე მოქმედებისას ან როდესაც ტანკები საშიშად ახლო მანძილზე აღმზნებიან მასთან.

• საინფინო ტანკთანადმიდგო არაუფუქსება წინააღმდეგობა წარმოადგენს ახსოვსურ შემსრებელ ფაქტორს, ადრეად საჭიროა მათი დრმად, სიზხაისებურად განლაგება, რათა არ მოხდეს

დროზე ადრე ოფტოეფიერება და მოწინააღმდეგის მიერ გასასვლელის მომზადება ერთიგორულად მოულ სიდრემზე.

• როგორც წესი, ტანკები უტრეწენ არანაღებ ოცეულების შეზადეფლობით შესაბამისად, ტანკთანადმიდგო საშუალებებიც მიზანშეწინააღმდეგობა გამოყენებულ იქნეს ერთიან ორგანიზმად და ქსინდენ უთიერთგადამფარე ზონებს.

• ერთი და იმევე პოზიციიდან რამდენიმე გასროლა იწვევს პოზიციის გამომდგრებებასა და უადგილებს მოწინააღმდეგეს დამხრებებით ცეცხლის წარმოებას. აუცილებელია, რამდენიმე საშუალებამ ერთდროულად ესროლოს ერთი და იმევე მიზანს სხვადასხვა მიმართულებიდან — ექს ცეცხლის ტომარა ქნის მოწინააღმდეგის დაზიანების კარგ პარიობებს, საკუთარი აღმოჩენის სირთულესა და მოწინააღმდეგის პასუხის არაუეექტრობის შესაძლებლობას.

• ტანკთანადმიდგო საშუალებებისთვის ვეფლაზე საშიში მოწინააღმდეგის ტანკი არა, მისი ქვეითობა. შეზადელობის ფარგლებში პოზიციები დაცული უნდა იყოს მტრის ქვეითი მებრძოლების თვალახმობისა და იცეცხლბოღეს რამდენიმე გასროლის შემდეგ.

შახტანს შახტანსმ ბრძოლის ვენერალი, ვენერალი შტაბის ვოფლი უფროსი

„ლეიგა“

სამკაპორნალო ბაპართიანება

სამსოპათოლობია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობრევი აქტის გახანგრძლივება
- ვეფლა სახის ჰექსუალური დარდვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოდოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39

www.league.ge

„გსოფილო დატყატივახის სიჟი“

ყოველ ორშაბათს უშრალ წრეიტინგთან ერთად
თითო კრიმინალური სჟჟეჟი!

ცხობილი ავტორები,
კლასიკა და
ბესტსელერები

ჟიჟის კვლელი რიჟი
პერი ვალე

კრისტინ ზემსკი

ჟეფრი კვლსონი

ჟინერ რანკი

ჟონ ლე კარბ

ფასი 2 ლარი!

(უშრალთან ერთად 3 ლარი)

უკვე გამოსული ნიგნები შეგიძლიათ შეიძინოთ ნიგნის მალა ზიებში!

აერიკული M14-ისა და სავჭოთა AKM-ის გერმანული კონსტრუქციები – G3

მეორე მსოფლიო ომის დროს ცნობილმა გერმანელმა საიარაღო ფორმა Mauser-მა ვერმახტისთვის შექმნა აიერიკული ავტომატური შაშხანა StG45 (M), რომელიც გაცილებით სვლიდა მოკავშირეთა შვიარაღებში არსებულ სხვადასხვა ტიპის პისტოლეტ-რევიამ-ურქვევებს, რადგან პისტოლეტის კანხაზე კი არა, არამედ შუალედური, 7,92X33 მმ კალიბრის კანხაზე იყო გათვლილი.

ფაშისტური გერმანიის კაპიტულაციის გამო, საიერიკო ავტომატური შაშხანების სერიალი წარმოება, ბუნესრეთია, არ დაწყებულა, მოკავშირეების

**ფაშისტური გერმანიის კანხის დასასრულს
შექმნილი ავტომატური შაშხანა 15 წლის
შედეგ მოღარიგებული სახით NATO-ს
წევრი გუნდსავერის შვიარაღებაში აღმოჩნდა**

მეორე ოკუპირებული გერმანიიდან გაქცეულმა „შოქერის“ ინჟინრებმა თავი ესპანეთს შოკუარეს და StG45-ის იდეაც ოან წაიღეს.

ვეროპა მეორე მსოფლიო ომის საძინელ იარაღს იმუშებდა, საბჭოთა

სამხედრო აგრესიისგან თავდასაცავად 1949 წელს შეიქმნა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი, რომელსაც ერთი სტანდარტის ცეცხლსასრული იარაღი სჭირდებოდა. 50-იანი წლების შოკხანებში NATO-მ შვიარაღებში შილი

G3-ის სანიმერული ვარიანტი G3SG1

ბ108/46

გერმანიაში ვერ მოახერხა StG45(M)-ის შეიარაღებაში მიღება. ბელგიელებმა კი არ ისურვეს FN FAL-ის წარმოების ლიცენზიის მიყიდვა ზურდეს-ვერხისათვის. ტერმინული G3-ის კონკურენტად NATO-ს მოკავშირეებში ამერიკული M14 და ბელგიური FN FAL იქცა, აღინიშნა მონაწილეობაში კი საბჭოთა AKM-ი

StG45 (M)

FN FAL

7,62X51 მმ კალიბრის T-65 ტიპის ამერიკული ვაზნა, როგორც სტანდარტული ვაზნა ავტომატური შაშხანებისა და ურთიანი ტყვიამფრქვევებისთვის. თავდაპირველად, ზურდესვერმა სცადა ახალ ვაზნაზე გათვლილი ბელგიური ავტომატური შაშხანა FN FAL-ები შეეძინა, მაგრამ ბელგიელებმა უარი უთხრეს გერმანეებს, შეიძლება იმიტომაც, რომ ახსოვდათ ფაშისტური გერმანიის მიერ თავიანთი საშობოლოს ოკუპაცია. გერმანია იძულებული გახდა მიემართა

M14

G3-ს ISAF-ის ძალები ავღანეთში აღესაფ იყენებენ

AKM

G3-ის
არასრული დაშლა

ჩვენი ფურცლი საიეროში ავტომატური შაშხანა G3 4,5 კვ.ს იწონის. მისი სიგრძე 1023 მმ-ია, ლულის — 450 მმ. მძიმე 7,62x51 მმ NATO-ს კალიბრის 20 ვაზნა ჩადის. იარაღის სწრაფობადაა წინაშე 600 გამროლის იღწევა ტყვიის საწვავის სიჩქარე 800 მ/წმ-ია, სროლის ეფექტური მანძილი კი 400 მ-მდე. G3-ის ავტომატიკა აგებულია ნახევრად თავისუფალ საკეტზე. საკეტის გილეზას ანელებს ორი გორგოლფი, რომლებიც ლულის უკან ბოლოზე ზემოქმედებენ.

დამოკლებულლულიანი ავტომატური კარაბინი G3A4 და საიეროში ავტომატური შაშხანი G3

G3A4-იდან ავტომატური ვერით სროლისას ცეცხლოვანი რკალი იკრება

ესპანური საიარაღო ფირმა CETME-სთვის, სადაც თავი შეაფარეს „აშუზკის“ გერმანულმა შეიარაღებულმა.

1957 წელს გერმანიის ფედერალურ პარლამენტში იყიდა ესპანური შაშხანის წარმოების ლიცენზია, რაც ნამდვილად ბედის იწონია იყო, რადგან ესპანური შაშხანა, ფაქტობრივად, 1945 წელს თავად გერმანიაში შექმნილი STG45-ის გაუმჯობესებულ ვარიანტს წარმოადგენდა.

გერმანიაში ჩატარებულ ტენდერში გამარჯვა ახალმა ფირმამ Heckler und Koch-მა და სამშობლოში დაბრუნებული გერმანული შაშხანის მოდერნიზებული ვარიანტის — G3-ის სერიულად წარმოების უფლება მიიღო.

G3 ბუნდესვერის შეიარაღებაში 1959 წელს მიიღეს და მისი წარმოება 2001 წლამდე გაგრძელდა. G3 50 ქვეყნის შეიარაღებაში იყო ან კიდევ არის. გერმანიის გარდა, G3-ს ლიცენზიით ჰარისონი, თურქეთში, საბრუნეთში, პაკისტანსა და ბრაზილი.

გერმანული G3-ის კონკურენტები NATO-ში ბელგიური FN FAL-ი და ამერიკული M14 იყვნენ, ხოლო მის გა-

რთო კი, რა თქმა უნდა, საბჭოთა AKM-ი.

G3 გამოირჩეოდა როგორც მაღალი საბრძოლო მონაცემებით, ისე წარმოების შედარებით დაბალი ფასით, რამაც მის პოპულარიზაციასა და გავრცელებას შეუწყო ხელი.

ავტომატური შაშხანა G3-ის ბაზაზე არანაკლებ ათი მოდიფიკაცია

შექმნა, მათ შორის — G3A1 (ვაიოსაწვე ტელესკოპური კონდახი); G3A2 (ფეხსიერებული პლასტიკური კონდახითა და დიოპტრული სამიზნით); სნაიპერული G3SG1; G3KA4 (315 მმ-მდე დამოკლებული ლული); HK41 და HK91 (სამოქალაქო ბაზრისთვის განკუთვნილი G3-ის თვითდამტენი ვარიანტები).

G3-ის კონსტრუქციამდე დაგრძნობით შეიქმნა საქვეყნოდ ცნობილი პისტოლეტ-ტეფიაფრეჟეჟი HK MP5 5,56 მმ კალიბრის ავტომატი HK33, ერთიანი ტეფიაფრეჟეჟები HK21 და HK23, სნაიპერული შაშხანები HK PSG1 და HK MSG90-ი.

1995 წლიდან გერმანულმა საიარაღო ფირმამ ნახევრასაუკუნოვანი G3-ის ნახაველებლად დაიწყო G36 ტიპის საიეროში ავტომატური შაშხანის წარმოება, რომელიც თავის კლასში მსოფლიოში დღესაც ერთ-ერთი საუკეთესო იარაღია.

ირაკლი ალადაშვილი

ბუნდესვერში (ზემოთ) G36-ია (ქვემოთ) ჩაინაცვლა

საქართველოს
არმიის
სამხრეთ-აღმოსავლეთ
დარბაზის
სამხრეთ-აღმოსავლეთ
დარბაზის
სამხრეთ-აღმოსავლეთ
დარბაზის

HK G3

სამხრეთ-აღმოსავლეთ
დარბაზის

